

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KENTSEL ETKİNLİKLER KAPSAMINDA FESTİVALLER
VE KENTSEL MEKANA ETKİLERİ: İKİ MEKAN İKİ FESTİVAL**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra YILMAZ ŞİRİN

Kentsel Tasarım Anabilim Dalı

Kentsel Tasarım Programı

Aralık, 2018

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KENTSEL ETKİNLİKLER KAPSAMINDA FESTİVALLER
VE KENTSEL MEKANA ETKİLERİ: İKİ MEKAN İKİ FESTİVAL**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Büşra YILMAZ ŞİRİN
(519161003)**

Kentsel Tasarım Anabilim Dalı

Kentsel Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Gülden Demet ORUÇ

Aralık, 2018

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 519161003 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Büşra YILMAZ ŞİRİN, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “KENTSEL ETKİNLİKLER KAPSAMINDA FESTİVALLER VE KENTSEL MEKANA ETKİLERİ: İKİ MEKAN İKİ FESTİVAL” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Dr. Öğr. Üyesi Gülden Demet ORUÇ**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Özhan ERTEKİN**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Cengiz GİRİTLİOĞLU
Medipol Üniversitesi

Teslim Tarihi : 16 Kasım 2018
Savunma Tarihi : 13 Aralık 2018

Eşim Can ŞİRİN'e,

ÖNSÖZ

Öncelikle, tez araştırma sürecim boyunca derin bilgi birikim ve tecrübesini tereddüt etmeden büyük bir sabırla benimle her an paylaşan; rehberlik eden ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen tez danışmanım Öğr. Gör. Dr. Gülden Demet ORUÇ'a teşekkürlerimi ve minnetlerimi sunarım.

Çalışmalarım boyunca bana her türlü desteği gösteren, sevgi ve anlayışını eksik etmeyen sevgili eşim Can ŞİRİN'e çok teşekkür ederim. Beni hayallerime her adımda daha fazla yaklaştıran yol arkadaşımın varlığını hissetmek, bundan sonraki hedeflerimi gerçekleştirebilmek adına, içimdeki en önemli güç kaynağı olmuştur.

Doğduğum günden bugüne, beni yetenek ve ilgilerim doğrultusunda yaşama hazırlayan, tüm eğitim öğretim hayatımdaki desteklerinin çok önemli olduğunu bildiğim, annem Sibel YILMAZ, babam Seydi YILMAZ ve kardeşim Esra YILMAZ'a tüm çabaları için teşekkür ederim.

Ayrıca araştırma sürecim boyunca destek ve anlayışı ile her zaman yanımda olan Prof. Dr. Hayriye EŞBAH TUNÇAY'a teşekkürü bir borç bilirim. Tez çalışmalarım kapsamında desteklerini esirgemeyen, bana dosttan öte olan, genç ve dinamik *HET Peyzaj ve Kentsel Tasarım* ekibine de ayrıca teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

Tez sürecimde, özellikle anket çalışmalarımda her zaman desteğini hissettiren Ezgi YANIK'a ayrıca teşekkür ederim.

Kasım 2018

Büşra YILMAZ ŞİRİN
(Peyzaj Mimarı)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	iError! Bookmark not defined.
ÇİZELGE LİSTESİ	xi
ŞEKİL LİSTESİ	xiii
HARİTA LİSTESİ	xi
ÖZET	xviivii
SUMMARY	xix
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı	1
1.2 Tezin Kapsamı.....	2
1.3 Tezin Yöntemi.....	4
1.4 Tezin Hipotezleri.....	5
2. KENTSEL FESTİVALLER VE KENTSEL MEKAN.....	7
2.1 Kentsel Etkinlikler.....	7
2.2 Kentsel Etkinlikler Kapsamında Festivaller	7
2.3 Kentsel Festivallerin Tarihçesi	11
2.4 Kentsel Festivallerin Sınıflandırması	16
2.4.1 Ölçeklerine göre festivaller	16
2.4.2 Kapsamlarına göre festivaller	20
2.5 Festival – Kent İlişkisi	21
2.5.1 Festivaller ve kent imajı.....	25
2.5.2 Ekonomik etkiler.....	27
2.5.3 Sosyal etkiler.....	31
2.5.4 Mekansal etkiler.....	34
2.5.5 Çevresel etkiler	36
2.5.6 Bölüm Değerlendirmesi	38
3. KÜRESELDEN YERELE FESTİVAL DÜZENLEMELERİ	43
3.1 Dünya Festival Örnekleri ve Kentsel Mekan Üzerindeki Etkileri	43
3.1.1 Ülkesel festival politikalarına genel bakış	43
3.1.2 Dünyada festivaller ve kentsel mekan	45
3.2 Türkiye’de Festival Örnekleri ve Kentsel Mekan Üzerindeki Etkileri	53
3.3 İstanbul’daki Festival Örnekleri ve Kentsel Mekan Üzerindeki Etkileri.....	56
3.3.1 İstanbul’daki festivallerin tarihçesi.....	56
3.3.2 İstanbul’daki festivallerin değerlendirilmesi	59
3.3.3 Kent planlama politikalarında festivallerin yeri ve önemi.....	66
3.4 Bölüm Değerlendirmesi	70
4. KENTSEL ETKİNLİKLER KAPSAMINDA FESTİVALLERİN KENTSEL MEKAN ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİ DEĞERLENDİRMeye YÖNELİK ALAN ÇALIŞMASI: İKİ MEKAN, İKİ FESTİVAL .	73

4.1 Bozcaada ve Bağ Bozumu Festivali	75
4.1.1 Bozcaada'nın tarihsel gelişimi	76
4.1.2 Bozcaada'nın ekonomik, sosyal ve mekansal özellikleri.....	78
4.1.3 Bozcaada festivalleri ve bağbozumu festivali.....	85
4.1.4 Bozcaada Bağ Bozumu Festivalinin kentsel mekan üzerideki etkileri	87
4.1.4.1 Ekonomik etkiler	89
4.1.4.2 Sosyal etkiler	91
4.1.4.3 Mekansal etkiler	93
4.1.4.4 Çevresel etkiler	94
4.1.5 Bozcaada Bağ Bozumu Festivali değerlendirmesi	95
4.2 Beyoğlu ve “Tasarım Tomtom Sokakta” Festivali.....	96
4.2.1 Beyoğlu festivalleri ve tarihçesi.....	97
4.2.2 “Tasarım Tomtom Sokakta” Festivali ve etkileri.....	99
4.2.2.1 Tomtom Mahallesi	99
4.2.2.2 “Tasarım Tomtom Sokakta” Festivali.....	101
4.2.2.2.1 Ekonomik etkiler	110
4.2.2.2.2 Sosyal etkiler	111
4.2.2.2.3 Mekansal etkiler	112
4.2.2.2.4 Çevresel etkiler.....	115
4.2.3 Tasarım Tomtom Sokakta Festivali değerlendirmesi	117
5. DEĞERLENDİRME, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	119
KAYNAKLAR.....	125
ÖZGEÇMİŞ.....	137

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 : Kapsamlarına Göre Etkinlikler (Getz, 2005).	7
Çizelge 2.2 : Festival örneklerinin özellikleri (O'Sullivan ve Jackson, 2002).	19
Çizelge 2.3 : Festivallerin etkileri (Allen, O`Toole, Harris ve McDonnell, 2011)....	29
Çizelge 2.4 : Festivallerin etkileri (Allen, O`Toole, Harris ve McDonnell, 2011)....	32
Çizelge 2.5 : Festivallerin etkileri (Allen, O`Toole, Harris ve McDonnell, 2011)....	37
Çizelge 2.6 : Festivallerin etkileri – tümü.	40
Çizelge 3.1 : İBB tarafından gerçekleştirilen kültürel etkinlik türleri ve sayıları (adet) (Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, 2014, 2017).	65
Çizelge 3.2 : İBB tarafından gerçekleştirilen kültürel etkinlik türleri ve sayıları karşılaştırması (Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, 2014).	65
Çizelge 4.1 : Görüşülen kişiler listesi	74
Çizelge 4.2 : Yıllara göre Çanakkale'deki Toplam Yatak Kapasitesi Karşılaştırılması (Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014).	84
Çizelge 4.3 : Yıllara göre Bozcaada'daki İşletme Belgeli Oteller ve Yatak Sayıları Karşılaştırılması (Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014). .	84
Çizelge 4.4 : Bozcaada Bağbozumu Festivali ekonomik etkileri.	91
Tablo 4.4 : Bozcaada Bağbozumu Festivali sosyal ve kültürel etkileri.	92
Tablo 4.5 : Bozcaada Bağbozumu Festivali mekansal etkileri.	94
Tablo 4.6 : Bozcaada Bağbozumu Festivali çevresel etkileri.	95
Tablo 4.7 : Bozcaada Bağbozumu Festivali olumlu ve olumsuz etkileri.	96

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Coğrafi ve tarihsel bağlamda festivallerin tipolojisi (Ma ve Lew, 2012)..	12
Şekil 2.2 : Ölçeklerine göre festivaller ve etkileri (Getz, 2007).....	22
Şekil 3.1 : Diagonal Mar, Forum ve La Mina.	47
Şekil 3.2 : La Merce Festivali.	49
Şekil 3.3 : Caerphilly Festivali.	50
Şekil 3.4 : Venedik Maske Festivali.	52
Şekil 3.5 : 10. Uluslararası Eskişehir Festivali 2014 Afişi.	54
Şekil 3.6 : HJ. M. Featherstone tarafından tekrar çizilmiş, W. Müller-Wiener'in orijinal Konstantinopolis Büyük Meydan Planı (Berkers, 2017).	56
Şekil 3.7 : Hipodrom ve Büyük Meydan İllustrasyonu (Berkers, 2017).	57
Şekil 3.8 : Şehzade Mehmet'in sünnet düğünü şenliğinde düzenlenmiş alay geçişinde camcılar. Sol üst köşede sultanın alayı izlemesi için kurulan saraya bitişik üç katlı ahşap localar (Sinanlar, 2005).....	57
Şekil 3.9 : 1937 İstanbul Festivali kapsamında yarışan Kürekçiler, İstanbul Boğazı.	58
Şekil 3.10 : İBB tarafından gerçekleştirilen kültürel etkinlik türleri ve sayıları 2 (adet) (Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, 2014).....	65
Şekil 4.1 : Bozcaada'ya Genel Bakış	75
Şekil 4.2 : Bozcaada'da Çavuş üzümü	79
Şekil 4.3 : Bozcaada dokusu ve peyzajı	80
Şekil 4.4 : Bozcaada Bağbozumu Festivali.	86
Şekil 4.5 : Bozcaada Bağbozumu Festivali'nde üzümlerin toplanması.	86
Şekil 4.6 : Troia 2018 Üzüm Hasatı Faaliyetleri Projesi Afişi.	87
Şekil 4.7 : Bozcaada Bağbozumu Festivali kutlamaları.	88
Şekil 4.8 : Bozcaada, bağcılık ve şarap turizmi.	90
Şekil 4.9 : Beyoğlu'ndan bir kesit ve Beyoğlu Sokak Görünümü.	97
Şekil 4.10 : Tomtom Kaptan Mahallesi konumu ve sınırları.	99
Şekil 4.11 : Tomtom Kaptan Sokak yapıları (Özulu,2011).	100
Şekil 4.12 : Tasarım Tomtom Sokak'ta Etkinlik Alanı.	102
Şekil 4.13 : Tasarım Tomtom Sokak'ta Etkinlik Mekanları.....	103
Şekil 4.14 : Tasarım Tomtom Sokak'ta İtalyan Lisesi içindeki sahne.	103
Şekil 4.15 : Tomtom Gardens, Tomtom Kırmızı ve Tomtom Corners Projeleri....	104
Şekil 4.16 : Anket çalışması soruları.	105
Şekil 4.17 : Tasarım Tomtom Sokakta Ziyaretçi Yaş Aralığı.	106
Şekil 4.18 : Tasarım Tomtom Sokakta Ziyaretçi Eğitim Durumu.....	106
Şekil 4.19 : Tasarım Tomtom Sokakta Ziyaretçi Çalışma Durumu.	107
Şekil 4.20 : Tasarım Tomtom Sokakta Ziyaretçi Gelir Durumu.	107
Şekil 4.21 : Tasarım Tomtom Sokakta Ziyaretçi İkamet Mekanları.	109
Şekil 4.22 : Festivalin Beyoğlu ekonomisine olan etki grafiği.....	110
Şekil 4.23 : Tomtom Kaptan Mahallesi esnafından Sürgit Ticaret.	111
Şekil 4.24 : Festivalin sosyal dayanışma ve kaynaşma yaratma grafiği.....	112

Şekil 4.25 :	Festivalin ileriki yıllarda Beyoğlu'nun çehresinin tamamen değişmesine neden olabilme grafiği.	113
Şekil 4.26 :	Festivalin Beyoğlu'nun tarihsel yapısına zarar verme ve mahallenin eski yapısını değiştirme grafiği.	Error! Bookmark not defined.114
Şekil 4.27 :	Festivalin Beyoğlu'nun kentsel dönüşümüne neden olma ve gelecekteki yatırımlara ortam yaratma grafiği.	114
Şekil 4.28 :	Festival ile birlikte gelen kentsel dönüşüm ve yatırımların mahalle ve mahalleli için olumlu / olumsuz olma grafiği.	115
Şekil 4.29 :	Festivalin Beyoğlu'ndaki düzeni etkileme grafiği.	116
Şekil 4.30 :	Festivalin Beyoğlu'ndaki düzeni etkilediği açılar grafiği.	117

HARİTA LİSTESİ

Sayfa

Harita 3.1 : İstanbul’da festival mekanları.	62
Harita 4.1 : Bozcaada Haritası.	76
Harita 4.2 : 1735 yılına ait olan “İnsulTenedo” adlı harita.	78
Harita 4.3 : Bozcaada Sulubahçe ve Ayazma Mevkii, 3. Derece Sit Alanları	81
Harita 4.4 : Çanakkale ili Bozcaada ilçesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı.....	83
Harita 4.5 : Tasarım Tomtom Sokakta Ziyaretçi İkamet Mekanları Haritası.....	108

KENTSEL ETKİNLİKLER KAPSAMINDA FESTİVALLER VE KENTSEL MEKANA ETKİLERİ: İKİ MEKAN İKİ FESTİVAL

ÖZET

Kent hayatı ile kültürel etkileşimlerin birleşimini yansıtan “kentsel festivaller” küçük etkinlikler ile büyük farklılıklar yaratırlar. Yerel ve uluslararası ölçekte kentsel hareketliliğe katkıda bulunurlar. Kentsel festivaller, “mutlu bir şehir” olma yolunda en önemli adımlardan biri olan yerel etkinlikler aracılığıyla kamusal alanlarıyla başarılı bir şekilde iletişim kurmuş olan kullanıcıların kentlerde şehir ile barışık olarak yaşamasını sağlıyor.

Kentsel festivaller, kentle kullanıcı bağlantılarının kurulması, ayrıca yerel halk ile turistlerin de etkili bir şekilde dahil olduğu kentsel gelişim politikalarının irdelenmesi ve kentin dinamik yapısında birlikte gelişebilecekleri bir şehir modeli oluşturmak için önemli bir araç haline gelmiştir. Kamusal alanlar, bireysel odaklı olarak kenti birbirine bağlayan, sanat - kültür - yaratıcılık üçgeninde gelişen, kullanıcı odaklı yerel faaliyetleri destekleyecek şekilde tasarlandığında, bu alanlardaki turizm faaliyetlerinin kentsel kimlik üzerindeki olumlu etkisi kaçınılmazdır. Yerel yönetim, özel sektör ve insanlar tarafından organize edilen bu etkinlikler, kullanıcılarla sağlıklı iletişimi teşvik etmek ve uluslararası katılımı çekmek için geçici kamusal alan kullanımını arttırmaktadır. Bu kentleri geleceğe birlikte taşımanın en iyi yolu olarak görülebilir.

Tüm bu olumlu etkilerin yanı sıra, etkileşim seviyelerinin göz önünde bulundurularak tüm festivallerin olumsuz yönlerinin de araştırılmasının tüm festival literatüründe eksik kaldığı görülmüş; kentin akupunkturu haline gelen festivallerin negatif etkilerinin de yadsınmayacak kadar görünür olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda çerçitli görüşmeler yapılmış, kente ve festivallere hakim, kentsel hafıza açısından iz bırakmış etkinlikler içerisinde bulunmuş kişiler ile söyleşi gerçekleştirilmiştir.

FESTIVALS IN THE SCOPE OF URBAN EVENTS AND THEIR EFFECTS ON PUBLIC SPACE: TWO PLACES TWO FESTIVALS

SUMMARY

Festival, as one of the important living city indicators, is an art performance and celebration with special significance whose period, the number of participants is determined with a program before the event. Another way of speaking with the city, as a connector of city and its users. In a dynamic city structures, festivals carry an effective feature, as keeping the city alive.

The festivals, together with the urban space, have had a great impact on the image and readability of the city and have become one of the most important factors that unite the users and the cities. The marks left by the festivals, which can leave traces in the daily life of the citizens, should also be investigated. The changes in the scope and scale of the activities planned in line with the needs and desires of the citizens and their effects on the city are changing. In the changing and developing cities, the effects of the festivals were seen with positive results, while the negative results were followed by these positive results.

The dynamics of urban festivals brought about in urban life are undeniably important today. These dynamics develop in a way that will allow the city to have a sustainable living is a feature in all the activities to be hosting festivals from small-scale to large-scale festivals. Before the festival, it should be stated that the activity in a specific time, space and user space to the effects of post-event; it should also be ensured that all effects are positive.

The importance of the conceptual dimensions of the relationship emerge from the urban planning scale to the landscape planning dimension. As a festival effect can be understood over time; there are also festivals that don't let the city to be forgotten itself at the end of the festival. While some festivals preserve the time from the moment held; some festivals are combined together with urban dynamics; it eliminates itself and its effects in a healthy way within the scope of urban uses.

In addition to the positive impact of urban festivals on the city, the existence of negative effects should be accepted; while the negative effects of the growing festivals increased, it was observed that the localized festivals increased the effect of integrating the city and the user.

The aim of this thesis is to determine the negative effects of urban activities that improve the city, and to determine the interventions that can be done to detect and minimize these effects without damaging the city. In this study, urban activities and the effects of these activities on urban space are examined in the conceptual and theoretical framework which constitute the infrastructure in the literature. The status and causes of the festivals were questioned; it has been revealed how old it is from the past to have strong relations with the city.

Due to the fact that festivals have different urban influences among themselves, the need for classification emerged when conceptually examining the past and present of the festivals. Based on the previous studies, it was seen that the most important ones were to make classification according to their scale and scope. The effects of the scale and scope of the festivals on the life of the city were tried to be observed and the comparisons in the literature were included. In this context, it was seen that the concept of urban image came to the fore. The relationship between the urban reflections of international image and festivals was tried to be revealed.

The effects of the relation between the festival and the city, which constitutes the backbone of the thesis study, are also explained under the title of festival - city relationship. The effects of the festivals on the city are gathered under four main headings. The economic, social, spatial and environmental effects within the theoretical framework on the city have been studied.

In the name of the conceptual approaches of the festival effects on the city, Various cultural festivals of different cultures were examined; the relations with the city was tried to be understood. The effects of different festivals around the world were investigated.

It is provided with the examination of the examples, supported by sociological geography, so many elements and fed by a deep-rooted culture festivals in Turkey with an in-depth investigation. In terms of festivals, from different cities of Turkey, in

different scope and scale, it has been tried to understand the relationship between cities and festivals.

Because of Istanbul hosts Turkey's most populated, cultural diversity and the maximum number of events in its provinces, examining the effects of festivals has been seen as one of the major cities. In this context, the positive and negative effects of festivals were investigated in Istanbul, which has metropolitan dynamics. The importance, type, content and spatial use of the festival in the city planning policies are examined.

Within the scope of the thesis, festivals with different characteristics were selected and the role of the festival and its effects on the city described were examined. The Bozcaada example was chosen because it is an event that is fed by island culture of the festival and has a great effect in its daily life; local festivals were tried to be revealed on the island. The festival, which was chosen as the second area of this investigation, was designated in the Tomtom Kaptan Neighbourhood in a large and crowded metropolis, in Istanbul. It was considered interesting because the festival used public space and included design elements that are so popular today; the effects on urban transformation in the neighborhood was examined.

The first of the example is Bozcaada, which is home to a local festival. In this context, Bozcaada Grape Harvesting Festival was chosen to provide recognition of the island and its economic continuity. It has been investigated whether the increasing tourist potential has affected the local life, cultural and agricultural accumulation on the island. Going to Bozcaada to observe the effects of local influences on the city and to reveal all positive and negative reflections; interviews were conducted with local people, island NGOs, associations, artisans, owners of vineyards and Bozcaada governor.

Bozcaada's relationship with the local festival, its being an island and therefore its rapid impact on the dynamics within it has been one of the main reasons for this research. A small change in island dynamics contributes to the daily life of the residents and the tourists. One of the main factors that make up this dynamic is the Grape Harvesting Festival which has provided the promotion of the island and still leads to the continuation of the tourist destination. The second sample area was selected as Beyoğlu Tomtom District in order to investigate the festival effects in

Istanbul. During the festival, the festival was held in the festival area and meetings were held with visitors, organizers and local residents. The survey was conducted with the participants of the festival; opinions of the visitors about the festival and its effects were investigated. As a result, the effects of the festival effects were evaluated and recommendations were made how to increase the positive effects for a sustainable urban life and how to reduce negative as well.

1. GİRİŞ

Festivaller, kentsel mekan ile birlikte kentin imajında ve okunabilirliğinde büyük etkiler bırakmış, kullanıcılar ile kentleri birleştiren en önemli etkenlerden biri haline gelmiştir. Kentlilerin günlük yaşamında iz bırakabilen festivallerin, kentlerde bıraktığı izler de araştırılması gereken bir konudur. Kentlilerin ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda planlanan etkinliklerin kapsamı ve ölçeğinin değişmesi ile kente yansıyan etkileri de değişmektedir. Değişen ve gelişen şehirlerde, festivallerin etkileri olumlu sonuçlar ile kendini gösterirken, azımsanmayacak ölçüde olumsuz sonuçlar da bu olumlu sonuçları takip etmiştir.

1.1. Tezin Amacı

Kentsel festivallerin kent yaşamında getirdiği dinamikler günümüzde yadsınmayacak derecede önemlidir. Bu dinamikleri kentlerin sürdürülebilir bir yaşama sahip olmasını sağlayacak şekilde geliştirmek, küçük ölçekli festivallerden büyük ölçekli festivallere kadar tüm etkinliklerin içinde barındırması gereken bir özelliktir. Belirli bir zaman aralığında gerçekleştirilen etkinliğin, içinde yer aldığı kentsel mekana ve mekan kullanıcılarına etkinlik sonrası etkilerinin, festival yapılmadan önce belirlenmesi; olası olumsuz etkilerinin elimine edilmesine yönelik tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Festival ve kent ilişkisinin kavramsal boyutlarının önemi, özellikle kent planlama ölçeğinden alt ölçeklere inildikçe ortaya çıkmaktadır. Bir festival etkisinin zamanla anlaşılabilirdiği etkinlikler olduğu gibi; festival bitiminde kente kendini unutturmayan festivaller de mevcuttur. Bazı festivaller gerçekleştirdikleri andan sonraki her zaman diliminde yerini korurken; bazı festivaller ise kent içi dinamikler ile birlikte yoğurulur; kent kullanımları kapsamında kendini ve etkilerini sağlıklı bir şekilde yok eder.

Kentsel festivallerin kente yaptıkları olumlu etkinin yanı sıra, olumsuz etkilerinin de varlığı kabul edilmeli; ölçeği büyüyen festivallerin bu olumsuz etkileri daha da artarken ölçeği küçülen ve yerleşen festivallerin ise kent ve kullanıcıyı bütünleştirme etkisini arttırdığı gözlemlenmiştir.

Tezin amacı, kenti iyileştiren kentsel etkinliklerin, beraberinde getirdiği olumsuz etkileri belirleyerek, kente zarar vermeden bu etkileri saptamak ve en aza indirmek için yapılabilecek müdahaleleri belirlemeye çalışmaktır.

1.2 Tezin Kapsamı

Yapılan çalışma 5 bölümden oluşmaktadır. Bu 5 bölümde, *kentsel etkinlikler ve bu etkinliklerin kentsel mekana etkileri*, literatürde bulunan altyapısını oluşturan kavramsal ve kuramsal çerçevede incelenmiştir.

Giriş kısmında anlatılan amaç, kapsam ve yöntem açıklamalarının ardından “*Kentsel Festivaller ve Kentsel Mekan*” başlığı altında önce kentsel etkinlikler incelenmiş; bu etkinlikler kapsamında festivallerin kente ve kentliye nasıl ulaşabildiği araştırılmıştır. Festivallerin ortaya çıkma durum ve nedenleri sorgulanmış; kent ile olan bağlarının kuvvetli olmasının ne kadar eskiye dayandığı ortaya çıkarılmıştır.

Festivallerin dününü ve bugünü kavramsal olarak incelerken ortaya çıkan, festivallerin kapsam ve ölçeklerine göre kentsel mekan üzerindeki farklı kentsel etkilerinin olması dolayısıyla sınıflandırma ihtiyacı duyulmuştur. Önceki yapılan çalışmalar da baz alınarak, yapılan ayrıştırmaların en önemlilerinin ölçek ve kapsamlarına göre sınıflandırma yapmak olduğu görülmüştür. Festivallerin ölçek ve kapsamlarının kentsel yaşama olan etkileri gözlemlenmeye çalışılmış, literatürdeki karşılaştırmalara yer verilmiştir. Bu kapsamda *kent imajı* kavramının öne çıktığı görülmüş; uluslararası imajın kentsel yansımalarının festivallerle olan ilişkisi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Tez çalışmasının omurgasını oluşturan, festival – kent ilişkisi kapsamındaki etkiler yine Festival-Kent ilişkisi başlığı altında açıklanmıştır. Festivallerin kent üzerinde görülen etkileri; ekonomik, sosyal, mekânsal ve çevresel etkiler şeklinde 4 ana başlık altında değerlendirilmiş, bu etkilerin şehirdeki yansımaları incelenmiştir.

Festivallerin kent üzerindeki kavramsal yaklaşımları açıklandıktan sonra, bölüm 3 içerisinde ele alınan “*Küreselden Yerele Festival Düzenlemeleri*” başlığı altında, bölüm 2’de yer alan teorik araştırmaların pratikte nasıl yer bulduğuna dair çalışmalar yapılmıştır. Farklı kültürlerin çeşitli ölçeklerdeki festivalleri incelenmiş; kent ile olan ilişkileri anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Dünya üzerindeki farklı festivallerin, kendi ülke ve şehirlerine (aynı zamanda gerçekleştirilen mekanına) etkileri araştırılmıştır.

Dünya örneklerinden sonra, yaşanan coğrafya dolayısıyla sosyolojik birçok öge ile desteklenen ve köklü bir kültür ile beslenen Türkiye festivallerinin derinlemesine bir inceleme ile irdelenmesi sağlanmıştır. Farklı kapsam ve ölçekteki Türkiye festivallerinin kent, köy ve kasaba ile olan ilişkileri anlaşılmaya çalışılmıştır.

Türkiye'nin en fazla nüfusunu barındırması ve kültürel çeşitliliği dolayısıyla etkinlik sayısı da en fazla olan il olan İstanbul, festivaller ve etkileri konusunda incelenmesi önemli şehirlerden biri olarak görülmüştür. Bu kapsamda, metropol dinamikleri barındıran İstanbul'a festivallerin olumlu ve olumsuz etkileri araştırılmıştır. Yapılan festivalin türü, büyüklüğü, içeriği ve mekânsal kullanımının yanısıra kent planlama politikalarındaki yeri ve önemi incelenmiştir.

Dördüncü bölümde tez araştırma konusunun alan çalışmaları yer almaktadır. Bu bölümde birbirinden farklı özellikleri olan “İki Mekan, İki Festival” seçilerek bu örnekler üzerinden önceki bölümlerde açıklanan festival etkilerinin kent ile olan ilişkileri incelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak ele alınan Bozcaada örneği, festivalin ada kültüründen beslenen ve günlük yaşamında büyük etkisi bulunan bir etkinlik olduğundan dolayı seçilmiş; yerel festivallerin adadaki yansımaları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. İkinci alan çalışma konusu ise İstanbul gibi büyük ve kalabalık bir metropolde, tarihi bölge içerisinde yer alan Tomtom Mahallesi'nde düzenlenen “Tasarım Tomtom Sokakta” isimli festival olarak belirlenmiştir. Festivalin kamusal mekanı kullanması ve günümüzde popülerleşen tasarım öğelerini içermesi dolayısıyla ilginç görülmüş; mahalledeki kentsel dönüşüme olan etkileri irdelenmeye çalışılmıştır. Her iki çalışmada da yüz yüze yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış; yöneticiler, STK'lar, yerel yönetimler, akademisyenler, festival organizasyonlarında etkin rol alan kişiler, esnaf ve yerel kullanıcı gibi paydaşlarla yapılan görüşmeler ile festivallerin etkisi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Son bölüm olan 5. bölümde ise, ortaya çıkarılan festival etkilerinin değerlendirilmesi yapılmış; sürdürülebilir bir kentsel yaşam için olumlu etkilerin nasıl arttırılacağı; aynı zamanda olumsuz etkilerin azaltılması için önerilerde bulunulmuştur.

1.3 Tezin Yöntemi

Literatür çalışması kapsamında, festivallerin kent ile ilişkisi ve etkileri konusunu derinlemesine incelemek için internet kütüphaneleri taranmış; İTÜ kütüphanesi veri tabanlarından ulaşılan kitap, makale ve araştırmalara erişilmiştir.

Tez kapsamında, festivaller ve kentsel mekana etkileri konusunda çalışmış ve bu konuda araştırmalar yapan kişilerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca belediyeler ve Kültür Bakanlığı ile iletişime geçilmiştir.

Elde edilen tüm teorik verilerin pratikte nasıl uygulandığını incelemek amacıyla, 2 adet örnek alan seçilmiştir.

Örnek alanın ilki, yerel bir festivale ev sahipliği yapan Bozcaada olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda adanın tanınırlığını ve ekonomik devamlılığını sağladığı görülen *Bozcaada Bağ Bozumu Festivali* seçilmiş; artan turistik potansiyelin adadaki yerel hayatı, kültürel ve tarımsal birikimi bozup bozmadığı araştırılmıştır. Yerel etkinliklerin kente etkilerini gözlemlemek ve olumlu – olumsuz tüm yansımaları ortaya çıkarmak için Bozcaada'ya gidilerek; yerel halk, ada STK'ları, dernekleri, esnaflar, üzüm bağı sahipleri ve Bozcaada valisi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bozcaada'nın yerel festivali ile ilişkisi, bir “ada” olması ve bu yüzden kendi içindeki dinamiklerden çabuk etkilenmesi bu araştırmanın Bozcaada özelinde yapılmasının temel nedenlerinden biri olmuştur. Ada dinamiklerindeki küçük bir değişimin, adalı ve turistin günlük yaşamına katkısı büyüktür. Bu dinamiği oluşturan temel etkenlerden birincisi adanın tanıtımını sağlayan ve hala da turist destinasyonu halinin sürmesine neden olan Bağbozumu Festivali'dir.

İkinci örnek alan ise, İstanbul içerisinde festival etkilerini araştırmak amacıyla, Beyoğlu Tomtom Mahallesi'nde gerçekleştirilen *Tasarım Tomtom Sokakta* etkinliği olarak seçilmiştir. Festival zamanında festival alanında bulunup ziyaretçiler, organizatörler ve yerel halk ile görüşmeler yapılmıştır. Festival katılımcıları ile anket çalışması yapılmış; ziyaretçilerin festival ve etkileri ile ilgili görüşlerine başvurulmuştur.

1.4 Tezin Hipotezleri

Festivallerin kentsel mekan üzerindeki etkilerine ilişkin çalışmalarda çoğunlukla büyük ölçekli etkinliklerin olumsuz etkilerine değinilerek, etkinliğin ölçeği küçüldükçe negatif etkilerin azaldığı belirtilmektedir. Ancak, küçük ölçekli yerel festivaller de kentsel mekanı olumsuz şekilde etkileyebilmektedir.

Kontrollü ve plalı şekilde organize edilmesi halinde kentsel gelişmenin / imajın sağlanmasında önemli rolü olan festivaller, çok boyutlu ve dinamik doğaları dikkate alınmadığı durumlarda yıkıcı sonuçlara yol açabilmektedir.

Bozcaada kent imajının sağlanmasında önemli etkisi olan “*Bozcaada Bağbozumu Festivali*”, gerekli tedbirlerin alınmaması halinde adayı olumsuz yönde etkilemeye başlayacaktır.

Beyoğlu Tomtom Mahallesi’nde düzenlenen “*Tasarım Tomtom Sokakta*” Festivali, asıl işlevinden farklı olarak yer aldığı bölgede kentsel rant yaratma amacına hizmet eden bir araç olarak değerlendirilmektedir.

2. KENTSEL ETKİNLİKLER VE KENTSEL MEKAN

2.1 Kentsel Etkinlikler

Günlük yaşamdaki ortak kullanılan mekanların yüksek profilli aktiviteler sunması ve bu aktivitelerin kullanıcıların özel gün ve zamanlarına uyarlanıp gelişmesi ile kentsel etkinlikler ortaya çıkmıştır.

Kentsel etkinlikler, kent ile birleştiğinde, kentli ile ilişkileri güçlenen bir şehir yaşamı sunabilmektedir. Bir festivalin organize edilmesi, o topluluğun kenetlenmesini sağlamakta; aynı zamanda kentsel etkinliğin düzenlenme sürecinde yapılan yaratıcı ortak çalışmalar ile sosyal yaşamında birliği sağlamaktadır. Kentsel etkinlikler, kullanıcıların özel ihtiyaçlarına cevap vermek ve aynı zamanda eğlence sunmak için düzenlenmektedirler. Bu tip etkinlikler sayesinde yerel halk üzerindeki sosyal, coğrafi, ve kültürel aidiyet hislerinin gücü dolaylı yoldan arttırılmaktadır.

Getz (2005), etkinlikleri sekiz gruba ayırmış ve Çizelge 2.1’deki gibi alt başlıklarla açıklamıştır:

Çizelge 2.1 : Kapsamlarına göre Etkinlikler (Getz, 2005).

Kültürel Etkinlikler	Politik ve Ulusal Etkinlikler	Sanat ve Eğlence İçeren Etkinlikler	Spor Müsabakaları
Festivaller	Zirveler	Konserler	Amatör / Profesyonel Müsabakalar
Karnavallar	Kraliyet Kutlamaları	Ödül Törenleri	Yarışmacı / Katılımcı Oyunları
Anmalar Dini Bayramlar	Politik Kutlamalar Özel Seyahatler		
Eğitimsel ve Bilimsel Etkinlikler	Rekreasyonel Etkinlikler	İş ve Ticaret Etkinlikleri	Özel Etkinlikler
Konferanslar	Spor	Buluşmalar	Düğünler
Seminerler	Eğlence	Ticari Buluşmalar	Partiler
Çözüm Toplantıları		Fuar ve Marketler	Sosyal Etkinlikler

Çizelge 2.1’de görülen sıralama, etkinliklerin formuna dayanan planlanmış kutlamaların ana kategorilerini göstermektedir. Bu çizelge aynı zamanda, amaçlarının ve programlarının farklılıklara göre sıralanmış bir festival sınıflandırması oluşturmaktadır. Getz’in sınıflandırmasında da bulunan anma, dini bayram, karnaval, festival gibi etkinlikler, yerel halk kutlamalarını içermektedir. Kültürel etkinlikler başlığı altında, yerel halk kutlamaları içerisinde yer alan etkinlikler, programları içerisinde çeşitlilik barındıran, yurttaşlık gururunu ve uyumunu teşvik eden “*topluluk festivalleri*”ni de kapsamaktadır (Getz, 2005).

Zaman içinde kentsel etkinliklerin, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan kente faydaları anlaşılmış ve planlı *festivaller* ortaya çıkmıştır.

Festival kavramı, önceden şenlik, fuar, panayır gibi terimlerle ifade ediliyorken; günümüzdeki anlamı ile “etkinlik” olarak kullanılmaktadır. Ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştirilen etkinlikler etkinliğin gerçekleştiği bölgenin çekiciliğini artırmakta ve bu çekiciliklere *etkinlik çekiciliği* denilmektedir. Festivaller de bu etkinlik çekiciliklerinden sadece birisidir (Halis v.d., 2012).

2.2 Kentsel Etkinlikler Kapsamında Festivaller

Festival, köklü bir geçmişten gelen imgeleri, gelenekleri ve en önemlisi kültürel öğeleri taşıyan gösterimleri kutlamayı temsil etmektedir.

Festivaller, her yerde kültürlerin canlı bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha geniş sosyokültürel sistemlerle inşa edilmiş ve birlikte evrimleşmiş olan insanlık tarihi boyunca festival, toplumların kamusal değerlerini, kimliğini, tarihini, statüsünü, kültürel sürekliliğini ve fiziksel hayatta kalmalarını kutlamak için belirli bir zaman ve mekânda gerçekleşmiştir (Turner, 1982).

Yüzyıllar boyunca festival “*sadece sevinçten ileri gelen, topluluk olarak kutlanan, Dionysiac yaşama katılımı değil, aynı zamanda doğal düzen ile işbirliği*”ni de temsil etmiştir (Lefebvre, 1991).

“Festival” kavramı, Türk Dil Kurumu’nun Büyük Türkçe sözlüğüne göre; “*dönemi, yapıldığı çevre, katılanların sayısı veya niteliği programla belirtilen ve özel önemi olan sanat gösterisi; belli bir sanat dalında oyun ve filmlerin sunulması ve gösterilmesi sonunda ödül veya derece verilmesi biçiminde düzenlenen ulusal veya uluslararası*

gösteri dizisi, şenlik; bir bölgenin en ünlü ürünü için yapılan gösteri, şenlik; düzensiz toplantı, curcuna” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2016).

İngilizcedeki **festival** sözcüğünün karşılığı:

- Gösterim sanatları sözlüğüne göre; “*Çeşitli oyunların ve sanat ürünlerinin halk önünde belli bir düzen ve sıra içinde topluca değerlendirilmesi ve sonunda ödül verilmesi ile ortaya çıkan gösteriler kümesi.*”
- Halkbilim Terimleri sözlüğüne göre ise, “*Bir toplumun kendini her tür kötü dış ve iç etkenlerden korumak, bol ürün elde etmek, barış ve güvence içinde yaşamak amacıyla bir mevsimden ötekine, bir yaşam çağından sonrakine ve toplumsal bir yaşantıdan başka bir yaşantıya geçme ya da tarihsel, dinsel, söylensel olay, kişi, varlık ve yüce varlıkları anma sırasında topluca yemek yiyerek, oynayarak, bağırarak, iş görerek yaptığı geleneksel eğlence türü.*” şeklinde tanımlanmıştır.

Aker (2013), festival kavramının kökenleri hakkında şunları söylemiştir: “Festival sözcüğü, Latince “**fiesta**”dan gelerek; “şenlik, bayram, kutlama” anlamına geliyor. Bazı dillerde “fest” daha sonra da “festival” sözcüğüne dönüşmüş. Ancak, uluslararası etkinliklerde her dilde rahatlıkla anlaşılabilmesi için, belki “festival” sözcüğü en uygunu. Bazı etkinlikleri ise, “Bayram” karşılığı olarak, “Şölen” olarak da kullanan organizasyonlar bulunmakta. Bir de 1990’lı yıllarda başlatılan “**Karnaval**” sözcüğü var.”

Festivaller, bir ülkenin ya da ülkede yaşayan topluluğun tarihini, dünya görüşünü, sosyal ve kültürel kimliğini sergileyen temalı kutlamalardır (Dinmonck ve Tiyce, 2001). Toplumun yaşam biçiminin değerli yönlerini kutlayan ve kısa süreliğine sahneye konmak için tasarlanan belli bir temayı içeren halk etkinlikleridir (Şengül ve Genç, 2016).

Janiskee (1996) ise festivalleri şu şekilde tanımlar: “Festivaller, gönüllü hizmetler ile organize edilen; sokak, park ve okullar gibi kamu mekanlarının istihdam edildiği kutlamalardır. Yerel yönetim kurumları, sivil toplum örgütleri (STK), hizmet kulüpleri veya ticaret dernekleri tarafından organize edilen etkinlikler, bir topluluğun "sahip olduğu" düşünülen aile eğlencesi aktivitelerini içerdiğinden, festivallerin en iyi örnekleri arasındadır. Janiskee, ayrıca yerel festivallerin yıla damgasını vuran etkinlikler olabileceğini ve çok sayıda ziyaretçiyi festival mekanına çekebileceğini

belirtmektedir. Janiskee, ABD'deki yerel kutlamaların 1930'lardan bu yana yıllık %5 oranında arttığını ve İngiltere'de de benzer büyümeyi varsaymanın yanlış olmayacağını ileri sürmektedir.

Modern festivaller, gerçekleştiği mekanın sosyal ve kültürel değişimlerini yansıtan çeşitli bir dizi kutlamalardan oluşmaktadır. Bu kültürel değişimler arasında, toplumsallaşmanın farklılaşması, yaşanan çağa göre tüketim ihtiyaçlarının değişmesi ve kültürel yansımanın araçsal kullanımının değişmesi yer almaktadır (Vallbona ve Richards, 2007).

Festival, dönemi, yapıldığı çevre, katılanların sayısı ya da niteliği önceden bir programla belirtilen ve özel önemi olan sanat gösterilerine denilmektedir (Sezgin, 2001). Festivaller, hem kültürü en iyi şekilde tanıtmak hem de yurttan ve dünyada barışı sağlamak açısından yardımcı unsurlar olarak görülmektedir.

Festivaller düzenlendikleri bölgenin / şehrin ekonomisini ve tanıtımını olumlu yönde etkilemekte ve bölgenin turistik çekiciliğini artırmaktadır (Getz ve Frisby, 1990). Güncel *kültür turizmi* kapsamında ele alınan *festivallerden*, yöresel, bölgesel, ulusal ve uluslararası etkinliklerde bahsedilmektedir.

Festivaller, bireysel ve toplumsal kimliğin bir parçası olmakla beraber toplum, kültürel çevre ve bireyler arasında bağları güçlendirme sürecini içermektedir (Goldblatt, 1997). Kentsel etkinlikler, çağımızın da gerektirdiği gibi, yaşamlarımızın önemli bir bölümünü kapsamaktadır. Kültürümüzün önemli bir parçasını içinde bulundurduğu için, kent kullanıcılarının günlük yaşamlarındaki boşlukları isteklerine bağlı olarak dolduran kentsel etkinlikler, kamusal festivallerin gittikçe yaygınlaşmasını sağlamıştır. Yazılı veya görsel medya yoluyla kolayca bir çok kullanıcıya ulaşabilen kentsel festivallerin bu etkisinin farkında olan yönetimler, kent imajını da önemli oranda etkileyen kentsel festivalleri ekonomik kalkınma aracı olarak görmüş ve kentsel festivallerin çoğalması için destek vermişlerdir. Festivaller, toplumun sosyal normları ve değerlerinin bir ifadesi olarak görülen toplumsal etkinlikleri içermektedir (Bilgili ve diğerleri, 2012).

Rao (2001), kentsel festivallerin, saf eğlence ve gelir yaratmanın ötesinde, kentlilerin birlik içinde olabilecekleri özel bir zaman ve yer sağladığı için kamu mallarının özenli kullanılmasını sağlayan etkenlerden biri olduğunu ileri sürmektedir. Rao (2001), kentsel festivale katılan kentlinin yaşadığı toplum içinde iyi bir vatandaş olarak

hissettiğini ve karşılıklı ilişkilerinde toplumun aktif bir üyesi olarak kentte yer aldığını söylemiş; kentlilerin kentsel festivallere katkı sağlayarak, keyifli zaman geçirmelerinin yanı sıra, kenti için fedakarlık yapabilen, güven ve sorumluluk duygusuna sahip birer kentliye dönüşebileceklerini belirtmiştir. Böylece, diğer toplulukları da içine alabilen geniş bir paylaşım olgusu oluşabilmektedir. Bu, kentlilerin diğer kentliler ile güçlü ilişkiler geliştirmelerine olanak sağlamaktadır.

Festivaller yörenin özel günlerine ya da kültürel unsurlarına odaklanılarak gerçekleştirilebildiği gibi sadece tek bir ürüne odaklanılarak da gerçekleştirilmektedir (Şengül ve Genç, 2016).

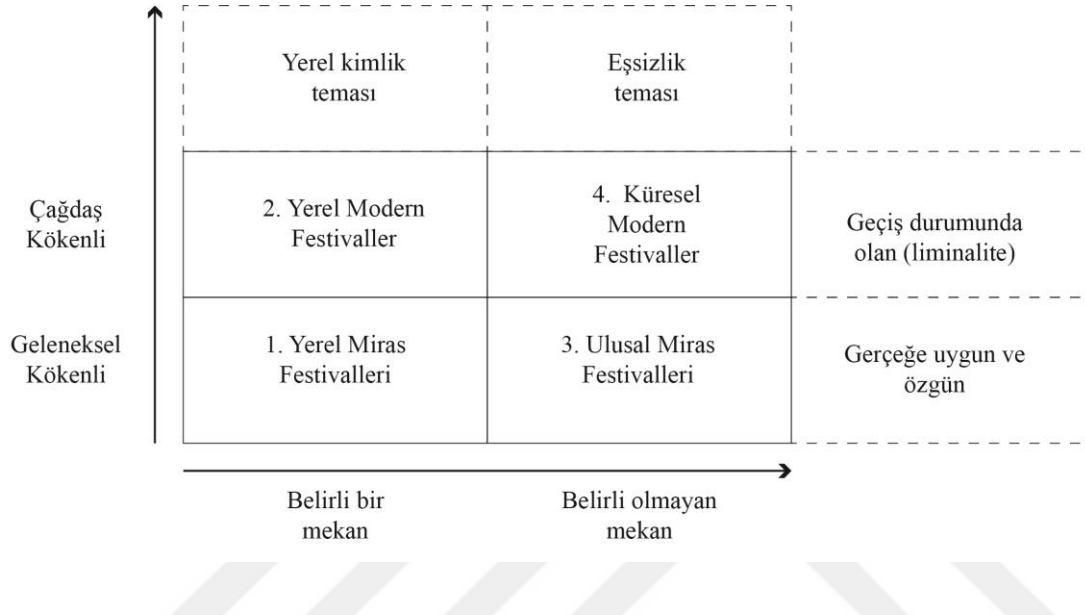
Çoğu topluluk, çoğunlukla *yerel izleyicileri* hedef alan ve öncelikle sosyal, eğlenceli ve eğlence değeri nedeniyle sahnelenen bir dizi festivaller ve etkinlikler üretir. Bu festivaller çoğunlukla toplumda gurur duygusunu arttırmak, aidiyet duygusunu güçlendirmek ve bir yer hissi yaratmak da dahil olmak üzere bir dizi fayda üretir. Ayrıca, insanlara yeni fikir ve deneyimler kazandırmaya, spor ve sanat etkinliklerine katılımı teşvik etmeye ve hoşgörü ve çeşitliliği teşvik etmeye yardımcı olabilirler. Bu sebeplerden dolayı, yerel yönetimler genellikle topluluk ve kültürel kalkınma stratejilerinin bir parçası olan etkinlikleri desteklemektedir (Getz, 2007).

2.3 Kentsel Festivallerin Tarihçesi

Festivallerin insanları birleştirme gücü, ilk çağlardan itibaren kullanılan bir toplanma şenliğidir. Bowsin ve arkadaşları (2006), beraber yayımladıkları kitaplarında kentsel etkinliklerden “*hayatın referans noktası*” olarak bahsetmişlerdir. Zamanın doğuşundan beri, insanların yaşamlarındaki önemli olayları işaretlemenin yollarını aradıklarını söylemişlerdir ve bu işaretlemelerini ilk önce mevsim değişimlerinde, ayın evrelerinde, her baharda, ölüm ve hayatın mucizevi tekrarında yaptıklarını belirtmişlerdir.

Modern öncesi festivaller çoğunlukla yerel inanç ve hatıralarla ilişkilendirilmiştir (Sofield ve Li, 1998). Onların temaları, dini geleneklere, tarımsal uygulamalara ve tarihsel olayların yeniden canlandırılmasına dayanıyordu. Bunların tümü, belirli bir yerel tarihin ve geleneksel kültürün yansımasıydı. Bu yansıma örnek olarak yılbaşı festivalleri verilebilir. Yılbaşı festivalleri, kayıtlı tarihe göre 5000 yıldan beri kutlanmaktadır. Eski Mezopotamya’da ise Sümerliler ve Babillerin nisan ayında

kutladığı yeni yıl festivali, günümüzde baharın gelişini simgeleyen Nevruz Bayramı'nın kökenini oluşturmaktadır (URL 1). Bu geleneksel festivaller kutsal anlamlar taşır (Falassi, 1987) ve “yerel” kültürel sembollerin dramatik bir sunumudur (Mannings, 1983). Modern öncesi anma etkinlikleri, hem *Yerel Miras Festivalleri* hem de *Ulusal Miras Festivalleri* dahil olmak üzere birçok çağdaş mirasa dayalı etkinliğin temelini oluşturmaktadır (Şekil 2.1).

Şekil 2.1: Coğrafi ve tarihsel bağlamda festivallerin tipolojisi (Ma ve Lew, 2012).

Şekil 2.1’de görülebilen *Yerel Miras Festivalleri* (1 numara), yerel kimlik ve özgünlüğün temsil edilip kutlandığı festivallerdir. Yerel Miras Festivalleri, kutlandıkları mekanın hem coğrafi hem de tarihi özelliklerinden ortaya çıktığından, gerçeğe uygunluk temasını desteklediği görülmektedir. Bu kutlamalar, yerel yer duygusuyla ilgili bir festivalin klasik tanımını temsil eden sembolik anlam ve önemi taşımaktadır. Ancak, kültürler dinamiktir ve sürekli değişmektedir. Buna cevaben, yerel topluluklar günümüzde sıklıkla *Yerel Modern Festivaller* (2 numara) ile hayatı kutlamak için yeni yollar yaratmaktadır. Yerel olmakla birlikte, bu festivaller hala yerel kimliğe katkıda bulunur; ancak geleneklerin yaşatmak yerine, eğlenceye daha fazla odaklanır. *Ulusal Miras Festivalleri* (3 numara) geleneksel ve kimliği olan bir tabana sahiptir, özgünlüğü önemsemektedir; fakat belirli bölgeye bağlı değildir. Her mekanın, kendisini kalabalığın arasından sıyıran, ulusal bağlamda kendine özgü bir özelliği vardır. Bu özelliklere odaklanarak özgün bir temadan ortaya çıkan festivaller de *Küresel Modern Festivaller* (4 numara) adını alarak daha çağdaş bir odak haline gelmiştir. Ancak gelenek ve mekân ile az da olsa bir ilişkiye sahip olan *Küresel*

Modern Festivaller, daha fazla kar elde etme eğilimindedirler. Bununla birlikte, turist bakış açısından, tüm bu festivaller içinde en başarılısı coğrafi ya da tarihi bir temele sahip olan değil; en eğlenceli olandır (Ma ve Lew, 2012). Yerel kimlikle aynı köklere sahip olan deneyimsel özgünlük, bu geleneksel kutlamalarda daha merkezi bir unsurdur. Bu festivallerin başarılı olması üyelerin katılımı, kostümü, ritüel ve davranış kurallarına bağlı kalmaları gibi olgulara bağlıdır (Lew, 1989).

Araştırmalar sırasında rastlanan en eski festivallerden biri de Şamanlara aittir. Şamanizm tüm dünya kültürlerinde sanat ile iç içe anılmakta ve tüm insanlara manevi bir miras olarak kalabilecek bir temel sunmaktadır. Bu bağlamda yaratıcılık, insanların şamanizm sanatına erişip kendilerini ifade edebildikleri bir anahtar haline gelebilmektedir. Şamanlara özgü *Isogaisa Festivali* buna örnektir (Fonneland, 2018). Çağdaş Norveç'te, şamanik uygulama ve ifadelerdeki büyüme, ülke çapındaki şehirlerde düzenlenen alternatif fuarlara da yansımaktadır. Bu fuarlarda şamanlar ve Yeni Çağ girişimcileri mal ve hizmetlerini pazarlamaktadırlar. Halkın ilgi ve katılımı da her yıl yükseliş göstermektedir (Fonneland, 2018). Norveç Şaman festivalleri mekansal kullanım açısından yeşil yaylaları içeren doğal alanlarda kutlanmaktadır. Doğa ile bütünleşen festivaller, katılımcılara doğanın bir parçası olduklarını kanıtlamaktadır.

Kökleri eskilere dayanan bir başka festival olan Paskalya kutlamalarının da dayanağında dini gerekçeler olduğu bilinmektedir. Nock'un, Fotheringham'ın 1928'de yayınladığı kitaptan yaptığı incelemede, Paskalya'nın İsa'nın çarmıha gerilme tarihi olan 7 Nisan'a yakınlığı sebebiyle 9 Nisan'da ya da o haftanın pazar gününde kutlandığını belirtmiştir. Burada verilen çarmıha gerilmenin tarihi, Yahudi ay takvimlerinin hesaplarına dayanmaktadır (Nock, 1928). Günümüzde ise paskalya kutlamalarının konutlardan sokaklara taşığı görülmektedir. Sosyal birlikteliğin sağlandığı festivalde, sokak etkinlikleri ile ekonomik canlılık da sağlanmaktadır.

Dünyanın en büyük sokak festivallerinden olan Rio Karnavalı'nın da Şarap Tanrısı Dionysus için yapılan *Yunan Bahar Festivali*'nden geldiği bilinmektedir. Fakat şu an bu özelliklerini kaybeden Rio Karnavalı, kölelik günlerinde samba ritimlerini Brezilyalıları ileten Afrikalıların Afro-Brezilya kökenlerine dayanan müzikal bir festival haline gelmiştir. Sambanın karnavalın vazgeçilmez bir parçası olması, 1917 yılından çok daha öncelere dayanır. Günümüzde samba, en fakir gecekondu

bölgelerinden en zengin yerlerine kadar, Brezilya'nın kültürel mirasının gerçek bir bileşenini oluşturmaktadır. Bugün samba, getto kulübesinden yüksek sınıf konaklarına kadar yapılmakta ve ekonomik sınıftan bağımsız olarak Brezilya halkını bir araya getirmektedir (History of Rio Carnival,2017).

1268'den beri kutlanan Venedik Karnavalı da köklü festivaller arasında yer almaktadır. Pagan kültüründe baharı karşılamak için düzenlenen bu festival, zaman içerisinde yasaklanmış; fakat 1979'dan itibaren her yıl tekrar kutlanmaya başlanmıştır. İlk kutlanmaya başlandığı zaman sosyal sınıf ayrımlarını ortadan kaldırmak için kullanılan maskeler, şimdi Venedik Karnavalı'nın vazgeçilmez unsuru haline gelmiştir (Carnival of Venice, n.d.). Venedik sokaklarında eşsiz bir karnaval yaşatan bu festival, şehre çekicilik katmakta; turistler ile yerel halkı birleştirmektedir. Fakat Venedik, 100 yılda, 23 santimetre toprak kaybetmiş; bu kayıp kentin geleceğini ciddi biçimde tehdit eder hale gelmiştir (URL 2).

Venedik, Adriyatik Denizi'ne bağlı 550 kilometrekarelik Venedik Lagünü'nün içindedir. Lagün içinde yükselen gelgit seviyeleri, Venedik'in de dahil olduğu bu kasabalarda, her biri sonbaharda ve sonbaharda üç ila beş kez daha fazla su basmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda, kıyıya yakın alanlar olan kıyı taşlarının erozyona uğraması, fırtınalara karşı gelişmiş alanlar için önemli savunmalar olarak düşünülen yerel plajların giderek yok olduğu anlamına gelmektedir (URL 2).

Bu sorunları ele almak için, Venedik Su İdaresi, İtalya Altyapı ve Ulaştırma Bakanlığı ve Venedik mühendislik firmaları bir konsorsiyum oluşturarak, bir dizi büyük projeye girişmiştir. *Mose sistemi* olarak adlandırılan 6.7 milyar dolarlık bir altyapı projesi ile yeniden inşa projesi ve lagün ortamının ve doğal yaşam alanlarının bozulmasına karşı koyma çabaları ortaya çıkmıştır. Venedik'te festivallerin devamlılığının sağlanması için bu çalışmaların önemi büyüktür (URL 2).

1932'den beri gerçekleştirilen dünyanın en eski film festivaline ev sahipliği yapan Venedik, kamusal mekanları haricinde tarihi kilise ve şapellerinin içinde de eşsiz bir kültürü festival katılımcılarına sunmaktadır.

Dünyaca tanınan, Fransa'nın *keyif şehri* olarak bilinen Cannes ise, dünyanın en büyük kültürel etkinliğine ev sahipliği yapmaktadır. Yıl boyunca reklamcılık, müzik, gayrimenkul ve lüks ticareti ile ilgili birçok uluslararası etkinlik düzenlenen şehir, misafirperverliği ve festivaller konusundaki uzmanlığıyla ekonomik gücünü devam

ettirmektedir. Altyapısının yüksek kalitesi, otellerin mükemmelliği ve tarihi yapılarının korunması, Cannes'ı hem iş hem de eğlence turizmi için tercih edilen önemli bir yer haline getirmektedir. Mirası ve tarihi ile kozmopolit bir şehir olan Cannes, gastronomi, sağlık, alışveriş, kültür ve açık hava sporları kutlamaları için yeni mekanlar üretmeyi amaçlamakta ve sürekli kendini yenileme ihtiyacı hissetmektedir (Cannes Tourism Press Pack, 2018).

Cannes Film Festivali, ilk olarak 1946'da Casino de Cannes'da yapılmıştır. Cannes Film Festivali Venedik Film Festivali ile yarış halindedir. Bu festivalde kentteki mekânsal seçim, kent bütününe veya festivalin yapıldığı kent parçasına dönemsel veya kalıcı bir canlılık getirmektedir (Kayım, 2008). Daha önceleri Fransa'da küçük bir balıkçı kasabası iken sahip olduğu orta derecedeki kentle ilişki ağını günümüzde yitirerek, g bir ticaret ve etkinlik noktası haline gelmiştir. Cannes'ı "kent" yapan unsur Cannes'ın jeopolitik konumu ve barındırdığı olanaklar değil; şüphesiz ki uluslararası bağlamdaki etkinliği olan Cannes Film Festivali'dir. Ayrıca bu festivalin bir diğer önemi de Cannes'ın kazandığı kimlik ile ilişkilenen film festivali dışındaki 11 ay boyunca da kullanılabilirlik derecesini kaybetmemesidir. Şu an Cannes, dünyanın en üst toplumsal katmanının uğrak yazlığına dönüşmüş bir sahil kenti halini almıştır. Bu bağlamda Cannes, *festivale hizmet eden değil; festivalin hizmet ettiği kent* olmuştur (Kayım, 2008).

Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye'deki festivallere bakıldığında, 1931'de Beylerbeyi Sarayı'nda düzenlenen *Balkan Oyunları Festivali*, ülkemizdeki ilk festival olarak öne çıkmıştır. İlk tiyatro festivali ise Devlet Tiyatroları tarafından 1959 yılının Mayıs ayında Antalya Aspendos'ta düzenlenmiştir. Ülkemizdeki ilk film festivali olan "Altın Koza Film Festivali" ise, 1969 yılında '*Altın Koza Film Şenliği*' adıyla Adana Belediyesi ve Adana Sinema Kulübü öncülüğünde gerçekleştirilmiştir (Aker, 2013).

Müzik festivalleri açısından bakıldığında, Türkiye'de artık köklü müzik festivallerinin gerçekleştiği görülebilmektedir. Türk ve dünya cazcılarını bir araya getiren *Uluslararası Caz Festivali* önemli festivallerden biridir. Avrupa Festivaller Birliği üyesi olan festival *Aspendos Opera ve Bale Festivali* ise dünya çapında ün kazanmıştır. Film festivalleri açısından bir değerlendirme yapıldığında ise *Antalya Altın Portakal Film Festivali* Türkiye'nin Oscar'ı niteliğindedir. Benzer şekilde Türkiye'de önemli tiyatro festivalleri de düzenlenmektedir. Bunlardan bazıları TAKSAV tarafından düzenlenen Uluslararası Ankara Tiyatro Festivali ve Uluslararası İstanbul Tiyatro

Festivali'dir. Bu kapsamda kukla tiyatrosuna odaklanan Uluslararası İzmir Kukla Günleri de önemli bir festivaldir. "Vuslat Yıldönümü Uluslararası Anma Törenleri" ile Mevlana'nın anılması ve gerçekleştirilen etkinlikler de etnik festivaller kapsamında değerlendirilebilir. Uluslararası Troia Festivali, Uluslararası Delfi Gençlik Oyunları, İstanbul Uluslararası Dans Festivali, Dragon Festivali gibi pek çok türde festival Türkiye'de düzenlenen festivallerin çok çeşitli olduğunun birer göstergesidir (Penpece, 2013).

Söz konusu festivaller kapsam ve niteliğine bağlı olarak bazı durumlarda yer aldığı kentin önemli bir imaj elemanı haline gelerek kentsel kimliğe katkı sağlamaktadır. Kimi örneklerdeyse gerçekleştirildiği dönemlerde kentsel mekanı bir çekim noktası haline getirerek kentsel canlılığa katkı sağlamaktadır. Bu etkiler, festivallerin kentlerin ayrılmaz bir parçası haline gelmesinin en önemli nedenleridir.

2.4 Kentsel Festivallerin Sınıflandırılması

Festivaller, içerik özelliklerine göre bir çok gruba ayrılmıştır; konuyla ilişkin çalışmalarda bir çok *festival sınıflandırması* mevcuttur. Etkinlik turizmi tipolojilerine bakıldığında ise *ekonomik, sosyal ve çevresel* bakımdan kent ve kentliyi etkileyen özelliklere göre ayrışım dört ana grupta incelenebilir:

1. Kültürel kutlamalar,
2. Olimpiyatlar ve fuarlar,
3. İş etkinlikleri
4. Spor müsabakaları.

Festival tipolojilerinin tanımlanmasında şu kriterler kullanılmaktadır (Cudny, 2014):

1. Din ile ilişkisi
2. Festival mekanları
3. Sosyal sınıf yapısı, güç ve sosyal rollerin bölünmesi
4. Kişisel yaşamdaki önemli anlar
5. Sezon / mevsim (zaman)
6. Ölçek ve önemi
7. Tekrarlanabilirlik
8. Etkinliğin düzenlenme ve finanse edilme şekli
9. Festival ziyaretçilerin yapısı

10. Tema

11. Özel olayların tarihsel durumu ve coğrafi durumu (Cudny, 2014).

Tüm bu değişken faktörlerin etkisiyle çeşitli etkinlikler kentte yer bulmuş, günlük yaşam içerisinde yerlerini almışlardır. Dini bayramların kutlanma şekli farklı etkinlikler ortaya koyarken, festivalin düzenlendiği alan da ziyaretçi sayısı ve festival içeriğini doğrudan etkilediğinden, ayrıca faktörlerden biri haline gelmiştir. Festival katılımcılarının günlük yaşamlarını geçirme şekli de bu etkinliklere yansımış; sosyal yapıdaki dengeler, festival farklılaşmasına da etki etmiştir. Bireysel kutlama ve eğlenceler de bu sosyal yapıda kendine yer edinebilmiştir. Özellikle açık havada yapılabilecek aktivitelerin etkinlikler içerisinde yer alması sezonsal değişimleri önemli kılmıştır. Tüm bu kutlanan etkinliklerin belli aralıklarla tekrarlanması veya tek bir zaman dilimi içinde gerçekleştirilmesi de farklı tiplerde festivallerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Belediyeler veya devlet tarafından desteklenen festivaller hem alan kullanımı hem ziyaretçi sayısı bakımından özel festivallere oranla farklılaşmıştır. Ayrıca endemik ürünü olan şehir veya beldeler de tanıtım amacıyla oluşturdukları ağı daha fazla tüketiciye çekebilmek için festivalleri kullanmayı seçmişlerdir.

Getz'in 2008 yılında yaptığı çalışmalara göre, festivaller 3 grup halinde sınıflandırılabilir.

1. Kültürel kutlamalar,
2. Siyasi olaylar ve sanat ve eğlence etkinlikleri,
3. Ticari etkinlikler, eğitim ve bilimsel etkinlikler,
4. Spor etkinlikleri, rekreasyonel etkinlikler ve özel kutlamalar.

Çalışmalarında bu genel sınıflandırma kapsamında detaylı olarak araştırmalar yapan Getz, tüm bu ayrımların ötesinde, festivallerin temelinde *kapsam* ve *ölçek* bakımından farklılaştığını ortaya çıkarmıştır.

2.4.1 Ölçeklerine Göre Festivaller

Glenn A. J. Bowdin ve diğerleri 2010 yılında yayımladıkları “Etkinlik Yönetimi” adlı çalışmada, büyüklüklerine göre festivalleri dörde ayırmıştır:

1. Yerel festivaller
2. Orta ölçekli festivaller

3. Özel festivaller
4. Çok büyük festivaller.

Bu ayırım gibi Getz de 2008 yılında yaptığı çalışmada, festivalleri ölçekleri bakımından dörde ayırmıştır. Bu sınıflandırma

1. Yerel festivaller
2. Bölgesel festivaller
3. Periyodik özel festivaller
4. Çok büyük festivaller olarak ayrılmıştır.

Bu sınıflandırmada Getz, turist çekme özelliği ve değer bakımından sıralama yapmış; etkinlik turizmi stratejilerinde bu “değer” belirleme kriterini ise, *büyüme potansiyeli, market içindeki yeri, kalitesi, kamu veya özel destekleme ile kurulup kurulmadığı, ekonomik çıkar gözetip gözetmediği, sürdürülebilir olup olması* gibi özellikler ile belirlemiştir. *Yerel festivaller* sınıfına giren etkinlikler içerisinde müzik, tiyatro gruplarının gösterisi; resim sergileri, yöresel festivaller (karpuz festivali, kiraz festivali, deve güreşi, yağlı güreş organizasyonları, panayırılar vb.) bulunur. Ölçek büyüdükçe ortaya çıkan *küçük bölgesel etkinlikler*, çeşitli ticaret ve sanayi fuarları (Uluslararası İzmir Fuarı, Selanik Fuarı vb.), özel mesleki fuarlar ve sergiler (banyo fuarı, turizm fuarı, kuyumculuk fuarı vb.) olarak tanımlanabilirken; *önemli bölgesel etkinlikler* grubuna da İstanbul Müzik Festivali, Tiyatro Festivali, Caz Festivali vb. gibi etkinlikler girer. *Büyük (mega) festivaller* sınıfına ise Rio Karnavalı, Cannes Film Festivali gibi örnekler verilebilir. *Uluslararası büyük etkinlikler* sınıfına girecek festivaller ise Dünya Kupası, Olimpiyat Oyunları gibi tüm dünyada yankı uyandıran gösterilerdir. Önemli bir festival uluslararası ilgi ve çok sayıda ziyaretçi çekerken, etkinliğe ev sahipliği yapan kent hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilenmektedir. 1988'de Calgary'de düzenlenen 15. Kış Olimpiyat Oyunları da bu tür bir etkinliktir (Ritchie ve Aitken, 1983). Geçmiş olimpiyat oyunlarının genel raporlaması çalışılmış olmasına rağmen, bu etkinliğin birçok etkisini sistematik olarak öngören araştırmalara çok az dikkat edilmiştir. Rapor edilen araştırmalar, genellikle oyunların ekonomik yönlerini ele almaktadır (Cicarelli ve Kowarsky, 1973; Gladstone Associates, 1979). Sonuç olarak, 15. Kış Olimpiyat Oyunları'nın tasarlanmasından ve planlanmasından sorumlu olan heyet, bu tipteki büyük etkinliklerin araştırmalarından elde edilen tüm sonuçları gözden geçirmemiştir. Buna rağmen, Ritchie ve Smith (1991)'in Calgary imajının 1988 Kış Olimpiyat Oyunlarından önce ve sonra beş yıllık çalışması,

oyunların Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Calgary kenti sakinlerinin bilgi ve farkındalık düzeylerini önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymuştur.

Olimpiyatlar ve dünya fuarları gibi büyük festival ve etkinliklerin kentsel etkisi, genellikle kentsel yenilenme ya da planlama konularına odaklanarak değerlendirilmektedir. Ortaya çıkan sonuca bakıldığında, bu ölçekteki etkinlikler, neden oldukları ekonomik büyümeye bağlı olarak elitist çıkarların temsilcisi olarak görülmektedir. 1988 Calgary Kış Olimpiyatları sosyolojik olarak incelendiğinde ise, kentliler ile etkileşimli bir süreçte bu elitist etkinliklerin festivali daha popülist bir şehir festivali haline getirdiğini ortaya koymaktadır (Hiller, 1988). Köy, mahalle ve şehirler gibi küçük ölçekten büyük ölçeğe tüm yerleşim alanları, festivaller aracılığıyla köklü kültürlerini ve bu kültürü sunmaya olanak sağlayan çevrelerini, bir fırsata çevirerek ziyaretçilerle paylaşmaya gittikçe daha fazla ilgi duyuyorlar. Festivaller aracılığıyla ekonomik gelişmenin de yaşanacağı açıktır; ancak, ziyaretçi harcamalarının gerçek değerini doğru hesaplamak zordur (O'Sullivan ve Jackson, 2002). O'Sullivan ve Jackson, festival turizminin sürdürülebilir yerel ekonomik kalkınmaya katkısını ele alıp; Çizelge 2.2'de yer alan ve “yerel”, “turist-çeken” ve “büyük patlama” (‘home-grown’, ‘tourist-tempter’ ve ‘big-bang’) olarak adlandırılan üç festival türünü geniş bir şekilde tanımlayan bir festival tipolojisi oluşturmuştur. Bu festivalleri nüfusa göre büyüklük, mekansal coğrafya, organizasyon tipi, ana yönetim grubu ve festival amacı gibi özelliklerine göre incelemişlerdir.

Çizelge 2.2 : Festival örneklerinin özellikleri (O'Sullivan ve Jackson, 2002).

	Festival Tipi 1: Yerel	Festival Tipi 2: Turist Çeken	Festival Tipi 3: Büyük Patlama
<i>Nüfusa göre büyüklük</i>	Küçük	Orta	Büyük
<i>Mekansal coğrafya</i>	Kırsal / Yarı kırsal	Kentsel / Kent çeperi	Kentsel
<i>Tema</i>	Sanat / Kültür / Eğlence	Sanat / Kültür / Eğlence	Sanat / Kültür / Eğlence
<i>Organizasyon tipi</i>	Toplum / Kamu ve özel sektör desteği	Yerel yönetim	Kamu, özel sektör ve gönüllü desteği
<i>Ana yönetim grubu</i>	Gönüllülük sektörü	Yerel yönetim	Ortaklıklar
<i>Festival için birincil amaç</i>	Yerli halk ve ziyaretçiler için kültürel ve / veya eğlence avantajları	Turizm ile ekonomik kalkınma	Ortaklar için ekonomik gelişme / yerel halk ve ziyaretçiler için kültürel ve eğlence yararı

2.4.2 Kapsamlarına Göre Festivaller

South East Arts (1998) tarafından hazırlanan, A Festival's Strategy for the South East adlı yayında festivaller; sınıflandırılmak üzere amaç ve etkinlik büyüklüğüne dayalı olarak 7 kategoriye ayrılmıştır.

1. Gelir getiren büyük kutlamalar: Bu festivaller iddialı bir gündem ve çok sayıda amaç üzerine, en yüksek standartlara ulaşmak, yüksek bir medya geliri elde etmek ve geniş bir izleyici kitlesine ulaşmak için yapılan etkinliklerdir.

2. Yere / mekana özgü festivaller: Küçük köylerden büyük şehirlere kadar, bu festivaller yerel kutlamalar için insanları bir araya getirmeyi amaçlamakta ve genellikle bünyesinde çok sayıda yerel grup bulunmaktadır. Bu festivaller, *gönüllü gruplar ve yerel yönetimler tarafından yönetilen festivallere* ayrılmıştır. *Gönüllü gruplar tarafından yönetilen festivaller daha küçük olma eğilimindedir.*

3. Sanat amaçlı festivaller: Belirli bir sanat akımına odaklanarak benzersiz fırsatlar sunmayı amaçlamaktadır. İzleyicilerin belirli bir türde çalışmalarını görmesini sağlar ve eleştirel tartışmalara, sınıflar arası birleştirmeye, yeni çalışma komisyonlarının kurulmasına olanak sağlar.

4. Özel gruplara yönelik kutlamalar: Bu festivaller, belirli gruplardaki kişileri hedef almaktadır. Örnek olarak engelliler, gençler veya kadınlar için yapılan organizasyonlar verilebilir. Genellikle katılımcılar atölye çalışmaları yaparak bu organizasyonlara dahil olmaktadır.

5. Özel gün festivalleri: Dini ve milli bayramlar bu gruba girmektedir.

6. Amatör sanat festivalleri: Binlerce insanın katıldığı, büyük ama az profilli bir sektördür ve rekabetçidir.

7. Ticari müzik festivalleri: Son zamanların oldukça popüler festivalleridir. Belediyeler, benzer bir modeli benimserek açık hava pop müzik festivallerine önem vermeye başlamışlardır (South East Arts,1998).

Ayrıca festivaller, *kar amacı güden etkinlikler* ve *kar amacı gütmeyen etkinlikler* olarak iki kategoriye ayrılabilir. Kâr amacı gütmeyen organizasyonlar, çoğunlukla organizatörlerin, katılımcıların veya bazı organizasyonların imajını güçlendirmek için geliştirilen özel programlar ile karakterize edilmektedir. Kâr amacı gütmeyen başka bir festival türü, organizatörlere veya katılımcılara değil; hayır işleri

için gelir elde etme amaçlı geliştirilen hayır etkinlikleridir. Bununla birlikte, festivallerin çoğu karlı olmaktadır. Ekonomik amacı kâr etmek olan etkinlikler ise, sosyal hedefler, spor, kültür, sanat, ticaret, eğitim, siyaset veya bilim gibi çeşitli programların festivalleri ile bağdaştırılmaktadır.

Planlı etkinliklerin tipolojisi araştırıldığında dört ana başlık ortaya çıkmaktadır: *festivaller, spor etkinlikleri, iş etkinlikleri ve sanat etkinlikleri*. Tüm bu etkinliklerde paydaşlar farklılaşıp değişik amaçlara hizmet edilebilir. Bu paydaşlar ev sahibi kuruluş, ev sahibi destekleyici kurumlar, sponsorlar, medya, iş ortakları ve en önemlisi katılımcılar, yani seyircilerdir (Etiosa, 2012).

2.5 Festival – Kent İlişkisi

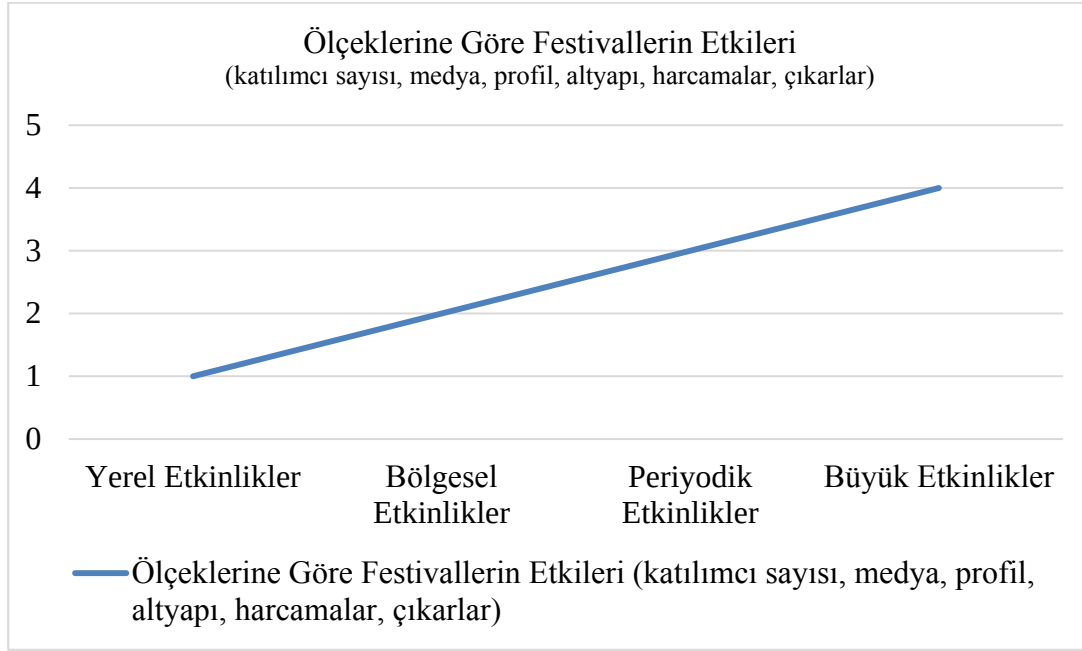
İnsanların yaşamları boyunca temel ihtiyaçlarından sonra karşılama ihtiyacı duydukları sosyo-kültürel gelişimlerinde, farklı kültürleri tanıma ve kültürel etkinliklerde bulunma isteği ön plana çıkmaktadır. Yaşamın rutinliğinden kurtulmak isteyen her bireyin bu tür etkinliklere ayırabildiği kısıtlı vaktini özgürce renkli ve eğlenceli aktivitelerle geçirme isteklerini karşılayabildikleri potansiyellerden biri hiç kuşkusuz festivallerdir (Picard ve Robinson, 2006).

Kentsel yaşamdaki ekonomik faaliyetlerin de gelişmesine etki eden festivaller, hem dönemsel hem de bölgesel olarak kent turizmini geliştirmeye de yardımcı olmaktadır. Festivaller, jeopolitik konumlarından dolayı sadece belirli mevsimlerde aktiviteye izin veren veya sadece belirli bölgesi turizm potansiyeli içeren kentler için bu sınırları aşabilmeyi ve yılın her dönemi kentin canlı olmasını sağlayabilmektedir (Picard ve Robinson, 2006).

Teknoloji ve sosyal medyanın gelişmesi ile birlikte hem ülkemizde hem dünyada sosyo-kültürel ihtiyaçların karşılanmasındaki aktivitelerde değişiklikler meydana gelmiştir. İlgi alanları ve ihtiyaçları değişen toplumların eğlence anlayışı da bu değişikliklere paralel olarak kent festivallerine doğru kaymış; özel ilgi alanları “festivallere katılım” olan bir kitle ortaya çıkmıştır. Asıl amaç olarak, bir festivale katılmak için seyahat eden kişi sayısının 2006 yılında 10 milyonun üzerinde olduğu hesaplanmıştır. Bunun yanında, “*festival meraklıları*” olan bu kitle dışında festivale katılmak için yolculuk etmeden, gittikleri yerde tesadüfen ilgi çekici bir festivale katılan bir büyük kitlenin de varlığı kaçınılmaz olarak göz önünde bulundurulmalıdır (Prentice,2003)

Daha önce bahsedilen Getz'in festival sınıflandırmasında “farklı ölçeklerdeki festivallerin etkilerinin kısa vadede gözle görülebilir olması”nın bu sınıflandırmaya yön verdiği görülmektedir.

Şekil 2.2’de görülen Getz’in 2007 yılındaki çalışmasında yer alan ölçeklerine göre festival etkileri grafiğinde ise, ölçekleri büyüyen festivallerin etkilerinin arttığını; yani yerel etkinliklerin en az, büyük etkinliklerin ise en fazla etkiye sebebiyet verdiğinden bahsedilmiştir.

Şekil 2.2: Ölçeklerine göre festivaller ve etkileri (Getz, 2007).

Etkinlikleri sınıflandırmanın en yaygın yolunun, form veya içeriğine göre ayırmak olduğu daha önceki çalışmalarda görülmüştür. Kültürel etkinlikler de dahil olmak üzere festivaller, tarih öncesi olayların evrensel biçimleri olarak görülmektedir. Festivaller, sosyal ve kültürel yaşama çok fazla katkıda bulunan insan faaliyetinin önemli bir ifadesidir. Ayrıca festivaller, *ev sahibi topluluklar için ticaret hacmi ve gelir yaratmadığı için turizm ile giderek daha fazla bağlantılı hale gelmişlerdir* (Getz, 2007). Kültür festivalleri, yoğun sanatsal çıktılar ve net bir amaç ve yön ile teslim edilen net bir zamana özel programlardır (Rolfe, 1992).

Getz, “Festival Turizminde Söylem” adlı çalışmasında, turizmde festivallerin rolünü, turistlerin ilgisini çekmek (belirli mekanları çeşitlendirmek ve mevsimselliğin üstesinden gelmek), pazarlamanın yerini (resim oluşturma ve hedef markalaşma dahil), ilgi çekici mekanları ve yerleri canlandırmaya ve diğer gelişim formları için

katalizör olarak görev yapmaya katkıda bulunmak olarak belirtilmiştir. Bu söylem, festivaller ve festival turizminin ekonomik etkilerinin değerlendirilmesinin, festival turizminin hedefinin planlanması ve pazarlanması, festival-turizm motivasyonunun ve çeşitli bölümlendirme yaklaşımlarının incelenmesi olmuştur. *Festivallerin ve festival turizminin olumsuz etkileri daha yeni bir araştırma dizesidir.* Getz, festival etkilerinin kişisel, toplumsal ve yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeylerde çok perspektiften incelenmesi gerektiğini belirterek, festivallerin amaç ve hedeflerini iyi algılayarak potansiyel olumsuz yönlerinin de incelenmesi gerektiğini savunmuştur. Etki değerlendirmesinin bu literatürde yeni bir paradigma haline geldiğini söyleyen Getz, bazı açılardan festival turizmi için geçerli olan araçsal yaklaşımla doğrudan çelişki içerdiğini de belirtmiştir. Özgünlük ve metalaştırma konularını inceleyen Greenwood'un (1972) *Antropolojik perspektiften bir Bask festivali* araştırması, turizmin otantik kültür kutlamaları üzerindeki olumsuz etkisini vurgulamıştır. Etkinliklerin özgünlüğü ile sosyal ve kültürel etkilerinin, turizmin festivaller üzerindeki etkileri kalıcı etkisi olduğunu belirtmiştir. MacCannell (1976) kültürün, festival turizmin orijinalliğini arttırdığını ortaya koymuştur. Buck (1977) ise, korunmasız ve tanınmayan kültürel grupları korumak ve yaşatmak için festivallerin ve etkinlik turizminin kullanılması gerektiğini ortaya çıkarmıştır.

Festivallerin olumlu etkilerine bakıldığında ilk akla gelen kültürel değerlerin, kimliklerin, geleneklerin, neredeyse unutulmuş geleneklerin, eski iş kollarının ve el sanatlarının yeniden sergilenmesi ve unutulmamasının sağlanmasıdır. Bu, aynı zamanda kültürlerin çeşitlendirilmesi ve zenginleştirilmesi, kültürel bağların yeniden dirilmesi, kültürel benlik bilincinin varlığı için de bir yoldur. Yerel halkın kendi kültürüne sahip olmak ve gurur duyacakları etkinlikleri teşvik etmek festivallerin görevidir. Kültürel faydalar, bilinçlendirme, takdir etme, aile bağları, topluluk gururu, daha güçlü kültürel kimlik ve daha etnik kimlik duygusu da olumlu etkilerdendir. Olumsuz etkiler ise festivallerin uzun vadede yerel kimliği ve kültürel değerleri tahrip etmesi, kltürde çatışmalara öncülük etmesi, toplumsal çevre ve ilişkileri bozması ve hedefleri daha az çekici kılması olarak sıralanabilir. (Jepson, A., Wiltshier, S. ve Clarke, A., 2008) Festivaller,

- Toplumu birleştirme,
- Dili kuşaklar boyunca sürdürme,
- Ulusal anlam oluşturma,

- İnsanlara kendilerini ifade etme şansını sunma,
- Geniş kültürel ve eğitimsel hareket gibi fırsatlar sunmaktadır.

Rao (2001) ise, festivallerin, sadece eğlence ve gelir yaratmanın ötesinde, ailelerin birlikte bir toplumun parçası olmayı hissedip yaşayabileceği özel bir zaman ve yer sağladığı için kamu malı statüsünde yer alabileceğini ileri sürmüştür. Bir insan, bir festivale ya da özel bir etkinliğe katılarak, ailesi ve yaşadığı topluluk için iyi bir vatandaş olduğunu; karşılıklı ilişkilerinde o toplumun aktif bir üyesi olabileceğini kanıtlamaktadır. Festivallerde hem gelir elde edip hem de tüketime katılan aileler, karşılıklı keyif alabilmektedir. Böylece fedakarlıklarda bulunan, güven ve sorumluluk duygusu gelişen bireyler, diğer aileleri de içine alabilmektedir. Bu, ailelerin diğer ailelerle ve toplumlarla güçlü ilişkiler geliştirmelerine olanak tanımaktadır (Rao, 2001). Halkın, festivaller ve özel etkinlikler gibi kamusal etkinliklere katılımı ile, toplumsal bilgi alış verişinin sağlaması, yani bir iletişim mekanizması geliştirilmesiyle genel ortak bir bilgi birikimi oluşturabilmekte; ve kültürün gelişmesine olumlu katkı sağlanabilmektedir.

Yapılan araştırma ve çalışmalar, aynı zamanda festivaller ve özel etkinliklerin konut sakinlerinin toplumsal etkinliklere aktif katılımını sağlamak için sosyal bir teşvik kaynağı haline geldiğini göstermektedir (Chwe, 1998). Chwe (1998), festivallerin veya özel etkinliklerin, yerel topluluklar için ortak bilgi ve güven inşa etmesi nedeniyle, o topluluk içindeki bağların güçlenmesi için teşvik sağladığını ileri sürmektedir. Böylece, festivaller ve özel etkinlikler bir topluluk içindeki bağları güçlendirerek sosyal uyum ve güven inşa etmeye hizmet edebilmektedir.

Aynı zamanda işletmeler için de tanıtım fırsatı sağlayan festivaller, reklamlar ile işletmelerin topluluk ile bağlarını kuvvetlendirmektedir. Kent sakinlerinin turizme yönelik kişisel tutumlarını olumluya dönüştürebilen bu etkinlikler, turizmden sağlanan teşvikleri de destekleyerek turizmin olumlu etkilerini ortaya çıkartmaktadır (Koca; Lankford & Howard, 1994; Madrigal, 1993; Tosun, 2002).

Turizm, kentlinin ek rekreasyonel aktivitelere katılımı teşvik edip bu aktivitelerin oluşmasına fırsatlar sunmaktadır (Allen, Hafer, Long ve Perdue, 1993; Gürsoy, 2002; Kendall ve Var, 1984). Fakat, bu uygulamalar ile birlikte, kentte, mal ve hizmet fiyatlarındaki artışlar, mağazalarda ve sokaklarda artan bir kalabalık düzeyi, trafik tıkanıklığı ve otopark problemleri gibi maliyetler görülmüştür (Jeong & Faulkner, 1996). Kentlilerin, trafik tıkanıklığındaki artışın ve yerel hizmetler üzerindeki baskının, turizm faaliyetlerinin yarattığı en büyük sorunlardan ikisi olduğunu

düşündüğünü gösteren birçok araştırma bulunmaktadır (Gürsoy, 2002; Jurowski ve ark. 1997, Keogh, 1990; Long ve ark. 1990; Milman ve Pizam, 1988; Prentice, 1993; Ritchie, 1988; Sheldon ve Var, 1984; Tosun, 2002).

Olumsuz sosyal etki algılaması ile turizm gelişimi arasındaki bağlantıyı inceleyen bir dizi araştırmacı, negatif sosyal etkiler ile turizm gelişimindeki ikamet algıları arasında olumsuz bir ilişki olduğunu bildirmiştir. Kısacası, festivallerin ve özel etkinliklerin yerel topluluk için ekonomik yararlar yaratması, topluluk bütünlüğünü sağlamaya hizmet etmesi ve kentliler / işletmeler için sosyal teşvikler üretmesi gibi olasılıkların var olduğunu düşündürmektedir. Çalışmalar festivallerin bu yararları oluşturma yanı sıra, kentliler için problemler (maliyetler) de oluşturduğunu düşündürmektedir.

2.5.1 Festivaller ve kent imajı

Kentlerin kendilerine özgü kimlikleri, kendilerini diğerlerinden farklı kılan özellikleri ile; fiziksel ve sosyal mekanlarının birbiriyle uyumluluğu ile ortaya çıkmaktadır. Kentin kendisine özgü unsurları, kentin anlamını pekiştirir. Kent kimliğinin ilgi çeken özellikleri, kentin akılda kalıcılığını arttırmaktır. Kent festivalleri de kentin mekansal kalitesiyle birleşerek bu akılda kalıcılığı artırma ve kent kimliğini geliştirmede etken olabilmektedir.

Kimlik, bireyi tüm ötekilerden ayıran ruhsal ve bilinçsel özelliklerin tümüdür. Bir varlığın, diğer varlıklardan farklılığı ve özgün olma durumudur. Şehirler de, özgün karakterleri ile kimlik kazanırlar. *Şehirselle kimlik* ise doğal ve yapay çevrenin ve sosyo-kültürel niteliklerin bir araya gelmesi ile oluşur. Şehirselle kimliği sadece yapıların mimari değeri ve doğal çevrenin özellikleri belirlemez; aynı zamanda bu öğelerin özellik kazanması için, içinde geçirilen zaman ve deneyimlerin varlığı kimliğin oluşması için gereklidir. Bu da, kimliğin kültürle ilişkisinin sürekli etkileşiminin varlığını gösterir. Kültür, bir sosyal etkileşim ürünü olarak ortaya çıkar ve yaşam biçimidir. Kent festivalleri de bu kültür ve yaşam biçiminin rekreasyonel aktivitelere aktarımını uygulamalı olarak gözler önüne serer. Kimlik-kültür ilişkisi, imaj ve algılama olayları ile beraber düşünülmelidir. Beyhan ve Ünügür (2005), bir kimlik ögesi olan kültürün, toplumun geleneğini, göreneğini, yaşama biçimini, adetlerini, alışkanlıklarını kapsayan bir kavram olduğunu ifade etmiştir. Bir toplumun kültür düzeyinin seviyesi, toplumu oluşturan bireylerin yarattığı çevrenin kimliğini belirlemede ve yönlendirmede etken olarak görev yapmaktadır (Birol, 2007).

Şehir imajının tanımlanmasıyla ilgili olan *Şehrin Zihin Kimliği, Şehir Görsel Kimliği* ve *Şehrin Davranış Kimliği* (City Mind Identity, the City Visual Identity and the City Behavior Identity) gibi kavramların festival ve etkinlikler ile doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Şehir imajının iletiminin teşvik edilmesi ve kentin olumsuz imajının tersine çevrilmesi festivallerle mümkün kılınabilir (Yuan ve Chen, 2007).

Farklı toplumsal ve kültürel yapılara sahip toplulukların etkileşimi, kültürlerin metalaşmasını arttırmaktadır. Birbiri ile kolayca kaynaşan topluluklarda, turistlere sunulan bir paket olarak değerlendirilebilen kültürel değerler, bu bağlamda metaya dönüştürülmektedir. (Kırlar, Ertaş, Yeşilyurt, Küçükaltan, 2017) Kültürel değerlerin ticarete dönüştürülmesi, kültürü olumlu ve olumsuz etkilemektedir. Olumsuz etkiler yerel kimliği ve kültürel değerleri tahrip ederek, kültür çatışmalarını, sosyal çevrenin ve ilişkilerin bozulmasını ve hedefin daha az cazip hale getirilmesini sağlamaktadır (Bauer ve McKercher, 2003; Greenwood, 1978; MacCannell , 2001; Shepherd, 2002). Festivaller sadece kent içindeki aktivitelerle şehrin durgunluğunu bozup daha dinamik bir yapı sağlamaz; aynı zamanda birden fazla mekânda kentin sosyo-ekonomik yapısına bağlı olarak tek bir dokunuşla kenti veya parçasını dönüştürüp; değiştirebilir (Kayım, 2008). Kentlerin festivallere uygun kamusal alanların planlanması konusunda çalışmaların, şehirdeki ilişkiler ağının içinde kurgulanması gerekmektedir. İşlevsel olarak ve konumunun getirdiği olanaklar ile festivallere uygun planlamanın ortaya çıkması bu sayede öngörülebilir. Festival alanlarının olmadığı veya yapılaşmış çevrenin festival alanları için tekrar tanımlamanın yapılması gereken kentlerde, ulusal ve uluslararası imajın ve kimliğin, ayrıca tanımlanabilirliğin ancak bu mekânların aktif kullanımıyla gerçekleşebileceği unutulmamalıdır. Bu işlevsellik ile “white box” da denilen müze içi sergi, gösteri ve toplantıların kamusal mekânlara taşınmasını kolaylaştıracaktır.

Festivallerin ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkısı uluslararası ve yerel olmak üzere iki düzeyde değerlendirilebilir. Uluslararası ziyaretçileri çekecek bir festival düzenlemek, o şehrin görünürlüğünü ve imajını arttırmaya katkıda bulunmaktadır (Enlil, Evren ve Dinçer, 2011).

Festivaller orijinal ve yüksek kaliteli sanat ve kültür etkinliklerini içerdiği sürece, şehrin sembolü ve geleneklerinden biri olabilir (Garcia, 2004).

Bu, festivalin izleyici profilini uluslararası düzeye genişletir ve o şehre gelen ziyaretçi sayısında artışa yol açar. Yerel düzeyde, bu festivaller kentteki yaşam kalitesini yükseltmek, sosyal entegrasyonu kolaylaştırmak ve sanatsal üretimin gelişmesini desteklemek için önemlidir. Aynı zamanda festivaller, en son teknolojileri kullanan en önemli kültürel yatırım alanlarından biridir. (Enlil, Evren ve Dinçer, 2011)

Festivaller, kent kimliğini ve imajını güçlendirirken, farklı boyutlardaki olumsuz etkiler, bu değerlerin zayıflamasına neden olmaktadır. Bu etkiler *ekonomik, sosyal, mekansal ve çevresel etkiler* olmak üzere dört ana başlık altında değerlendirilmektedir.

2.5.2. Ekonomik Etkiler

Turizm, bölgesel kalkınma için bir araç olarak kullanılmakta uzun bir geçmişe sahipken, etkinlik ve festivaller daha güncel bir seçenek olarak ortaya çıkmaktadır (Murphy, Mascardo ve Benckendorff, 2007). Gerçekten de, günümüzde kutlanan festivaller, özellikle de spor etkinlikleri, çok önemli olarak görülmektedir ve son yıllarda büyük ölçüde bu önem artmıştır (Kwiatkowski, 2016 ve Taks, Chalip, Green, 2015). Günümüzde festivallerin birçok bölge ve şehirde *ekonomik planlama ve turizmin gelişmesinde* hayati bir rol oynamasının nedeni tam da budur (Gratton, Dobson ve Shibli, 2000 ve Agha, Taks, 2015).

Özellikle son zamanlarda, araştırmacılar tarafından *destinasyon markalaşmasında* festivallerin etkisine yoğun bir şekilde dikkat çekildiği gözükmemektedir (Chalip ve Costa, 2005; Lee ve Arcodia, 2011; Crockett ve Wood, 1999). Destinasyon markalaşması, karmaşık pazarlarda farklılaşma için çabalayan destinasyon pazarlama organizasyonlarının başlıca faaliyetlerinden biri haline gelmiştir. 1990'ların sonundan beri sadece turizm literatüründe dikkat çekmiştir. (Pike, 2010) Birden fazla destinasyonu olan ziyaretçiler için tutarlı bir marka deneyimi, turist destinasyon marka yöneticileri için büyük bir zorluktur. Destinasyon markalaşması, destinasyonu ilgi çekici hale getiren etkenlerin sponsorlar ile koordinasyonunu içerir (Manente ve Minghetti, 2006). Ağ markaları, bir markanın yapısında tutarlı deneyimlerin sunulmasına yönelik ilişkisel bağlarla çalışan bağımsız kuruluşlar ağı olarak tanımlanabilir (Rowley, 1997).

Yapılan tüm spor turnuvaları ve festivallerinden yola çıkıldığında görüldüğü gibi, büyük bir spor etkinliğine ev sahipliği yapmak, yeni iş imkanları yarattığı, topluma önemli maddi fayda sağladığı ve ev sahibi bölgenin ekonomisini güçlendirdiği için son

derece olumlu olarak nitelendirilmektedir (Diedering ve Kwiatkowski, 2015). Genel olarak festivallerin, ev sahibi bölgenin sakinleri arasında belirli bir sivil gurur duygusu yaratması veya özel bir bölgeyi bir haritaya koyması gibi doğrudan parayla ölçülebilen faydalar üretme potansiyeline de sahip olabileceğine inanılmaktadır. Bununla birlikte, kamu finansmanının bu tür etkinliklere tahsis edilmesinin haklı çıkarılmasının ana argümanı, etkinliğin yaratması beklenen ekonomik faydalardır (Dwyer, Forsyth, Spurr, 2005).

Yapılan araştırmalar, festival turizminin, turizmin olumsuz etkilerini en aza indirdiğini, sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunduğunu, yerel halk ile konuklar arasındaki daha iyi ilişkileri teşvik ettiğini ve hassas doğal, kültürel veya sosyal çevrenin korunmasına yardımcı olduğunu önermektedir (Driver, 1991; Besculides, 2002). Festival çalışmaları karmaşık doğaları ve çeşitliliği ile karşı karşıyadır (Getz, 1991).

Etkinlik turizmi ve bir bütün olarak turizm gelişimi için ana itici güç, etkinliklerden kaynaklanan ekonomik faydalardır. Festivaller, ev sahibi kentte / mekanda çeşitli yollarla pozitif ekonomik etkiler yaratabilir. Bunun örnekleri arasında döviz kazançları, gelir ve istihdam yaratımı vardır. Uluslararası turistlerin harcamaları ev sahibi kentten / mekandan kaynaklanan ihracat olarak görülebilirken, yerli turistlerin etkinlikleri de kendi bölgelerinden diğer yerel bölgelere ihracat olarak görülebilir (Cooper ve arkadaşları, 2010, 129). Bu, festivallerin en önemli etkilerinin, olumlu tarafa baktıklarında gördükleridir. Bütçenin etkinliğe ev sahipliği yapmak için yeterli olup olmayacağı sorgulanmalıdır. Günün sonunda, etkinliğin kente bir artı getirip getirmediği veya kârla sonuçlanacak bir festival haline dönüşüp dönüşmediği etkinlik organizatörleri ve ev sahibi topluluklar için her zaman en büyük sorun olacaktır. Festivalin ev sahibi kentteki turizm gelirleri, festival zamanı dışındaki zamanı da kapsayan toplam turizm gelirlerin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır; yani, turistlerin konaklama, mal ve hizmet konularında yaptıkları harcamalar tüm turizm harcamalarından daha fazladır (Etiosa, 2012).

Bir festivalin ev sahibi bir topluluk üzerinde yaratacağı bir diğer büyük etki de, daha fazla iş fırsatı yaratma kabiliyetidir. Etkinlikler, ev sahibi toplulukların uzmanlıklarını sergilemeleri, potansiyel yatırımcılara ev sahipliği yapmaları ve yeni iş fırsatlarını teşvik etmelerinin yollarını açmaktadırlar. Etkinlikler ayrıca, yerel işletmelere fayda

sağlayıp geniş çapta bu iyileşmeyi topluma yansıttıkları için ev sahibi topluluk üzerinde ekonomik iyileşme sağlamaktadırlar. Festivaller, istihdam yaratarak, bir etkinliğin ev sahibi topluluğu için daha fazla iş sağlayabilmektedir. Her ne kadar çoğu kişi, ziyaretler sonucunda sağlanan bu işlerin kısa süreli iş olduğunu ve çoğu işverenin yeni personel istihdam etmek yerine mevcut personelin kullanma eğiliminde olduğunu bilse de, mevcut personelin kullanılmasının yetersiz olduğu yönünde bir talep bulunmaktadır (Allen ve ark. 2010). Festivallerin bu konudaki hem olumlu hem de olumsuz sonuçları vurgulayan, ev sahibi topluluklar üzerindeki etkilerini özetleyen Çizelge 2.3 incelenebilir.

Çizelge 2.3 : Festivallerin etkileri (Allen, O'Toole, Harris ve McDonnell, 2011).

Festival Etkisi	Olumlu Etki	Olumsuz Etki
Turizm ve Ekonomik Etkiler	Festival mekanı tanıtımı ve artan turist miktarı	Turizme karşı toplum direnci
	Uzatılmış kalma süresi	Özgünlük kaybı
	İş olanağı	İtibarda hasar
	Artan vergiler	Açıklardan yararlanma
	Yatırımcı çekme, ekonomik iyileşme	Fırsat maaliyetleri

1998'de “Gelecek için Forum”, bir politika çerçevesi içinde belirlendiğinde sürdürülebilir yerel ekonomik kalkınmanın neye benzeyebileceğini belirlemek için bir başlangıç adımı olan “*Sürdürülebilir Yerel Ekonomik Kalkınma için Gündem*”i (Agenda for Sustainable Local Economic Development) üretmiştir (O’Sullivan ve Jackson, 2002). *Sürdürülebilir Yerel Ekonomik Kalkınma* modelinin kilit unsurları olan *tatmin edici çalışma, refah yaratma, sosyal içirme ve sağlıklı bir çevreyi birleştirmeyi* amaçlamaktadırlar. Bu çekirdek temalardan yola çıkarak ortaya konan faaliyetler, sürdürülebilir bir yerel ekonominin gelişimi için gerekli görülmektedir. Bu araştırma, bu tür bir eşleşmenin var olup olmadığını anlamak için sürdürülebilir bir yerel ekonomide (Gelecek için Forum) mevcut olan aktivitelerin bir tür turizm aktivitesi (festival turizmi) ile karşılaştırılmasıyla yapılmıştır (O’Sullivan ve Jackson, 2002).

“*Sürdürülebilir Yerel Ekonomik Kalkınma Gündemi*” öğeleri:

1. *Kapasite Geliştirme ve Eğitim*: Sosyal dışlanmanın üstesinden gelmek ve insanların mevcut fırsatlardan en iyi şekilde yararlanmasını sağlamak için bir platform sağlamak.

2. *Topluluk Girişimi*: Dürdürülebilir toplum yenilenmesini destekleyen kurumlar ve sosyal girişimciler, toplum şirketleri ve iş ve gelir sağlayan ve daha geniş sosyal ve çevresel hedefleri karşılayan kooperatifleri teşvik eden kurumlar için destek verilmesi.

3. *Kredi ve Anaparaya Erişim*: Bireyler, işletmeler ve topluluk şirketleri için düşük maliyetli kredi ve sermayeye erişim sağlayan ve bunları kontrol eden Kredi ve Sermaye mekanizmalarına erişim sağlanması.

4. *Yerel İş Geliştirme*: Destekleyici bir çerçeve yeni işletmelerin oluşturulmasına yardımcı olabilir ve yerel firmaların büyümesine ve gelişmesine yardımcı olabilir. Bu, mevcut iş destek ajanslarını ve kültürel ve çevresel sektörlerde olduğu gibi yeni iş fırsatlarından en iyi şekilde yararlanmayı içerir.

5. *Geleceğe Yönelik Yatırımlara Sürdürülebilir Yaklaşımlar*: Bir kalkınmanın ve ilgili altyapının tüm etkilerini dikkate alan seçici bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Sadece yerel topluluk, işletmeler ve çevre üzerinde olumlu etkileri olan teklifler aktif olarak desteklenmelidir.

6. *Sorumlu İş Uygulaması*: İyi çevre yönetimi, çalışanlara değer verme ve yerel topluluklarla bağlantılar geliştirme açısından sorumlu iş uygulamalarının teşvik edilmesi. Bu, işletmelerin hayatta kalmasını ve büyümesini desteklemek için bir parça ve parsel olarak görülmelidir.

7. *İşe Erişim ve Dağıtım*: İyi çocuk bakımı ve toplu taşıma hizmetleri ile işçilerin ihtiyaçlarının yerel becerilerle uyuşan yerel iş gücü planları ve ücretli iş deneyimi sunan ve topluluk ihtiyaçlarını karşılayan Orta İşgücü Piyasaları gibi mekanizmalar ile geliştirilebilir.

8. *Yerel Olarak Ticaret Yapma*: Yerel firmalar arasındaki tedarik zincirleri işletmelere ve çevreye fayda sağlayabilir ve yerel kaynakların çoğunu yaratarak iş yaratabilir ve bir alandaki beceri ve zenginliklerin azalmasına neden olabilir. Yerel para birimi sistemleri, insanları becerilerine daha iyi değer vermeye, geliştirmeye ve kullanmaya teşvik edebilir. (Forum for the Future, 1998)

Festival planlaması yapılmaya başlandığında bu 8 madde masaya yatırılmalı; düzenlenecek etkinliğin tüm bu kriterlerle uyuşması sağlanmalıdır. Ancak bu şekilde *sürdürülebilir yerel ekonomik kalkınma* sağlayan bir festival elde edilip, kente ve kentliye olumlu katkılar sağlayabilir.

2.5.3. Sosyal Etkiler

Tüm önemli festival ve etkinliklerin, ev sahibi topluluğa çeşitli etkilerle yansıyan sonuçları vardır. Bugüne kadar, mevcut çalışmaların büyük çoğunluğu, yerel halkın sosyal etkilerine dair çok az ampirik çalışma ile daha geniş ekonomik etkilere odaklanmıştır.

Rollins (1999), gururun festivalle ilgili önemli bir sosyal fayda olduğunu ve festivaller içersinde yer alan kutlamaların yurttaşlık gururunu yüceltebilecek önemli katkılarının olduğunu göstermiştir. Ayrıca, festivaller sırasında, katılımcıların kendi kültürünü yabancılarla paylaşmanın, bir toplum içinde yaşamayı ve bunu yaşamanın ne hissettirdiği fikrini yaymayı güçlendirdiği düşünülmektedir. Bu bağlamda festivallerin toplumu birleştirmek; dili kuşaklar boyunca sürdürmek; ulusal anlamı oluşturmak; kentlilere kendilerini ifade etme şansını sunmak; ulusal liderlerin ortaya çıkmasını sağlamak; geniş kültürel ve eğitimsel hareketi başlatmak ve sürdürmek gibi amaçları desteklediğini ortaya koymuştur. Ayrıca kentsel festival sırasında gönüllü olarak çalışmanın, gençlerin bir etkinliğin nasıl planlandığı ve organize edildiği hakkında genel bir fikir edinmesi için iyi bir şans ve kariyer merdivenlerinde ilk adım olduğunu söylemiştir. Kentliler gönüllü olarak, etkinliklere desteklerini göstermektedirler ve bunun bir parçası olarak kentlerine katkı sağlarlar. Ralston (2005), gönüllülük sektörünün, özellikle ekonomik geçerlilik, ziyaretçi memnuniyeti ve toplum desteğinin gelişimi açısından festivallerde kritik bir rol oynadığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra, gönüllülere maaş ödemeleri gerekmediğinden, organizatörler için daha az masraf ile daha sürdürülebilir bir festival kenti olma yolunda hızla ilerlemeye katkıda bulunulur. Kemp (2002), etkinliklerde gönüllüleri "gizli işgücü" olarak adlandırdı, çünkü katkıları çok önemliydi ve finansal maliyet düşük veya 0'dı.

Toplum ve kültür, birbirinden ayrılabilen iki kavramdır. Bir toplum, ortak gelenekler, kurumlar, faaliyetler ve ilgi alanlarına sahip bir topluluk veya geniş bir grup insan olsa da, kültür bir toplumun uygulamalarını temsil eder; bu uygulamalar, nesilden nesile aktarılan geleneksel inançları, toplumsal rolleri ve maddi nesneleridir. Bu bağlamda, bir topluluğun kültürüne festivallerin veya turizmin potansiyel etkileri, ev sahibi topluluk, etkinlik yöneticileri / organizatörleri ve etkinlik / turizm endüstrisindeki diğer paydaşlar için büyük kaygılardan oluşmaktadır. Bunun nedeni, festivallerin ziyaretçilerinin veya "yabancıları"nın, bir ev sahibi "topluma" çekmesi ve daha sonra toplumun kültürünü değiştirerek etkilenebilme ihtimalinin bulunmasıdır (Cook, 2010).

Etkinlik ve etkinlik turizmi, bölgesel değerleri veya gelenekleri güçlendirmek suretiyle, ev sahibi bir topluluğa sosyo-kültürel olarak etkide bulunabilse de, aynı zamanda ev sahibi topluluğa sosyal ve kültürel maliyetler getirme potansiyeline de sahiptir. Festivallerde ve etkinliklerde ortak bir katılımı ev sahibi-misafir etkileşimi geliştirilmesine rağmen, genel olarak festival ve turizm tarafından da zorlu bir süreç başlatabilmektedir (Getz, 1997).

Bir topluluğa ev sahipliği yapılan her etkinlik ev sahibi topluluklar üzerinde doğrudan sosyal ve kültürel etkilere sahiptir. Bu etkiler, spor etkinlikleri veya konserler gibi paylaşılan eğlence biçiminde basit deneyimler olabilir. Etkinlikler, toplumun gururunu artırma, yeni ve zorlayıcı fikirler sunma ve aynı zamanda ev sahibi topluluğun geleneklerini yeniden canlandırma konusunda da yardımcı olur. Başlıca festivaller bazen gündemi ele geçirip, uygun şekilde yönetilmediğinde, halkın etkinlikleri nasıl algıladığını belirleyemeyerek istenmeyen sonuçlar doğurabilir. Bu tür sonuçlar, madde bağımlılığı, kötü davranışlar ve suç faaliyetlerinde artış şeklinde olabilir (Çizelge 2.4). Etkinlikler ayrıca toplumsal yaşamı ve toplulukların yapılarını çeşitli şekillerde etkileyebilir. Bunun örnekleri, konut sakinlerinin evlerine erişiminin zorluğu, mal ve hizmetlerin maliyetinin artması, araba trafiği olabilir ve bu da konut piyasalarını düşük gelir gruplarını etkileyebilir (Allen ve diğ., 2010).

Çizelge 2.4 : Festivallerin etkileri (Allen, O'Toole, Harris ve McDonnell, 2011).

Festival Etkisi	Olumlu Etki	Olumsuz Etki
Sosyal ve Kültürel	Paylaşılan deneyim	Topluluk yabancılaşması
	Geleneklerin yeniden canlandırılması	Topluluğun manipülasyonu
	Toplumsal gururun inşası	Negatif topluluk imajı
	Topluluk gruplarının kabullenilmesi	Kötü davranışlar
	Artan toplum katılımı	Madde bağımlılığı
	Yeni ve zorlu fikirlerin tanıtımı	Mekanların sosyal yargılarla dışlanması
	Kültürel perspektifin genişlemesi	Hoşgörü kaybı

Festivallerin ve etkinliklerin artan popüleritesi, ev sahibi topluluklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri ile birleştiğinde, festivallerin ve etkinliklerin sosyal etkileri üzerinde giderek büyüyen bir araştırma yapılmasını gerektirmiştir. (Small, 2007) 2003'te Small ve Edwards tarafından geliştirilen ve halkın toplumsal festivallerden kaynaklanan sosyal etkilere ilişkin algılarını ölçen *Sosyal Etki Algısı (Social Impact*

Perception - SIP) ölçeği olarak bilinen raporlar düzenlenmiştir. SIP faktör analizi, topluluk festivallerinin sosyal etkilerinin altı alt boyutunu tanımlamıştır. Bunlar,

1. Rahatsızlık,
2. Topluluk kimliği ve uyum,
3. Kişisel engellenme,
4. Eğlence ve sosyalleşme fırsatları
5. Topluluk büyümesi ve gelişimi
6. Davranışsal sonuçlar, olarak sıralanır. (Small, 2007)

Delamere, 2001 yılında kent sakinlerinin topluluk temelli festivallerin sosyal etkilerine ilişkin algılarını ölçmek ve yorumlamak için kullanılacak bir *Festival Sosyal Etki Tutum Ölçeği (FSIAS - Festival Social Impact Attitude Scale)* geliştirmiştir. Araştırmacılar, bir öğrenci örneği kullanarak FSIAS'ın ilk ön testini yapmışlardır. Bu test sonucunda iki faktör belirlemiştir: *topluluk festivallerinin sosyal faydaları ve toplumsal festivallerin sosyal maliyetleri*. Bu faktörler de şu alt faktörleri tanımlamıştır: Sosyal faydalar için alt faktörlerin “*topluluk faydaları*” ve “*kültürel / eğitim faydaları*” ; Sosyal maliyetler için alt faktörler “*yaşam kalitesi kaygıları*” ve “*toplum kaynakları kaygıları*”.

İkincil faktör analizi, ilk faktörün (sosyal faydaların) “*toplum yararları*” ve “*kişisel faydalar*” olmak üzere iki alt faktörünün olduğunu göstermiştir. Topluluk faydaları faktörü, *topluluk imajı, kimliği ve refahı* ile ilgili öğeleri içermektedir. Bireysel faydalar faktörü ise yeni şeyler deneyimlemek ve yeni beceriler ve yetenekler geliştirmek için fırsatlara sahip olmak ile ilgileniyordu. İkinci faktör olan *sosyal maliyetler* ise herhangi bir alt faktör ortaya koymamıştır. “Sosyal maliyetlerin” geniş terminolojisi, aşırı kalabalık, trafik, çöp, gürültü ve yerel sakinlerin yaşamlarına müdahale ve müdahale ile ilgili değişkenleri açıklamak için kullanılır (Small, 2007).

Fredline, 2000 ve 2003 yılındaki çalışmasında, çeşitli orta ve büyük ölçekli festivallerin sosyal etkilerinin değerlendirilmesinde kullanılmak üzere daha önceki çalışmalarına dayanan bir araç geliştirmiştir. Bir anket düzenlenerek, bu etkinliklerin yer aldığı üç toplumun her birindeki yerel sakinlere posta yoluyla dağıtılmıştır. Katılımcılara “*etkinlikten dolayı değiştiğine inandıklarını durumu ve değişimin yönünü belirleyip belirlemediklerini*” sorulmuştur (Fredline, Jago ve Deery, 2003). Bir değişiklik algıarlarsa, hem kişisel yaşam kalitelerini hem de toplumlarını bir

bütün olarak nasıl etkilediğini değerlendirmeleri istenmiştir. Değişimler 6 adet önemli noktayı ortaya çıkarmıştır:

1. Sosyal ve ekonomik kalkınma yardımları,
2. Adalet ve rahatsızlık ile ilgili kaygılar,
3. Kamu tesisleri üzerindeki etkiler,
4. Davranış ve çevre üzerindeki etkiler,
5. Toplum üzerindeki uzun vadeli etkiler,
6. Bazı mal ve hizmetlerin fiyatları üzerindeki etkiler.

Festivallerin sosyal yaşam üzerindeki bu etkileri kent kullanımlarında kendini göstermiş; festivallerin toplumu birleştirici etkisi ziyaretçi olarak katılımı etkileyerek öne çıkmıştır. Fakat festivallerin pozitif etkileri ile beraberinde getirdiği negatif etkiler de görülmüş; festival mekanlarının kullanım ve dağılımında sosyal ayrışmalar ve davranış değişiklikleri yaşandığı ortaya çıkarılmıştır.

2.5.4 Mekansal Etkiler

Ekonomik etkilerinin çok göz önünde olduğu festivallerde, zaman ve mekânda eşit olarak olumlu etki göstermemektedir. Aksine, etkinliklerde ekonomik etkiler “kazananlar” sınıfindayken; mekansal etkiler bu etkinliğin “kaybedenler” sınıfında olabilir. Coğrafi olarak festivallerin mekansal etkisi incelenmelidir; politikacılar da turizmi, etkinlik ve festivallere dayalı olarak şehir tanıtımı stratejilerine yatırım aracı olarak görürken; mekânsal etkilerin farkında olmaları gerekmektedir. Etkinlik yönetimi ve turizmin hem kentsel hem de kırsal bağlamdaki gelişimi üzerine etkileri gözden geçirilmeli; ekonomik faydaların en üst düzeye çıkarılması için kamu politikasının bilgilendirilmesinde **yer ve mekan öneminin** de altı çizilmelidir (Connell ve Page, 2005).

Etkinliklerin mekansal etkileri kapsamında genel olarak altyapının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi; mekan niteliklerinin iyileştirilmesi görülürken; festival sırasında oluşan trafik sıkışıklığı, kamusal alanlarda kullanıcı sayısını artırma, toplu taşıma araçlarında kalabalıklık yaratma gibi negatif etkiler de ortaya çıkmaktadır.

Küresel pazarda, kentler, tüketicileri çekmek için sergiledikleri farklı profiller ile kentsel kullanımları *deneyim alanı* olarak sunmaktadırlar. Özellikle, kentsel mekanda gerçekleşen festivaller, deneyim alanları yaratmak ve kent imajını iyileştirmek için popüler bir organizasyon formu haline gelmektedir. Bu durumda kent ve kentliler,

festivallerini potansiyel bir dönüştürücü olarak görerek, kentsel mekânı yeniden hayal eden ve kentsel kimliği yeniden şekillendirmek için bir deneyim ekonomisi oluşturan karar vericiler olarak görülebilmektedir. Kentlerin kendine has özelliklerini sahneleme yoluyla yeniden yaratma olasılığını ve bu sahnelemede var olan yaratıcılık ve ifade potansiyelini eleştirel olarak değerlendirmek mümkündür (Mooney, 2004). Büyük ölçekli festivaller, bu dönüşümleri, etkisinin boyutu gereği hızla gerçekleştirebilirken, küçük ölçekli festivallerin de bunu yapabileceği öngörülmektedir.

Kentsel festivallerin olumsuz etkileri konusunda, kentliler için kentsel festivallerle ilgili en büyük endişelerden biri olan, festival sırasında yaşanan trafik ve trafik sıkışıklığında artış yarattığı gerçeği ve toplu taşıma araçlarında aşırı kalabalıklık ve yerel halkın günlük ulaşımının olumsuz etkilenmesi önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Fredline and Deerey (2005) festivallerin yerel halkın rutin günlük yaşamını etkilediğini ve festival katılımcılarının yerel halka rahatsızlık verdiğini belirtmiştir. Fakat bu bulguyu derinlemesine anlayabilmek için festivalin uzunluğuna bakılması gerektiğini öne sürmüştür. Genellikle kentsel festivallerin yalnızca bir veya iki gün sürdüğünü, bu nedenle ikamet edenlerin bu festivalleri bu günlerde belirgin bir şekilde etkilediğini düşünmeyebileceğini; fakat daha uzun sürdüğünde bu etkinin kendini gösterdiğini belirtmiştir (Gursoy, D., Kim, K. & Uysal, M. (2004). Ayrıca kentsel festivallerin, kamusal alanlarda kullanıcı sayısını arttırdığını; toplu taşıma araçlarında kalabalıklık yarattığını; suç oranını arttırdığını; kentteki ürün ve servislerin fiyatlarını ve genel yaşam maliyetlerini (kira oranları vb.) arttırdığını belirtmişlerdir.

Yapılan araştırmalar, turizm ekonomisi ile yerel işletmeler arasındaki bağlantı ve kent ile onun iç bölgelerindeki bir etkinliğin yapılması arasındaki güçlü bağı ortaya çıkarmış; aynı zamanda kamu sektörü müdahalesinin turizm ekonomisine ve mekansal etkilere olan güçlü dokunuşlarını da gözler önüne sermiştir.

Festivaller, soylulaştırma geçiren birçok kentsel mekanın ortaya çıkardığı kentsel etkinliklerdedir. Belirli kültürel özellikleri olan katılımcıları bir araya getirmeye yardımcı olmaktadır. Fakat, yerel halkın mahalleyle özdeşleşmesi için sanatı ve kültürü kullanma yoluna gidildiğinde, toplumsal sınıflandırmalara dayanan dışlamalarla sonuçlandığı görülmüştür (Shaw, 2011).

Sanat ve kültür festivalleri, birçok mahallenin sembolik dinamiklerine karışmaktadır. Oregon'un Last Thursday Sanat Yürüyüşleri, bir zamanlar fakirleşmiş ve ırksal olarak

karma bir mahalleyi, *Alberta Sanat Bölgesi* olarak bilinen bir yer haline getirdi. Değişim, yeni ekonomik olanaklar ve hızla yükselen emlak değerleriyle kendini göstermiştir. Sanat Yürüyüşleri'nin “yaratıcı” planlamayı, sanatı ve “çeşitliliği” teşvik ederek kentsel politika ortamı örtüştüğü görülmüştür. Yerel eleştirmenler bu yürüyüşlerin gerçekleştiği geceleri “Beyaz Gece” olarak adlandırmış; bu etkinliğin bir zamanlar Siyahi çoğunluğu içeren bir mahalle olarak bilinirken; şu an Beyazların özel alanı olarak görüldüğünü belirtmiştir (Shaw, 2011). Festivaller, sosyal olarak farklılaşmış grupları, etkileşimi kolaylaştıran bir kamusal alanda bir araya getirip birleştirici olabilmektedir.

2.5.5 Çevresel Etkiler

Festival sektörü dahilinde *sürdürülebilirlik* fikri yakın zamanda başlamıştır. “Sürdürülebilir” festivaller, kavramsal olarak festival yönetiminin “yeşil” veya “çevre dostu” uygulamaları yerleştirmesinden çok daha fazlasını içermesi gerekir. (Zifkos)

Daha önceden bahsedilen, Lefebvre'nin festivallerin “sadece sevinç, cemaat, Dionysiac yaşamına katılım değil, aynı zamanda doğal düzen ile işbirliği” ni de temsil ettiğini belirttiği sözündeki gibi “*sürdürülebilirlik*” daha geniş, ekolojik bir bağlamda her zaman festivalin organik, ancak gizli bir niteliği olmuştur.

“Sürdürülebilirlik” terimini içeren festival kavramı oldukça ekosentrik bir perspektiften yaklaşmaktadır. Bu perspektif, doğal çevre üzerinde herhangi bir zararlı etki olmaksızın festivalin gelişmesini vurgulamaktadır (A Greener Festival, 2006). “Yeşil Festival” in kurucularından Ben Challis, dünyanın dört bir yanındaki artan sayıda festivalin, “sera gazı emisyonlarını azaltarak, atıkları en aza indirerek, etkinliklerin çevresel etkilerini azaltarak sürdürülebilirliği teşvik etmenin ön saflarında olduğunu” belirtmektedir. Özellikle geri dönüşüm gibi olumlu davranışlar sergilediklerini belirtmektedir (A Greener Festival, 2012).

“Sürdürülebilir” festival, toplu taşımacılığın, atık yönetiminin ve enerji kullanımının en aza indirilmesini teşvik etmek de dahil olmak üzere çevresel çevre yönetim uygulamalarının benimsenmesi yoluyla pratik olarak ortaya konan etik bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır. Kennell ve Sitz (2010) için “sürdürülebilir” Bonnaroo festivali katılımcılarını “sürdürülebilir davranış” konusunda eğitmekte, yeşil konuları temel değerlerine dahil etmekte ve “çevresel sorumluluk ve sürdürülebilirlik mesajları ile” pazarlamaktadır.

Benzer şekilde Laing ve Frost (2010) “sürdürülebilir” bir festivalin sahnelenmesini “sürdürülebilirlik politikasına sahip olan veya yönetim ve faaliyetlerine sürdürülebilir uygulamaları içeren bir etkinlik” olarak tanımlamaktadır. Aynı zamanda Laing ve Frost, Glastonbury, Peats Ridge, Burning Man ve All Points West Müzik-Sanat Festivalleri’ni, sürdürülebilirlik inisiyatiflerini geliştirmeye adanmış festivallere örnek olarak göstermektedir.

Ayrıca, festivalin sürdürülebilirliğini bir temizlik meselesi olarak yorumlayan ya da doğal çevreye daha az zarar veren etkinlikler olarak gören bir çok araştırma da bulunmaktadır (Todd, 2010).

Bir ev sahibi topluluğun benzersiz özelliklerini sergilemenin bir yolu, hedefin gerçek özelliklerinin işaret edildiği festivallere ev sahipliği yapmaktır. Bir etkinliğe ev sahipliği yapmadan önce bir çok çevresel etki değerlendirmesi yapılmalı ve dikkate alınmalıdır. Oldukça büyük bir etkinliğe ev sahipliği yaparken akılda tutulması gereken en önemli olgular, etkileridir; çünkü etkinlik uygun bir amaç için yapılmış bir mekanda yapılmazsa, negatif etkiler baş gösterecek veya fazlalaşacaktır. Örneğin bir stadyumda, spor sahasında veya eğlence merkezinde festival organize etmek ile bir park, kasaba meydanı veya sokakta bu organizasyonu yapmak bir değildir. Çoğu durumda, özellikle bu etkinlikten kentin nasıl etkileneceği konusunda yeterli çalışma ve değerlendirme yapılmayıp önlemler alınmadığı zaman, ev sahibi topluluk için her zaman olumlu olandan daha fazla olumsuz çevresel etki vardır (Etiosa, 2012). Bu etkiler Çizelge 2.5’te görülen çevresel hasar, kalabalıklık, gürültü kirliliği, erişim ve park etme ve en yaygın şekilde atık oluşumu gibi etkilerdir.

Çizelge 2.5 : Festivallerin etkileri (Allen, O’Toole, Harris ve McDonnell, 2011).

Festival Etkisi	Olumlu Etki	Olumsuz Etki
Çevresel Etkiler	Çevre imajı ve manzara	Çevresel hasar
	En iyi uygulama için modeller oluşturulması	Kirlilik
	Artan çevre bilinci	Mirasın zarar görmesi
	Altyapının geliştirilmesi	Kötü davranışlar
	Artan toplum katılımı	Gürültü kirliliği
	Geliştirilmiş ulaşım ve iletişim	Trafik sıkışıklığı
	Kentsel dönüşüm ve yenilenme	Hoşgörü kaybı

Etkinlik turizminin ev sahibi bir topluluk veya hedef üzerindeki çevresel etkisi, aslında planlama aşamasından başlar; değerlendirme aşamasında biter (Etiosa, 2012).

Herhangi bir destinasyon veya ev sahibi topluluğun ziyaretçilere hizmet sunabilmesi için öncelikle bu hizmetleri desteklemek için gerekli alt yapılarını geliştirmeleri gerekmektedir. Bunun nedeni, altyapının temel çerçeve olmasıdır. FIFA dünya kupası gibi önemli etkinlikler için stadyum, yollar, karşılama merkezi, kiralık tesisler ve oteller gibi altyapılar devreye sokulmalıdır. Bu altyapıların geliştirilmesinde, ilk aşamada çevreyi olumsuz yönde etkileyecek tesisler kurulabilir ancak uzun vadede bu etkinin olumlu yöne döneceğinden emin olmak gereklidir. Bu etkileri en aza indirmek için de iyi tasarım ve planlama yapılmalıdır. Bu altyapılar uygulamaya konulduktan sonra, çevreye verilebilecek bir başka olumsuz etki de, onları kullanan insanların sayısındaki önemli artıştır. Trafikte artış, kalabalık parklar gibi basit etkiler olabilir, ancak kırılgan bir çevreye zarar verebilecek kadar şiddetli de olabilirler (Cook, 2010).

2.5.6 Bölüm Değerlendirmesi

Festivallerin kentlere yansıyan etkilerinin en önemlilerini oluşturan ekonomik, mekansal, sosyal ve çevresel etkiler, farklı kent yaşam ve dokularında farklı sonuçlar doğurmaktadır. Günümüzde festivallerin birçok bölge ve şehirde ekonomik planlama ve turizm geliştirme stratejileri planlamalarında yer almasının da nedeni tam olarak bu etkilerdir.

Festival sonrası kendini en önce gösteren etkilerin, ekonomik etkiler olması doayısıyla, ekonomik kalkınma, gelir oluşturma, turist çekme gibi amaçlar ile festivallere önem veren kent yöneticileri, pazarama organizasyonlarını festivaller üzerinden yapmaya başlamışlardır. Özellikle destinasyon markalaşması yaratılmaya çalışılmış; kentin tutarlı bir marla deneyimi sunmasına önem verilmiştir.

Ekonomik etkiler, yeni iş imkanları yaratma, döviz kazancı, topluma maddi fayda sağlama ve bölge gelir ve giderlerini dengeleme gibi sıralanabilmektedir. Kamusal harcamaların bir kısmının özellikle festivallere ayrılmasının, beklenen ekonomik faydaların gerçekleştirilmesi için yapıldığı görülmüştür.

Festivallerin, istihdam yaratma etkisi, önemli bir etki olması yanında; geçici bir etkidir. Festival süresince gereken hizmetlerin kısa süreli işler olduğu ve çoğu işverenin yeni personel istihdam etmek yerine mevcut personelini kullanma eğiliminde olduğu bilirse de, bu ekonomik etki de kentte kendini göstermektedir.

Gelecek için Forum'un "*Sürdürülebilir Yerel Ekonomik Kalkınma Gündemi*" öğelerine göre, festival planlaması yapılmaya başlandığında masaya yatırılması

gereken 8 madde bulunmaktadır: *Kapasite Geliştirme ve Eğitim, Topluluk Girişimi, Kredi ve Anaparaya Erişim, Yerel İş Geliştirme, Geleceğe Yönelik Yatırımlara Sürdürülebilir Yaklaşımlar, Sorumlu İş Uygulaması, İşe Erişim ve Dağıtım, Yerel Olarak Ticaret Yapma*. Düzenlenecek etkinliğin tüm bu kriterlerle uyuşması gerekmektedir. Ancak bu şekilde *sürdürülebilir yerel ekonomik kalkınma* sağlayan bir festival elde edilip, kente ve kentliye olumlu katkılar sağlayabilmektedir.

Festivaller sırasında, katılımcıların kendi kültürünü yabancılarla paylaşma, bir toplum içinde yaşama ve bunu yaşamının ne hissettirdiği fikrini yayma gibi isteklerine cevap buldukları; bu bağlamda festivallerin toplumu birleştirme; dili kuşaklar boyunca sürdürme; ulusal anlamı oluşturma; kentlilere kendilerini ifade etme şansını sunma; ulusal liderlerin ortaya çıkmasını sağlama; geniş kültürel ve eğitimsel hareketi başlatma ve sürdürmek gibi amaçları gerçekleştirebildiği ortaya çıkmıştır. Etkinlikler, toplumun gururunu artırma, yeni ve zorlayıcı fikirler sunma ve aynı zamanda ev sahibi topluluğun geleneklerini yeniden canlandırma konusunda görevler üstlenmektedir. Bazı festivaller uygun şekilde yönetilmediğinde, gündemi ele geçirip, halkın etkinlikleri nasıl algıladığını doğru şekilde belirleyemeyerek istenmeyen sonuçlar doğurabilmektedir. Bu tür sonuçlar, madde bağımlılığı, kötü davranışlar ve suç faaliyetlerinde artış şeklinde görülebilmektedir. Ayrıca festival süresince konut sakinlerinin evlerine erişiminin zorluğu, mal ve hizmetlerin maliyetinin artması, araç trafiği gibi negatif etkiler de görülebilir ve bu da düşük gelir gruplarını fazlaca etkileyebilmektedir.

Küresel pazarda, kentler, tüketicileri çekmek için sergiledikleri farklı profiller ile kentsel kullanımları *deneyim alanı* olarak sunmaktadırlar. Özellikle, kentsel mekanda gerçekleşen festivaller, deneyim alanları yaratmak ve kent imajını iyileştirmek için popüler bir organizasyon formu haline gelmektedir. Bu durumda kent ve kentliler, festivallerini potansiyel bir dönüştürücü olarak görerek, kentsel mekânı yeniden hayal eden ve kentsel kimliği yeniden şekillendirmek için bir deneyim ekonomisi oluşturan karar vericiler olarak görülebilmektedir. Fakat, kentliler için kentsel festivallerle ilgili en büyük endişelerden birkaçı, festival sırasında yaşanan trafik ve trafik sıkışıklığında artış yarattığı gerçeği, toplu taşıma araçlarında aşırı kalabalıklık ve yerel halkın günlük ulaşımının olumsuz etkilenmesi olarak sıralanabilmektedir. Festivaller, yerel halkın rutin günlük yaşamını etkileyebilecek etkinlikler olabilmekte; festival katılımcılarının

da yerel halka verebileceği rahatsızlıkların da gün yüzüne çıkabileceği görülmüştür. Festivalin uzunluğu da bu etkilerde ana ayrım sayılabilmektedir.

Kentsel festivallerin, kamusal alanlarda kullanıcı sayısını arttırdığı; toplu taşıma araçlarında kalabalıklık yarattığı; suç oranını arttırdığı; kentteki ürün ve servislerin fiyatlarını ve genel yaşam maliyetlerini (kira oranları vb.) arttırdığı görülmektedir.

Festivallerin kente yansıyan negatif etkilerinin azaltılmasında çevresel etkiler de belirleyicidir. Sera gazı emisyonlarının azaltılıp, atıkların en aza indirildiği, özellikle geri dönüşüm gibi olumlu davranışların sergilendiği festivaller düzenlemek mümkündür. “Sürdürülebilir” festival, toplu taşımacılığın, atık yönetiminin ve enerji kullanımının en aza indirilmesini teşvik etmek de dahil olmak üzere çevresel çevre yönetim uygulamalarının benimsenmesi yoluyla pratik olarak ortaya konan etik bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır.

Bir etkinliğe ev sahipliği yapmadan önce bir çok çevresel etki değerlendirmesi yapılmalı ve dikkate alınmalıdır. Oldukça büyük bir etkinliğe ev sahipliği yaparken akılda tutulması gereken en önemli olgular, etkileridir; çünkü etkinlik uygun bir amaç için yapılmış bir mekanda yapılmazsa, negatif etkiler baş gösterecek veya fazlalaşacaktır. Örneğin bir stadyumda, spor sahasında veya eğlence merkezinde festival organize etmek ile bir park, kasaba meydanı veya sokakta bu organizasyonu yapmak bir değildir. Çoğu durumda, özellikle bu etkinlikten kentin nasıl etkileneceği konusunda yeterli çalışma ve değerlendirme yapılmayıp önlemler alınmadığı zaman, ev sahibi topluluk için her zaman olumlu olandan daha fazla olumsuz çevresel etki vardır.

Çizelge 2.6 : Festivallerin etkileri – tümü (Allen, O`Toole, Harris ve McDonnell, 2011).

Festival Etkisi	Olumlu Etki	Olumsuz Etki
Ekonomik Etkiler	Festival mekanı tanıtımı ve artan turist miktarı	Turizme karşı toplum direnci
	Uzatılmış kalma süresi	Özgünlük kaybı
	İş olanağı	İtibarda hasar
	Artan vergiler	Açıklardan yararlanma
	Yatırımcı çekme, ekonomik iyileşme	Fırsat maaliyetleri

Çizelge 2.6 (devam) : Festivallerin etkileri – tümü (Allen, O`Toole, Harris ve McDonnell, 2011).

Festival Etkisi	Olumlu Etki	Olumsuz Etki
Sosyal ve Kültürel Etkiler	Paylaşılan deneyim	Topluluk yabancılaşması
	Geleneklerin yeniden canlandırılması	Topluluğun manipülasyonu
	Toplumsal gururun inşası	Negatif topluluk imajı
	Topluluk gruplarının kabullenilmesi	Kötü davranışlar
	Artan toplum katılımı	Madde bağımlılığı
	Yeni ve zorlu fikirlerin tanıtımı	Mekanların sosyal yargılarla dışlanması
Çevresel Etkiler	Kültürel perspektifin genişlemesi	Hoşgörü kaybı
	Çevre imajı ve manzara	Çevresel hasar
	En iyi uygulama için modeller oluşturulması	Kirlilik
	Artan çevre bilinci	Mirasın zarar görmesi
	Altyapının geliştirilmesi	Kötü davranışlar
	Artan toplum katılımı	Gürültü kirliliği
	Geliştirilmiş ulaşım ve iletişim	Trafik sıkışıklığı
	Kentsel dönüşüm ve yenilenme	Kentsel dönüşüm ve yenilenme

3. KÜRESELDEN KENTE FESTİVAL DÜZENLEMELERİ

3.1 Dünya Festival Örnekleri ve Kentsel Mekan Üzerindeki Etkileri

1980'lerin başında, kültürel üretimin toplumdaki rolünü şekillendiren ulusal ve uluslararası bağlamlar radikal bir şekilde değişiyordu (Quinn, 2005). Zukin (1991)'in belirttiği gibi kentler artık üretim alanı olarak değil, tüketim alanları olarak işlev görüyorlardı. Endüstrinin kentlerdeki çöküşü, alternatifler için ciddi bir arayışa ve hizmet ekonomisine doğru bir kaymaya yol açtı. Pek çok kent, yeni hizmet sınıfını oluşturacak yetenekli iş gücünü çekmek için gereken kültürel olanakları geliştirmeyi bir gereklilik olarak görmeye başlamış (Bassett, 1993); ileri sanayi toplumlarındaki bu “kültürel dönüş” ile eşzamanlı olarak, “görüntü üretimi” için de uygun bir ortam oluşmuştur (Zukin 1998). Endüstrileşme sonrası dönemde Avrupa'daki “imaj üretimi” ya da kent pazarlaması fikri, Ward (1998)'a göre, Avrupa'ya, kentsel yönetişime daha müdahaleci bir yaklaşımı olan Amerikan'dan gelmekteydi (Ashworth ve Voogt 1994).

3.1.1 Ülkesel Festival Politikalarına Genel Bakış

Festival çalışmalarında yapılan incelemelerde, yerel toplulukların büyüme ve gelişiminde, düzenledikleri festival sayısının büyük bir etkisi olduğu görülmüştür (Reynolds, 1988; Craik, 1990; Hall ve Jenkins, 1995; Hall Jenkins ve Kearsley, 1997; Aulich, 1999). Bu organizasyonlar ise büyük ölçüde yerel yönetim politikalarına ve inisiyatiflerine bağlı olarak yapılmaktadır (Whitford,2003). Ülkelerde yapılan festival politikalarına bakıldığında ilk göze çarpan örneklerden olan *Avustralya Queensland Hükümeti'nin bölgesel kalkınma ve etkinlik politikasında* ulusal ve bölgesel kalkınmanın ayrılmaz bir şekilde birbiri ile bağlantılı olduğu görülmektedir (Hunn, 2000). Avustralya Hükümeti, bölgesel gelişmeyi kolaylaştırmak için etkili yollar ararken, festivallerin bu tür bir gelişme için uygun bir araç olarak kullanılabileceğini ortaya çıkarmıştır. Sonuç olarak, sanayi ve ekonomik kalkınma politikaları çerçevesinde ülke potansiyellerini geliştirmek amacıyla festivallere ilişkin kamu politikaları üretmeye gayret ettikleri görülmüştür (Burgan ve Mules, 2000). Bunun da

sonucunda, son yıllarda, Avustralya'da kırsal ve kentsel alanlarda giderek artan sayıda festival ve etkinlik gerçekleşmiştir (Higham ve Ritchie, 2001).

1980'lerin sonlarından bu yana kentlerdeki festivallerin artışı, bu değişen koşullara bakıldığında açıklanabilir bir hal almaktadır. Bu bağlamda kent büyümeleri, kendilerini küresel pazarda yer edinebilmek için tüketici odaklı, kültürel festivalleri kullanma girişimleri ile paralel olarak ilerlemektedir (Quinn, 2005). Waitt'in 2004 yılındaki çalışmasında belirttiği gibi, kentlere uluslararası ilgi çekmek niyetiyle festivaller düzenleme kavramı yeni değildir. 1859 yılında Londra'daki Crystal Palace'da düzenlenen Handel Centenary Festivali için, Crystal Palace'a hizmet veren Avrupa'daki demiryolu şirketlerinde festivalin 50.000 broşürü dağıtılarak pazarlaması yapılmıştır (Adams, 1986).

1947'de kutlanmaya başlanan *Hollanda Festivali*, ülkenin ekonomik gelişmesini desteklemek için düzenlenmeye başlamış; 1953'te İrlanda Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, turistleri çekmek için özel olarak planlanmış bir kültür festivali olan *An Tóstal Festivali*'ni düzenlemiştir (Quinn, 2005).

Festivallerin özellikle kent planlamasıyla birlikte turizm hedeflerini desteklemesi (Roche 1994), aynı zamanda siyasi ve kentsel elitlerin kolektif kimlik, duygu ve bilinç duygularını yeniden canlandırması için bir araç olarak görülmektedir (Cox ve Wood 1994). Frey (1994) ise, yüksek düzeyde gelişmiş kültürel politikaları olan (Almanya, Avusturya ve İtalya gibi) ülkelerin, kültürel festivalleri üzerinde kısıtlamalar koyarak kültürün korunması ve yaşatılmasını sağlamak için festival programlarındaki esnekliği engellediğini öne sürmüştür.

Festivaller, kentlerinin sahip oldukları kültürel değerleri sergilerler. Bu, yerleşimlerin yüz ölçümleri ile paralel olmadan gerçekleşir; küçük yerleşimlerin dahi dünya kamuoyunda sahneye çıkmasına olanak verir, tanıtımlarını yapar. Bazı ülkeler bunu kendi kültürel değerlerinin getirisi olan ve tarihçesi eskilere dayanan festival, şenlik ve bayramları “yeniden gün yüzüne çıkarıp canlandırarak” piyasaya sürmüşlerdir. Örneğin, Mısır'da *Nil Bounty Festivali*, Turizm Bakanlığı tarafından uluslararası turist programlarını zenginleştirmek ve Mısır'ın turizm destinasyonu olarak imaj geliştirmek için Nil taşkınlarına yönelik eski kutlamalarının yeniden canlandırılması 1992 yılından beri kutlanmaktadır (Felsentein ve Fleischer, 2003) (Kidney, 2001). Böyle kültürel geçmişleri zengin olmayan toplumlar ise farklı sanatsal faaliyetlerin ön plana çıktığı etkinlikleri araştırıp, bulmuş; bu alanlarda yer edinmeye çalışmışlardır.

- **Kanada:** Festivallerin önemini anlayan ve gelişmesine katkı sağlayan önemli ülkelerdendir. Kanada vatandaşlarının %10'luk bölümün “festival meraklısı” olarak nitelendirilmektedir. Turizm Kanada'nın “Festival ve Etkinliklerin Planlanması” başlıklı yazısı ile Ontario Eyaleti Vatandaşlık ve Kültür Bakanlığı'nın “Bir Sanat Festivali Düzenleyelim” adlı yazıları buna en güzel örnektir (Getz ve Frisby, 1990)
- **Tayvan:** Ekonomi, tanıtım, imaj yaratma getirilerine ek olarak yerel kültürün canlandırılmasını teşvik etmek için festival düzenleme yerek yönetimler için bir trend olmuş ve görev halini almıştır (Swart ve Christensen, 2005).
- **Güney Afrika:** 2002 “Ulusal Etkinlik Stratejisi” oluşturulmuş; toplumsal ve turistik gelişmeler için festivallerin araç olarak kullanılmasında yaşanan zorluklar hükümetin tartışma konusu olmuştur (Swart ve Christensen, 2005).

Festivallerin ülke veya milletin dünya görüşünü, sosyo-kültürel kimliğini sergileyen kutlamalar olmasından dolayı, bu festivallerin son yıllarda büyük miktarlara ulaşması da toplumdaki yapısal gelişmelerle birlikte başlayan yapısal değişim, sosyal hareketlilik ve küreselleşme sürecinin getirdiği kültürel değişim hissi karşısında kimliklerini yenide bulmaya çabalayan toplumların gösterdiği tepki ile ilişkilendirilebilir. Farklı kategorileri, çok işlevli aktiviteleri içeren festivaller, bu bağlamda sosyoloji, psikoloji ve halk bilimi gibi çeşitli dalların çalışma alanlarında yerini almıştır.

3.1.2 Dünyada festivaller ve kentsel mekan

Festivallerin kentsel mekanda yarattığı çevresel etkiler, her dönemde ülkelerin önem verdiği imaj çalışmaları için girdiler oluşturmıştır. Dünyaca tanınan şehirlere sahip olmanın bir yolunun da kent festivalleri düzenlemek olduğunun farkında olan ülkeler, festivallerin olumlu etkilerinden faydalanmak istemişlerdir. Fakat bu isteklerini gerçekleştirirken festivallerin kentsel mekan üzerindeki olumsuz etkilerini de ortaya çıkarmış; festival öncesi yapılan fizibilite çalışmalarında yeterli öngörülere sahip olamamışlardır. Bu tür uygulamaların örneklerine aşağıda yer verilmiştir. Ele alınan örneklerin bazıları tez çalışması kapsamında değerlendirilen festivallerin ölçeğinden daha büyük olmakla birlikte, dikkat çekici kentsel etkileri nedeniyle seçilmişlerdir.

Festivalleri köklü bir geçmişe dayanan İspanya'da bir uluslararası sergi için seçilen yer, Sevilla'nın tarihi merkezine yakın olan Cartuja Adası olmuştur (Renau, 2010). Bu geniş alanda, ülke pavyonlarını barındıracak yeni bir şehir inşa edilmiştir. Bir bütün

olarak, yüz binden fazla tekil binanın yanı sıra çok sayıda peyzaj alanı ve yürüyüş yolları inşa edilmiştir. Altyapı düzenlemelerine bakıldığında, bu sergi için Madrid'den Sevilla'ya giden ilk hızlı tren rotası açılmış; havalimanı genişletilmiş ve Guadalquivir Nehri üzerinde altı yeni köprü inşa edilmiştir. Sergi, altı ay boyunca 40 milyondan fazla kişinin katılımıyla büyük bir kamuoyu başarısını göstermiş olsa da, 2000 yılında, yani kapanışından sekiz yıl sonra, hala 160.000 milyonu aşan borcunu ödeyememiştir (El Mundo, 1997). Bu projenin ekstra ücretlerinin tartışmaya açık yönü, kuşkusuz nasıl yönetildiği olmuştur. Expo'nun pavyonlarına yeni fonksiyonlar verebilmek için *Agesa* adlı bir dernek oluşturulmuştur. İlk projeleri, bir teknolojik park ve bir tema parkı yaratmak olmuştur. Fakat açılıştan sadece iki yıl sonra, mali kayıpları yüzünden tema parkı da kapatılmanın eşiğine gelmiştir. Onuncu yıldönümünde, yani 2007'de, yeni cazibe merkezleri oluşturmak için beş milyon avrodan fazla yatırım yapılmış, ancak yine de istenen ziyaretçi sayısına ulaşamadığı için, halkın beklentileri yerine getirilememiş ve borçlar ödenememiştir. Günümüzde inşa edilmiş yüz pavyondan sadece 30'u ayakta kalmıştır. Özetle, Sevilla'nın evrensel sergisi hem altyapısı hem de yatırımları ile etkileyici bir kentsel kalkınma eylem planı olarak kurgulanmış, İspanya'yı ve özellikle Sevilla'yı tanıtmak için muhteşem bir plan yapılmıştı; ancak, gelecekteki kullanımına yönelik planlara sahip olmaması nedeniyle büyük bir kentsel çöküntü alanı olarak kalmıştır. Her ne kadar toplumsal ve ekonomik olarak uzun vadeli etkileri negatif olan bir yatırım olsa da, sergi için inşa edilen AVE (yüksek hızlı tren) sayesinde Sevilla'deki erişilebilirliğin iyileştirilmesine katkıda bulunulmuştur (Renau, 2010).

Barcelona'daki olimpiyat oyunlarına bakıldığında ise, oyunların, kutlanılmaya değil, ziyaretçiyi “Avrupa'nın önemli kentsel kalkınma projesini” görmeye davet edildiği reklamlar ile tanıtıldığı görülmüştür (Benach, 1993). Sevilla'da olduğu gibi, olimpiyat oyunları için kent altyapı ve tesislerinde yeni yollar, havalimanının iyileştirilmesi, liman tadilatı vb. gibi büyük yatırımlar yapılmıştır. Olimpiyat oyunları için yapılan bu girişimler “Kentsel Dönüşüm” boyutuna gelmiş; Barselona'nın uluslararasılaşmasını önemli ölçüde arttırmıştır. Bu olimpiyat oyunları, kent için büyük bir reklam ve medya platformu oluşturarak, olimpiyat oyunlarından 12 yıl sonra bile Barselona'daki yeni bir daireyi, oyunlardan öncekine oranla % 236 daha pahalı hale getirmiştir (La Vanguardia 2005). Oyunların ekonomik karı ve Barcelona'nın dışarıdan yansıttığı iyi imaj açısından ekonomik başarının bir sonucu olarak, 12 yıl sonra Olimpiyat oyunlarında yapılan “Barcelona markası”nın pekiştirilmesi düşünülmüştür. Plancılar

ve politikacılar, Olimpiyat oyunlarının kentsel gelişime olan etkisinin altına girmemiş kuzeydoğu kıyılarında da bu gelişimi devam ettirmeyi düşünmüş; bu alanı da Besós Nehri'nin ağzında ve Diagonal'in sonunda yer alan bölgeyi kullanıma açmayı planlamışlardır. Bu alanda, Kùltürler Forumu'nun liderliğinde, barışa, sürdürülebilir kalkınmaya, insan hakları ve kültürel çeşitliliğe saygıyı desteklemek için her üç yılda bir gerçekleştirilecek uluslararası bir kültürel etkinlik düzenleme fikri ortaya atılmıştır (Renau, 2010). Böylece Şekil 3.1'de görülebilen Diagonal'in sonu denize açılmış; etkinliğe ev sahipliği yapmak için gereken birkaç gökdelen, otel ve kongre merkezi inşa edilmiştir. Olimpiyat oyunları için inşa edilen bölge olan Vila Olimpica gibi, bu alana da turist çekmek ve değersiz bir bölgeyi yeni bir elitist mahalleye dönüştürmek için yatırımlar yapılmıştır. Bu yatırımlara Diagonal Alışveriş Merkezi'nin de eklenmesi ile yeni tüketim vahası oluşturma fikri geliştirilmiştir. Fakat tüm bu girişimler kamuda 400.000 Euro'luk bir açık oluşturmıştır.

Şekil 3.1: Diagonal Mar, Forum ve La Mina.

Kaynak: <https://geographyfieldwork.com/DiagonalMarSuccessfulRedevelopment.htm>

Şu anda Forum alanı, kentteki tüm büyük otel yoğunluğunun en büyük payını oluşturduğundan, banka, inşaat şirketleri ve özel gayrimenkul yatırımcıları ile otel sektörü için büyük bir yatırım alanı haline gelmiştir. Sosyal açıdan bakıldığında, tüm bu dönüşüm, Besós'un kıyı kesiminin estetik görüntüsünü değiştirdiği için

eleştirilmiştir; fakat sosyal çatışmaların, dışlanmanın kökünde bir değişiklik yaratmamıştır. Bugün La Mina mahallesinde yaşayan sakinlerin problemleri hala aynı şekilde devam etmektedir. Besós, dışarıdan bakıldığında, çok değerli bir bölge olduğu için yıkımdan “kurtarılmış” ve üretken bir alana dönüştürülmüştür; fakat dışlanma riski altında olan Besos sakinleri iki gruba bölünerek Forum’un karşısındaki mahalle ile olan bütünselliğini yitirmiştir (Renau, 2010).

Daha önceki 2.4.1 nolu bölümde bahsedilen, festivalleri *yemel / turist çeken / büyük patlama festivalleri* olarak sınıflandıran O'Sullivan ve Jackson'ın 2002'de yaptıkları çalışmada kullandığı "*Yemel*" festivali örneği, Monmouth İlçesi'ndeki küçük bir pazar kasabasını incelemektedir. Son yıllarda tarım sektöründe istihdamı azalırken, turizm sektörünün (büyük oranda otel ve restaurant) artmakta olduğu görülmüş; önümüzdeki iki yıl içinde de %7 oranında büyümesi beklenmektedir. Göreli olarak sağlıklı bir ekonomiye rağmen, ilçenin ekonomik kalkınma stratejisi için üstlenilen yeni bir rapor, yüksek ekonomik faaliyetlerin düşük maaşla ilgili bir sorunu ortaya koyduğunun altını çizmiştir ve birçok hane gelirinin 10.000 £'dan daha az olduğu görülmüştür (Monmouth Economic Development Strategy Review, Mart 2000). Festival için finansman, çeşitli kamu sektörü hibeleri, bağışlar, sponsorluk ve bilet satışlar tarafından sağlanmaktadır. Festival, yerel turist derneğinde görevli bir destek komitesi tarafından organize edilmektedir ve hiçbir kar güdüsünün olmadığı görülmektedir.

Bir başka yerel festival olan Barcelona'daki La Merce'nin ise, köklerinin 1218 yılına dayandığı bilinmektedir. Papa'nın 24 Eylül'e karşılık gelen günün Barselona'nın koruyucu azizinin günü olarak onu ilan etmesinin ardından La Merce Festivali 19. Yüzyıla genlene dek bu tarihlerde kutlanmıştır. Bugünün festivalinin doğrudan atası ise 1868'de, Francesc de Paula Rius i Taulet'in, popüler bir festivale ev sahipliği yapmak adına tüm halkına şehri açmayı amaçlayarak bir sosyal hareketlilik yapma girişimidir (Schuster, 1995). Festivale, 19. yüzyılın sonlarından beri çeşitli aktiviteler eklenmiş; bazı daimi unsurlar ise korunmuştur.

20. yüzyılın başında ise festival, Katalanizm ve modernizm ruhunu yaşatan bir kutlama haline gelmiştir. Bu gelişme, popüler festivallerin geleneksel unsurlarının yeniden değerlendirilmesinde örnek oluşturmuştur. Örneğin Sardana'nın sadece Empordan Bölgesi'nin dansı olmaktan çıkıp Katalonya'nın dansı olarak görülmesi buna örnek gösterilebilmektedir. Festivalin giderek artan siyasi zemini, onu toplumsal huzursuzluk ve ideolojik bölünmelere kurban etmeye itmiştir. Ancak Franco'nun

ölümü ile her şey değişmiştir. Katalan popüler festivallerinin yorumcusu olan Jordi Pablo'nun 1984'te yaptığı çalışmada, 70'lerin sonunda, kamusal yaşamdaki önemli değişikliklerin bir sonucu olarak, Festa Major of Barcelona'da büyük bir değişim yaşandığı belirtilmiştir. Şehrin, gelenek ile güçlü bir modernlik hissi arasında dengeyi koruyan farklı bir festival modeli kurmaya çalıştığını söylemiştir. Kentteki kamusal alanların kullanımıyla ilgili olarak, kentlilerin yalnızca çok az bir bölümünün modern kamusal alanlara sahip olma duygusu ile ilgilendiğini görmüştür. Festivallerin kaliteli içerik barındırmasının ve neredeyse tüm etkinliklerin ücretsiz oluşunun, katılımı arttırdığı görülmüştür.

La Merce Festivali (Şekil 3.2), bir kentin festivalleri yerel hedefler için nasıl kullanılabileceğine dair bilinçli kararlar vermenin ne kadar önemli olduğunu bir örneği haline gelmiştir (Schuster, 1995). Bu tür kentsel festivallerin teşvik edilme motivasyonları aşağıda belirtilmiştir:

Şekil 3.2: La Merce Festivali.

Kaynak: <https://generatorhostels.com/parallel/articles/barcelona/la-merce-2016-is-a-festival-like-no-other>

- Kentin altyapısını geliştirmek için fırsat sağlayabilirler. (Bu, Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapmak gibi büyük etkinlikler ile, insanların bir araya getirilmesini kolaylaştırmak için açık alanların tasarlanması ve şehrin

altyapısına müdahale gibi girişimleri içermektedir. Ortak bir amaç ile, bu tür altyapı harcamaları daha kabul edilebilir düzeyde gerçekleşmektedir.)

- Bir şehrin imajını yükseltmeye katkıda bulunabilirler.
- Turizmi geliştirmeye yardımcı olabilirler.
- Bir kentte atmosfer değişikliği yaratarak, birçok farklı insan türünü ortak bir kutlamada bir araya getirerek toplumsal sorunları ele almak için toplayabilirler (Schuster, 1995).

O'Sullivan ve Jackson'ın 2002'de yaptıkları çalışmada kullandığı "*Turist çeken*" festivali örneği ise, post-endüstriyel bir kasaba olan Caerphilly'de (Şekil 3.3) düzenlenmektedir. Ülkenin turizmi teşvik etmek için bir "destek" politikası izlediği görülmüş; ekonomik kalkınma stratejisi ile sürdürülebilir turizmin gelişmesine olan kararlık devam ettirilmiştir. Festival 1998 yılında göreceli olarak küçük ölçekte başlamış; ikinci yılında Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu'ndan hibe desteği alarak ölçek ve kapsamını genişletmiştir. Hem kamu hem de özel sektörden yerel işletme ve kuruluşlar tarafından desteklenen festivalde, 19. yy'dan kalma gıda pazarını, oyunlar, sokak eğlenceleri, tiyatro ve el sanatları ile yeniden yaratmak hedeflenmiştir. Festival, yerel meclisin turizm ofisi tarafından organize edilmiştir. Örnek alınabilir bir festival organizasyonu görülmüştür.

Şekil 3.3: Caerphilly Festivali.

Kaynak: <https://petesuitcasecircus.files.wordpress.com/2013/03/bigcheese1.jpg>

O'Sullivan ve Jackson, “*Büyük Patlama*” festivali için ise Swansea örneğini ele almıştır. Buradaki "festival" terimi, yalnızca ziyaretçilere sunulması için ortaya çıkarılan doğal varlıklar için değil; daha fazlasının ziyaret edilmesi için canlı bir yer olarak tekrar planlanan bir etkinlik tanımını belirtmek için kullanılmaktadır. Bu tür bir festival, doğası gereği, bir festivalin geleneksel tanımında bulunan “*yerel değerlerin ve farklılıkların kutlanması*” durumundan farklılaşmaktadır. Çünkü bilinmelidir ki; *festivallerin doğası dinamiktir* (O'Sullivan ve Jackson, 2002).

Paydaş yaklaşımı, kent imajı literatüründe birçok araştırmacı tarafından savunulmaktadır. Bir imajın başarılı olması için, çeşitli paydaşlar tarafından desteklenmesi gerektiği ortadadır. Çalışmalar paydaşlar arasında sağlanamayan uzlaşmalar yüzünden imajların zedelendiğini göstermiş; literatürün pratikteki imaj sağlamayı yansıtmadığı görülmüştür. Bu bağlamda, *Kopenhag Uluslararası Film Festivali* (CIFF - Copenhagen International Film Festival)'ne ve Kopenhag'ın markasına bakıldığında, film festivali şehrin canlılığını arttırdığı görülebilmektedir (Ooi ve Pedersen, 2010).

Norveç'in festivallerinin çeşitliliğine bakıldığında ise, ülkenin ***Festivalscape***'ini, yani bir *festival haritasını* oluşturmak amacıyla, Finnmark kentinde araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Veriler, kayıtlı festival yöneticileri ile yapılan anketler sonucu toplanmıştır. Sonucunda, Finnmark'ın, 72.000 kişinin 60'a yakın festivale katıldığı bir festival bölgesi olduğu görülmüştür. Festivaller müzik, sanat, spor ya da pazar festivalleri olarak kategorize edilmiş, ayrıca bu gruplar dışında kalan festivaller ile birlikte, kentin festival çeşitliliği ve yaratıcılığı ortaya çıkmıştır (Jaeger ve Mykletun, 2009).

Venedik'e bakıldığında ise, her yıl, milyonlarca avro gelir getirmesine rağmen, kentin kalıcı sakinleri için hayatı zorlaştıran milyonlarca ziyaretçi ile Venedik sular altında kalmaktadır. Venedik'in ziyaretçileri iki gruba ayrılmaktadır: şehre sadece bir günlüğüne gelen gündüz turistleri ve bir gece şehirde kalan turistler. Çoğu zaman, büyük gruplar sokaklarda aşırı kalabalıklara neden olurken, tam tersine şehir ekonomisine karşı aşırı derecede katkıda bulunmamaktadırlar. Çok sayıda turist aynı zamanda ziyaretçilerin ve Venediklilerin güvenliğini de etkileyebilmektedir.

Venedik, köprülerle birbirine bağlanan 100'den fazla bireysel adadan oluşmaktadır; ancak kenti anakaraya bağlayan sadece bir tane köprü bulunmaktadır. Bu köprünün

dışında, Venedik'ten tek çıkış, tekneyle yapılabilir. Şehrin dışına çıkılması gerektiğinde, bu kadar az çıkış yolu ile beklenmedik bir tahliye çok tehlikeli olabilir. Sorun Venedik'in çok sayıda dar sokak ve kanallara sahip olmasıyla daha da karmaşık hale gelmektedir. Acil bir durumda, insanların etkili tahliye yollarını bulması çok zor olacaktır. Bunun yerine, kalabalıklar dar sokakları tıkayabilir ve şehir dışına çıkmaya çalışanları tuzağa düşürürler. Bienal ve sanat festivali, Maske Festivali (Şekil 3.4) gibi büyük etkinlikler sırasında, sorun sadece daha da kötüleşmektedir (Carrera ve Higgings,2015).

Şekil 3.4: Venedik Maske Festivali.

Kaynak: <https://www.egeligezginege.com/dunyanin-en-renkli-festivali-venedik-karnavali/>

İtalya'da her yıl Eylül ayında gerçekleştirilen Chianti Classico Şarap Festivali, ziyaretçilerine yerel kültürlerinden bir kesit sunmaktadır. Festa Te Lu Mieru Şarap Festivali, yerel şaraplarını (lu mieru) *pizzika* veya *taranta* gibi geleneksel halk danslarını ile kutlamaktadır. Eylül ayında gerçekleştirilen üzüm hasatı festivallerinden sonra, Ekim ve Kasım aylarında da, Piyemonte'de gerçekleştirilen Beyaz Truffle Festivali, 6 haftalık bir program ile ziyaretçilerine yemek ve şarap rotası oluşturmaktadır. Sicilya'daki Ottobrata Hasat Festivali, 70'li yıllardan beri devam etmektedir ve her hafta sonu bal, elma, mantar, kestane veya şarap gibi farklı yerel ürünleri tanıtarak kentin ekonomisine katkı sağlamaktadır. Yerel aşçılık okulları, bu festivale destek vermektedir. Kentsel mekana etkisine bakıldığında ise, şehrin ana caddesi boyunca gerçekleştirilen eğlenceler festivalin önemli bir parçasıdır. Festival

sırasında üzüm bağlarına ziyaretçilerin girmesine izin verilmemekte; bölgeye araç girişi kısıtlanmakta ve toplu ulaşım ile geziler düzenlenmektedir. Bu kısıtlamalar, festival sürdürülebilirliği açısından olmazsa olmazlardandır.

Festivaller sırasında festival mekanının kapasitesi göz önünde bulundurulmalı; daha çok turist çekmek için reklam yapmak yerine altyapı çalışmalarına harcama yapılmalıdır. Koruma ve geliştirme esas alınmalıdır.

Dünya çapında yapılan tüm festivallerde, zaman içerisinde amaçların dışına çıkma ve düşünülenden farklı gelişme gibi sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu sonuçların en aza indirgenmesi ve pozitif etkileri silen negatif etkilerin azaltılması da, mekanın tarihsel ve kültürel boyutu unutulmadan, bu mekanı günlük hayatlarında kullanan kentlilerin ve kent yöneticilerinin sorumluluğundadır. Festival öncesi festivalin olası tüm etkilerinin simule edilerek üzerinden geçilmesi, ziyaretçileri yönlendirebilecek kurallar ve sınırlar koyulması gibi çalışmalar ile bu etkilerin önüne geçilmeye çalışılmalıdır.

3.2 Türkiye’de festival örnekleri ve kentsel Mekan Üzerindeki Etkileri

Dünya çapında turizm endüstrisinin hızla büyümesi nedeniyle, birçok destinasyon artık küresel pazarda rekabete girmiş; aralarındaki rekabet her zamankinden daha fazla belirgin hale gelmiştir. Bu durum, kentleri rakip şehirler veya mekanlar ile rekabet etmek ve farklılaşmak için daha iyi ve farklı yollar bulmaya itmiş; hedef mekanlara çok fazla baskı uygulamaya başlamıştır. Sürdürülebilir bir rekabet avantajı yaratmak, Türkiye de dahil olmak üzere birçok destinasyon için önemli bir konu haline gelmiştir (Okumuş, Avcı, Kılıç ve Walls, 2012).

Türkiye genelinde küçük kasaba ve şehirler, imajlarını geliştirmek, kentsel gelişmeyi teşvik etmek, ekonomik ve sosyo-kültürel hayatı teşvik etmek, ziyaretçileri ve yatırımları çekmek için festivaller ve etkinlikler geliştirmek ve organize etmek için giderek daha fazla teşvik edilmektedir. Türkiye’de zengin Anadolu kültürünü canlı tutmak ve gelişmek için, her il, ilçe ve hatta köyde çeşitli geleneksel festivaller ve etkinlikler organize edilmektedir (Duran ve Hamarat, 2014). Türkiye’de her yıl 1.350’den fazla festival ve etkinlik düzenlenmektedir (Yolal, 2009). Festivallerin bölgesel ve ulusal turizm planlaması faaliyetleri için önemli olduğu görülmektedir (Duran ve Hamarat, 2014).

Türkiye'de turizm sektörü son otuz yıldır büyük bir büyüme göstermiştir. Türkiye, gelen turistler ve turizm gelirleri açısından dünyanın en iyi 10 turizm merkezi arasında yer almaktadır (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü, 2011). Bu kayda değer bir başarı olsa da, bu hızlı gelişmede hangi kaynakların ve faktörlerin kilit rol oynadığı sorgulanmalıdır (Okumuş, Avcı, Kılıç ve Walls, 2012).

Festivaller, belki de kaçınılmaz olarak, turizm süreçlerine dahil olurlar. Turizm perspektifinden, festivaller ürün / destinasyon yaratır ve bir yerin otantik kültürüne bir bakış vaat eder (Duran ve Hamarat, 2014).

Orta Anadolu'da yer alan Eskişehir'e bakıldığında, kültürel aktiviteler ile yaşanabilir ve canlı bir üniversite kasabası görülmektedir (Yolal, Çetinel ve Uysal, 2009). Eskişehir, Türkiye'nin en büyük uluslararası sanat festivallerinden birine sahiptir. İlk olarak 1995 yılında Zeytinoğlu Vakfı tarafından düzenlenen Uluslararası Eskişehir Festivali (Şekil 3.5), her sonbaharda dokuz gün boyunca yaklaşık 30 etkinliğe önemli sayıda ziyaretçiyi çekmektedir.

Şekil 3.5: 10. Uluslararası Eskişehir Festivali 2004 Afişi. Konuk ülke: İtalya.

Kaynak: <http://arsiv.ntv.com.tr/news/288405.asp>

Festival, Eskişehir ve komşu şehirlerdeki sanatsal başarının sembolü olarak tanınır. Festivalin misyonu Eskişehir'de kültürel ve iş hayatını canlandırmak ve zenginleştirmektir. Festival, bölgesel, ulusal ve uluslararası sanatçıları öne çıkarmakta ve yedi ana aşamada klasik, caz, blues, rock ve dünya müziği, tiyatro, bale ve dans programlarını sunmaktadır.

Yolal, Çetinel ve Uysal'ın 2009 yılındaki çalışmalarında Eskişehir Uluslararası Festivali'nin motivasyonunu ve algılanan sosyo-ekonomik faydalarını anlamaya çalışmışlardır. Çalışmanın önemli bir teorik katkısı, festivallerin algılanan sosyo-ekonomik etkilerinin bir parçası olarak, *festival motivasyonu ve toplum uyumu arasında anlamlı ve ampirik bir bağ kurduğunu* ortaya çıkarmasıdır. Çalışma, festivallerin algılanan sosyo-ekonomik yararlarının iyi birer nedeni olduğunu ve sosyalleşmenin toplumun bütünlüğü ve faydaları üzerinde en büyük etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu, festivallerin ve etkinliklerin topluluk uyumunu artırmada etkili olabileceği yönündeki ortak inancı göstermektedir (Yolal v.d., 2009).

Son yıllarda Türkiye'de düzenlenen büyük ölçekli organizasyonların sayısında önemli bir artış gözlemlenmektedir. Büyük ve orta ölçekli kentlerimizde, farklı kapsamlarda birçok organizasyon düzenlenmektedir. Yapılan organizasyonların büyük bir bölümünü spor etkinlikleri oluşturmaktadır. Kentlerin yakaladıkları fırsatlar ve kentte yapılan büyük ölçekli organizasyonların sağladığı yatırımların bütüncül bir yaklaşımla ele alınıp alınmadığı sorgulanmalıdır. Öncelikli olarak bu süreçlerin kentsel gelişimin bir parçası olarak toplumsal gelişime ne denli hizmet ettiği ve büyük ölçekli organizasyonlar ile sağlanan tesislerin yanında, kentte kültürel altyapı oluşturulmaya yönelik politikalar geliştirilip geliştirilmediği araştırılmalıdır (Karaca, 2012). Tanıtım ve yatırım çekme kaygısı ile yapılan büyük ölçekli organizasyonların kent gelişimine katkısı sorgulanmalıdır. Kentin fiziksel, iktisadi ve kültürel-toplumsal gelişimine katkısının ne olacağına yönelik tartışmalar yürütülmelidir. Özellikle organizasyona harcanan bütçelerin büyüklüğü ve dünyanın içinde bulunduğu iktisadi kriz düşünüldüğünde, maddi olarak geri dönüşümü pek mümkün görünmeyen organizasyonların kentler için olduğu kadar, ülke çapında da bir sıçrama tahtası olarak görüldüğü bir gerçektir. Düzenlenen büyük organizasyonlarda spor, kültür ve sanat alanında kullanılmak üzere yapılan tesislerin, 'etkinlik sonrası kullanımı' planlanmalı ve atıl bir yatırıma dönüşmemesi için bir takım önlemler alınarak, organizasyon öncesi planlar, stratejiler ve politikalar net bir biçimde tanımlanmalıdır.

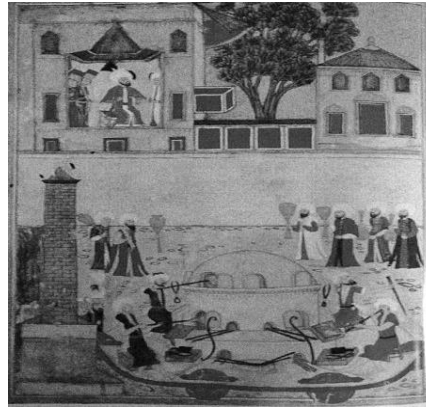
ve büyük meydan (Şekil 3.7), halkın ve yöneticilerin zamanlarının çoğunu birlikte geçirdiği tek yerdi (Berkers, 2017).

Hipodromdaki kutlama ve festivallere, Konstantinopolis sakinlerinin çoğunun yaşamları boyunca en az bir kez tanıklık ettiği Berkers tarafından 2017 yılında yapılan çalışmada belirtilmiş; kentlilerin Bizans imparatoru ve Bizans İmparatorluğu hakkındaki düşünme biçimlerine önemli ölçüde etkilediği için önemli bir kamusal mekan olarak nitelendirilebileceği ortaya çıkmıştır (Berkers, 2017).

Şekil 3.7: Hipodrom ve Büyük Meydan İllustrasyonu (Berkers, 2017).

Osmanlı dönemindeki festivallerin ise en bilinenleri sünnet düğünleridir. Bu şenlikler haricinde Fatih'in Dulkadiroğulları Beyliği'nden Siti Hatun ile evlenmesi 1449 yılında bir düğünle kutlandıktan sonra, Kanuni ve II. Osman'ın düğünleri de şenlik olarak kutlanmıştır. Kutlamaların esas mekanları genellikle İbrahim Paşa Sarayı olmuş; sarayın Atmeydanı'na bakan tarafına Şekil 3.8'de görülebilen ahşap localar kurdurulmuştur (Sinanlar, 2005).

Şekil 3.8: Şehzade Mehmet'in sünnet düğünü şenliğinde düzenlenmiş alay geçişinde camcılar. Sol üst köşede sultanın alayı izlemesi için kurulan saraya bitişik üç katlı ahşap localar görünmektedir (Sinanlar, 2005).

Cumhuriyet dönemine bakıldığında ise, 15 Ağustos 1935'te Cumhuriyet gazetesinde yer alan habere göre, İstanbul'a turist çekmek için her sene festival düzenlenmesine karar verilmiştir. Bu festival, o yıl Balkan Oyunları adıyla yapılan atletizm yarışmalarına paralel düzenlenmiştir. 1935'te Balkan Festivali adıyla yapılan etkinlikler, daha sonraki yıllarla karşılaştırılırsa kısa ve sönük geçmiştir. Bir yıl sonra, festivalin büyütülmesine karar verilmiş ve 40 gün boyunca yapılması kararlaştırılmıştır. Adı da buna gönderme olarak "40 Gün 40 Gece" olarak belirlenmiştir. 2 Ağustos 1936'da Veliefendi Çayırı'nda başlayan festivalle ilgili Vali ve Belediye Başkanı Muhittin Üstündağ şöyle demiştir: *"Turizmin önemi malum. Milletleri birbirine yakından tanıtmak, bilhassa kültür ve güzel sanatlar sahasındaki eserleri göstererek fıkri bir bağ kurmak amacını güden bu organizasyona, son 15 sene zarfında yeni bir saikin ilave edildiğini görüyoruz."* Üstündağ'ın festivali turizmle ilgili göstermesi o yıllarda biraz ütöpik kalmıştır. Gerek o yıllarda sınırlı olan turizm hareketleri, gerekse festivalin yerelliği; bir turizm hareketliliği yaratsa da; bunun ancak çevre illerden gelecek vatandaşlarla sınırlı kalacağı izlenimini vermiştir.

1937'de yapılan *Üçüncü İstanbul Festivali*, Büyükdere Aile Bahçesi'nde, Kadıköy Süreyya Sineması Bahçesi'nde, Taksim Bahçesi ve Bebek Bahçesi'nde gösteriler ile gerçekleştirildi. Festival kapsamında İtfaiye Bاندosu, Şehir Bاندosu ve Askeri Bando'nun Taksim, Fatih ve Beyazıt'ta konser verildiği; Yakacık'ta köy eğlenceleri düzenlendiği; Boğaziçi'nde mehtap gezileri yapıldığı görülmüştür. Spor etkinliklerinin başındaysa kürek (Şekil 3.9) ve tenis gelmekteydi. Yelken, Boğaz'ı yüzerek geçme, atlama ve sutopu karşılaşmaları programda yer alıyordu. 1938 ve 1939 yıllarında da İstanbul Festivali yapıldı. Ama artık savaş başlamıştı. Gündemi işgal eden İkinci Dünya Savaşı nedeniyle, 1940'tan itibaren festival düzenlenmedi.

Şekil 3.9: 1937 İstanbul Festivali kapsamında yarışan Kürekçiler, İstanbul Boğazı.

1973 yılında, iki kıtayı kaplayan dünyanın tek şehri olan İstanbul'un Avrupa ve Anadolu yakasını birbirine bağlayan ilk köprü olan Boğaziçi Köprüsü'nün açılışından sonra, *İstanbul Festivali*, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ellinci yıldönümünü kutlamak için 21 Haziran-15 Temmuz tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Festivalde Batı orkestrası, operası ve oda müziği, dans, tiyatro ve Türk müziği yer almıştır. Festival, kar amacı gütmeyen bir sivil toplum örgütü olan İstanbul'da Kültür ve Sanat Vakfı (İKSV)'nı diğer 13 Türk işadamını bir araya getirerek kuran işadamı Dr. Nejat Eczacıbaşı'nın fikri olmuştur. 1973'ten beri İstanbul Kültür Sanat Vakfı, sanat alanında küresel farkındalık yaratarak, uluslararası arenada sanatsal ve entelektüel hayata olan bağlılığını sürdürmüştür (Hall, 2011). Film, Tiyatro, Müzik, Caz ve Uluslararası İstanbul Bienali'nin uluslararası festivallerini organize eden Vakıf yaklaşık 300 etkinlik düzenlemekte ve yılda 2500 sanatçıya ev sahipliği yapmaktadır (Halman v.d., 2005). Bu festivaller kentsel canlılık açısından son derece önemlidir.

İKSV'ye devam etmekte olan finansmanın başlatılmasına ve sağlanmasına ek olarak, Eczacıbaşı şirketi kısa süre önce Türkiye'de ilk özel olarak finanse edilen modern sanat müzesini yaratmıştır. Tipik olarak, festival fonlarının %70-80'i kurumsal sponsorluklardan gelirken, 1973 ve 2005 yılları arasında festival, elliden fazla ülkeden 36.000'in üzerinde müzisyeni İstanbul'a getirilmiştir. Sosyal ve kültürel yaşama büyük katkılar koyan festivaller, kentlilerin kamusal mekanlarını kullanarak nitelikli bir şehir ve şehir yaşamı oluşturmaya olanak sağlamışlardır.

3.3.2 İstanbul'daki festivallerin değerlendirilmesi

İstanbul, jeopolitik konumu ve üzerinde bulundurduğu popülasyonun fazlalığı nedeniyle her zaman etkinliklerle iç içe bir kentsel yaşam sunmaktadır. Kültürlerin birleştiği noktada, kentsel mekanlarının izin verdiği ölçüde birçok festivale ev sahipliği yapmaktadır.

İstanbul'da düzenlenen dünyaca ünlü sanatçıların sergileri, moda haftaları, her alanda gerçekleştirilen uluslararası fuarlar, festivaller, konserler, kentin kültürel anlamda dünyaya açılmasında önemli bir rol oynasa da, kentlilere sundukları çeşitlilik kısmi ve taraflıdır. Küresel kültür ortamının fırsatlarını değerlendirebilen ve/veya kendi yaratılarını bu ortama sunabilen kesimler, genellikle eğitimleri, yaşam tarzları, kültürel ve ekonomik birikimleri sayesinde zaten küresel toplumla kaynaşmış olan kentli seçkin sınıflar ve sanatçılarla sınırlı kalmaktadır. Bu anlamda, uluslararası kültürel

etkinlikler büyük oranda bir azınlığın kültürel gereksinimlerine cevap veren prestij projeleri olmaktan öteye geçememektedir. Kentli nüfusun çoğunluğu için festivallere erişim hem ekonomik hem de kültürel olarak kısıtlanmıştır. Farklı kültürel pratiklere aşına olmanın, kent kültürüne katılımın neredeyse ön koşulu haline dönüştüğü günümüzde kültürel sermaye ekseninde yeniden kurulan toplumsal tabakalaşma ekonomik sermaye ekseninde gerçekleşen ayrışmayı tamamlamaktadır (Yardımcı, 2005). Kısacası küreselleşmenin etkisi sonucu ortaya çıkan İstanbul ekonomisindeki değişiklikler, kentte yaşanan ilişkileri de dönüştürmekte, emek yapısındaki ikili yapı sosyal hayata da yansımaktadır. Yüksek gelirli kişilerin daha lüks ve güvenli konutlarda yaşama ve çalışma arzusu, küresel kentin vitrini haline gelen plazaları, rezidansları İstanbul'un görünen yüzü haline getirmektedir. Bu yapılaşma mekânı bölerek sosyal yapıdaki uçurumları artırmakta plazaların, rezidansların çevrelerine yapılan yüksek duvarlar sosyal ve mekânsal ayrışmanın tezahürü olmaktadır (Yaylı, 2012).

Yapılan analizler, 2005 yılında İstanbul'da toplam 154 festivalin düzenlendiğini göstermektedir. Bu festivaller türlerine göre dokuz farklı kategoriye *film, müzik, tiyatro, dans, üniversite, sanat-kültür, çocuk festivalleri, tematik festivaller ve ramazan etkinlikleri* olarak ayrılabilir. Bu sınıflandırmaya göre, İstanbul'daki tüm festivaller şu şekilde dağılmıştır:

1. Tematik festivaller: %23 (toplamda 36 adet)
2. Müzik festivalleri: % 22
3. Film Festivalleri: % 16
4. Sanat-kültür festivalleri: % 11 (Enlil v.d., 2011).

2005 yılında İstanbul'daki festivallerin 77'si en az üç yıl üst üste gerçekleştirilmiştir. Ayrıca son 3-4 yıldır tutulan 'genç' festivaller, İstanbul'daki festivallerin en büyük grubunu %48 payla (toplamda 37adet) oluşturuyor. Üst üste 10 yıldan uzun süredir düzenlenen "uzun yıllara dayanan" festivallerin yüzdesi ise %27'dir (toplamda 21 adet). Geleneksel hale geldiği söylenen 5-9 yıl boyunca düzenlenen festivaller ise üçüncü kategoriyi oluşturuyor (toplamda 19 adet, % 25'i) (Enlil v.d., 2011).

Araştırmada, İstanbul'daki 10 festivalin uluslararası düzeyde rekabet etme potansiyeli yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu festivaller şu şekildedir: (Enlil v.d., 2011)

1. İstanbul Uluslararası Film Festivali

2. İstanbul Uluslararası Tiyatro Festivali
3. İstanbul Uluslararası Müzik Festivali (1972'den günümüze)
4. Efes Pilsen One Love Festivali (2000-2012 yılları arasında 12 kez düzenlendi; artık düzenlenmiyor.)
5. İstanbul Uluslararası Caz Festivali
6. Rock'n Coke (2003-2009 yılları arasında 6 kez düzenlendi; artık düzenlenmiyor.)
7. Uluslararası İstanbul Bienali
8. Akbank Caz Festivali
9. İstanbul Mimarlık Festivali
10. Efes Pilsen Blues Festivali.

Çevresinde düzenlenen festivaller, sanat ve kültür etkinlikleri, İstanbul'un profilini bir kültür kenti haline getirerek rekabet potansiyelini güçlendiriyor. Örneğin, İstanbul Bienali 2005 yılında tüm dünyadaki bienallerin arasında en ilginç ikinci bienal olan *Documenta*'dan sonra sıralandı. Bağdadlı ve Arrigoni'ye göre (2005), *“İstanbul Bienali özgün projeleri, büyüleyici konumu ve özellikle İstanbul'un coğrafi ve sembolik kültürlerarası rolü ile tanınmaktadır ve sanat dünyasında daha fazla önem kazanmaya kararlı olduğunu göstermektedir* (Enlil v.d., 2011).

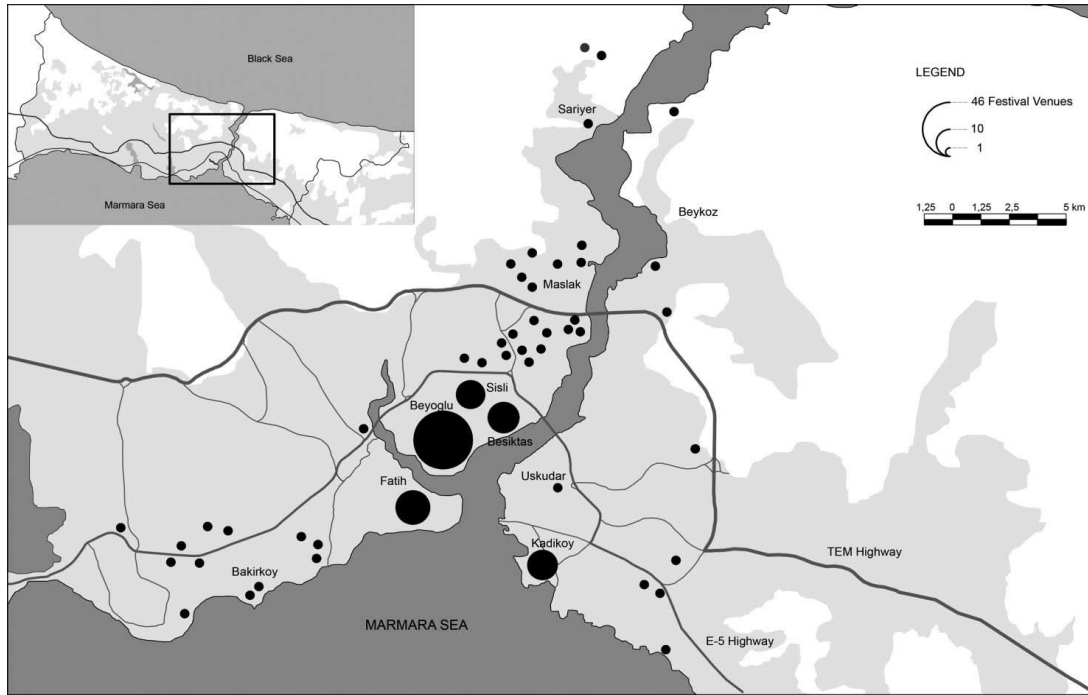
İstanbul festivalleri bütçelerinin büyüklüğü, yarattıkları kalıcı ve geçici istihdam, teşvik ettikleri yeni ve mevcut sektörler aracılığıyla kent ekonomisine katkıda bulunuyor (Enlil, Evren ve Dinçer, 2011). Hazırlık ve çalışma dönemleri boyunca, festivaller bir dizi sektörde büyümeyi teşvik eder ve çeşitli yeni işletmelerin oluşumunu teşvik eder. Örneğin, Rock'n Coke'da , sadece 5 gün boyunca toplam 7500 kişi istihdam edilmiştir. İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSİV) tarafından 2005 yılında düzenlenen etkinliklere yaklaşık 155000 kişi katılmış, 2004 yılı yıllık bütçesi İstanbul Film Festivali sayesinde 14 milyon dolar hasılat yapmış ve popülerliği daha da artmıştır (Enlil v.d., 2011).

2005 öncesi 10 yıldaki olumlu gelişmelere rağmen, İstanbul festivalleri birçok zorlukla karşı karşıya kalmaktadır. Enlil, Evren ve Dinçer'in festival organizatörleri ile yapılan görüşmeleri sonucunda sektörde çeşitli sorunların bulunduğu ortaya çıktı. Festival sektörünün temsilcileri, büyük ölçekli etkinliklerin gereklerini karşılayan şehir merkezinde çok az kamusal alan bulunduğunun altını çizmişlerdir. Bu etkinlikler için kullanılan alanların kiralama maliyetlerinin küresel ortalamanın üzerinde olduğunu

belirtmişler; ayrıca yerel otoritelerden ve merkezi hükümet organlarından festivallere yetersiz mali desteğin - yurt dışındaki benzer festivallerle karşılaştırıldığında - dünya çapındaki festivaller arasında İstanbul festivallerinin rekabet potansiyelini düşürdüğünü de söylemişlerdir. Ayrıca, yerel makamların yeterli temel hizmetleri sağlamadığından, ulaşım, sağlık, atık toplama vb. hizmetler almada önemli zorluklarla karşılaştıklarından şikayetçi olmuşlardır. Yüksek vergi oranları ve özellikle yerel yetkililer tarafından toplanan eğlence vergilerinin, İstanbul festivallerinin yurtdışındaki festivallerle rekabet etme potansiyelini zayıflatan ana faktörler arasında yer aldığını belirtmişlerdir. Sınırlı sayıda reklam fırsatı ve şehrin merkezi bölgelerinde sınırlı sayıda düşük maliyetli reklam kanallarının (örneğin kiralanması ucuz olan reklam panoları) dezavantajları olduğunu söylemişlerdir.

Yapılan çalışma, festivallerin kente ekonomisine ve imajına katkısını; ayrıca kente olan olumlu etkiyi ortaya çıkarmaya yönelik yapılmış, yukarıdaki değerlendirme, festivallerin daha rahat organize edilmesi için ya da genel olarak organizasyondaki problemlere ilişkin çözümleri sunabilmek için derlenmiştir.

Enlil, Evren ve Dinçer, İstanbul festivallerinin mekânsal anlamda net bir coğrafi yoğunlaşması yaşadığını ortaya koymuşlardır. Festivallerde kullanılan mekânların dağılımını incelendiğinde, İstanbul'un 22 ilçede 162 farklı mekana sahip olduğu Harita 3.1'de görüldüğü üzere tespit edilmiştir.

Harita 3.1: İstanbul'da festival mekanları (Enlil v.d., 2011).

Bu semtler arasında Beyoğlu ilçesi 46 daireli metropolün merkezindedir. Fatih, 16 şenlik, 13 festival ile Beşiktaş, 12 şenlikli Kadıköy ve 11 şenlikli Şişli ile devam etmektedir. Başka bir deyişle, İstanbul'daki tüm festival mekanlarının %60'ından fazlası metropolün merkezi bölgesinde yer almaktadır.

İstanbul'daki etkinliklerin merkez bölgelerde fazlalaşması tesadüf değildir. Konut alanlarından kolayca ulaşılabilir mekan seçimleri, festivallere katılımı arttırmaktadır.

Istanbul Modern Asistan Küratörü *Ümit Mesci* ile kent ve festivaller hakkında görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmede Mesci, İstanbul Bienali'ne yurtdışından katılımın sağlandığını ve İstanbul Film Festivali'nin de kente yayılan kamusal bir festival olduğunu belirtmiştir. İstanbul Film Festivali'nin yurtdışında türk filmlerinin tanıtımını sağladığı için bu festival kapsamında yapılan *Köprüde Buluşmalar*'ın, Türkiye'den ve komşu ülkelerden yapımcı, yönetmen ve senaristleri, uluslararası sinema profesyonelleriyle bir araya getirerek sinemacılara yeni uzun metraj projelerinin ve post-produksiyon aşamasındaki filmlerinin ilk uluslararası sunumunu yapmaları için olanak yarattığını, ortak yapımlar için de zemin hazırlamayı amaçladığını belirtmiştir. Tiyatro Festivali'nin ise Film Festivalinden daha az ilgi gördüğünü fakat bunun Türkiye şartlarında yeterli olduğunu düşünmektedir.

Festivaller konusunda asıl önemli noktanın bu festivallerin dünya için ne ifade ettiğini fark edebilmek olduğunu söyleyen Mesci, özellikle İstanbul Jazz Festivali'nin ülkemiz için bir vitrin olduğunu belirtmektedir. Tüm dünyadan müzik yaratıcısı direktörlerinin davet edilerek ülkemizdeki sanatsal faaliyetleri keşfettiğini belirten Mesci, festivallerin uluslararası pazarda Türkiye'yi görünür kılınma fırsatı sunduğunu söylemektedir.

Festival ve bienallerin takipçilerinin 2 tipi olduğunu; bunların da *doğrudan izleyiciler* ve *profesyonel takipçiler* olduğunu söylemektedir. Müzik festivallerinin ise daha yerel kullanıcı çektiğini, her zaman belli kişilerin katıldığını belirtmektedir.

İstanbul Bienali'nin 1987-2011 yılları arasında kente yayılma eğilimi içerisinde olduğunu, bunun da katılımcıların sadece güncel sanat için gelmelerinin yeterli olmayacağından dolayı Tarihi Yarımada'nın kullanılmasıyla daha fazla sayıda katılımcıya ulaşabilmek amacıyla yapıldığını belirtmiştir. Örneğin, 14. İstanbul Bienali (2015) *Tuzlu Su* ise bütün kente yayılarak 36 mekanda gerçekleştirilmiştir. Bu bienalin, 80'in üzerinde uluslararası katılımcının çalışmalarının 30'dan fazla mekanda

sergilendiği, müzelerin yanı sıra tekneler, oteller, eski bankalar, otoparklar, bahçeler, okullar, dükkânlar ve özel konutlar gibi kara ve su üzerindeki geçici yerleşim alanlarına yayıldığı çağdaş sanat bienali olduğunu söylemiştir. İstanbul Bienallerinin festivalin gerçekleştiği mekanlarda 30 yılı aşkın süredir var olduğunu ve bir imaj yarattığını belirtmiştir. Bienaller olmasa, bugün İstanbul Modern’in de kurulmayacağını altını çizmiştir.

Mesci’ye göre “*Sanat, küçük müdahaleler ile büyük etkiler yaratır. Kent ile kullanıcıyı buluşturur. Önemli koleksiyonerlerle gerekli kurumları bir araya getirir.*” Kent ve kültür politikaları kapsamında kamu yararına bir çok festival yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi, Türk kültürüne ait doku ve formları içeren sanat eserlerinin bulunduğu “ilk” bienal ve devlet destekli olması açısından önemli olan *Yeditepe Bienali*’dir. IKSİV etkinliklerinde devlet desteğinin %7-10 olduğunu belirten Mesci, uluslararası kurum ve kuruluşların bu etkinliklere destek verdiğini belirtmiştir. İtalyan sanatçıların çoğunlukta olduğu bienale İtalyan Kültür Merkezi’nin destek vermesi buna örnek gösterilebilmektedir.

Mesci, “*küçük festivaller ile büyük festivallere ulaşılır*” diyerek, daha az kapsamlı festivallerin tanındıkça ve geliştirildikçe daha büyük etkileri olan festivallere dönüştüğünü belirtmiştir. Kültür sanatta arz ve talep eğrisinin olmadığını; talep arz edip, talep yaratmak gerektiğini söylemiştir. Bu etkinin en iyi “kenti kullanmaktan zevk alan festivaller” yaratılarak görülebileceğini belirtmiştir. Festivallerin küçük müdahaleler ile büyük etkiler yarattığını; sanatın birleştirici gücünü kullandığını belirten Mesci, farklı düşüncelere sahip kurumların logolarının bu festivaller için aynı posterde görülebildiğinin altını çizmiştir.

Olimpiyatlar sonrası kentlerde görülen etkilerin çok daha hızlı hissedildiğini belirten Mesci, kültür sanat içerikli festivallerde bu etkinin daha yavaş ortaya çıktığını belirtmiştir. Festival çeşitlenmeleri ile bu etkinin hızlandırılabilceğini düşünmektedir. “Kültür endüstrisi”nin gelişmesi ile özellikle film sektörünün film festivalleri aracılığıyla kenti etkin kullandığını belirtmiştir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin 2014 Faaliyet Raporu’na göre, Çizelge 3.1’de görülen etkinlik türleri ve sayıları kapsamında ulusal ve uluslararası içerikli etkinlikler düzenlenmiştir. Her yıl İstanbul’un kardeş şehirleriyle ortak festivaller düzenlenerek kültürel ve sosyal paylaşım sağlanmaya ve arttırılmaya çalışılmaktadır.

Çizelge 3.1: İBB tarafından gerçekleştirilen kültürel etkinlik türleri ve sayıları (adet) (Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, 2014, 2017).

Etkinlik Türleri	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Sergiler	53	47	70	48	36	44	31	13
Film Gösterimleri	55	63	76	50	130	112	91	18
Seminer / Söyleşi	459	515	545	553	631	559	594	479
Konserler	970	1066	1457	1364	1146			
Özel Etkinlikler	36	44	39	45	19	31	86	138
Paneller	15	-	-	6	-			
Kültür Günleri	1	-	-	1	-	41	16	10
Sempozyumlar	7	5	3	5	12			
Şiir Programları	10	5	-	9				
Halk Oyunları	6	1	-	5				
Yarışmalar	2	1	-	-				
Tiyatro Oyunları	2095	2121	3466	2346	2436	2173	2375	2627
TOPLAM	3709	3868	4656	4432	4410	2960	3193	3285

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 2017 Faaliyet Raporu'na göre ise, İBB, düzenlediği, destek verdiği veya iştirak ettiği uluslararası etkinlik ve organizasyonlar yoluyla; İstanbul'un tanınırlığını ve saygınlığını artırmakta, bir dünya şehri olarak önemini ve lider rolünü vurgulamakta ve İstanbul'un eşsiz tarihi ve doğal güzelliklerinin tanıtımını yapmayı amaçlamaktadır. Raporda, İBB'nin uluslararası fuar, kongre, zirve gibi geniş katılımlı etkinliklerden 2017 içerisinde 14 fuara katılım sağlayarak 54.332 kişi ile temasa geçtiği belirtilmiştir. Yine aynı raporda, Çizelge 3.2'deki 2010 – 2014 yılları arası yapılan kültürel etkinliklerin karşılaştırılması görülebilmektedir.

Çizelge 3.2: İBB tarafından gerçekleştirilen kültürel etkinlik türleri ve sayıları karşılaştırılması (adet) (Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, 2014).

2010	2011	2012	2013	2014
3709	3868	4656	4432	4410

Yine İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 2017 Faaliyet Raporu'na göre, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından İstanbul halkına yönelik, farklı mekânlarda konserler, sergiler, film gösterimleri, tiyatro, şiir, sempozyum, seminer, konferans, söyleşi vb. türlerde toplam 4.687 adet kültürel etkinlik gerçekleştirilmiştir (Kültür Daire Başkanlığı, 2017).

İBB 2017 Faaliyet Raporu'ndaki "Performans Sonuçları Tablosu"na göre, Kültür Hizmetlerine Yönelik Genel Memnuniyet Oranı (etkinliklere katılan, kütüphanelerden yararlanan, müze ziyaretçileri, tiyatro izleyicileri) hedefi olan %87'lik oran

tutturulmuştur. Kültürel Etkinliklere Katılım Oranı (Dolu Koltuk Oranı) hedefi %80 iken sonuç %78’de kalmıştır. Düzenlenen Kültürel Etkinlik Sayısı hedefi 2.348 adet iken bu rakam 2.860’e çıkmış; kamu kurum ve kuruluşları, STK’lar, vakıf ve derneklerden gelen kültürel taleplerin artması sebebiyle etkinlik sayılarında artış olduğu belirtilmiştir.

3.3.3 Kent planlama politikalarında festivallerin yeri ve önemi

İstanbul, iki imparatorluğa başkentlik yapmasının getirdiği kültürel miras ve coğrafi konumu ile birlikte bakir, keşfedilmeye açık, heyecan verici, merak uyandırıcı olmasının getirdiği etkilerle, uluslararası ve yerel düzlemde ilgi çeken festival etkinliklerinin düzenlenmesi açısından önemli bir merkezdir (İstanbul İl Bütünü Çevre Düzeni Raporu – III. Sentez Raporları).

İstanbul İl Bütünü Çevre Düzeni Raporu’na göre, “İstanbul Metropolü, özellikle son 50 yıl içinde hızlı bir büyüme sürecine girmiş ve büyük oranda plansız ve denetimsiz yapılaşmalarla sağlıklı bir gelişme göstermiştir. Netice itibarıyla; İstanbul’un ormanları, nitelikli tarım toprakları ve yeraltı kaynakları amaç dışı kullanılmış, su havzaları tehlikeli biçimde işgal ve tahrip edilmiş, jeolojik açıdan sakıncalı alanlara yerleşilmiştir. Bu durum, kentin çekim gücünün ülke ve bölge ölçeğindeki politikalarla dengelenememesinin doğal bir sonucu olarak gerçekleşmiştir (İstanbul İl Bütünü Çevre Düzeni Raporu – Önsöz).”

Küresel ekonomide rekabetin değişen konturları, yarışmacı avantajlarını ortaya çıkartmak ve bunları değerlendirmek yönünde İstanbul’u yakından etkilemektedir. Yerel ölçekte ise kent, aşırı yığılma ve eksi ekonomiler problemi ile karşı karşıyadır. Bu noktada planlamanın ana gündemi, kentteki yaşam kalitesini tehdit eden sektörlerin yerine yerel ekonomiyi, İstanbul’u küresel ölçekte rekabet edebilir kılacak çevreyle barışık sektörleri destekleyerek geliştirmektir (İBB İstanbul Çevre Düzeni Planı, Özet Rapor, Temmuz 2016). Bu bağlamda kültür endüstrileri, İstanbul için geliştirilmesi öncelikli sektörler arasında yer almaktadır. Kentsel canlılık, çeşitlilik, kültürel zenginlik, doğal ve tarihi miras ve hareketlilik gibi yaratıcılığı besleyen temel özellikler de göz önüne alındığında, İstanbul’un, kültür endüstrilerinin yeşerebileceği uygun ortamı bünyesinde barındırdığını söylemek mümkündür. Bu kapsamda İstanbul Metropolitan Alanı’nın mekânsal gelişim kararlarına yön verebilecek ve kültür endüstrileri arasından kritik öneme sahip olduğu düşünülen dört sektör seçilmiş ve

araştırılmış ve stratejiler geliştirilmiştir. Bu sektörler şu temel başlıklar altında ele alınmıştır:

1. İstanbul'da Film Sektörü: Bölgenin Post-Prodüksiyon Merkezi
2. *İstanbul'da Kültür ve Sanat Festivalleri: Özgün, Markalaşmış ve Gelenekselleşmiş Festivaller Kenti İstanbul*
3. İstanbul'da Moda Tasarım Sektörü: Tekstil Kenti'nden Moda Tasarım Kenti'ne
4. İstanbul'da Yazılım Sektörü: Yaratıcılığını Genç Nüfusundan Alan Yazılım Kenti

Festivaller ve kentleri arasındaki ilişki, küresel kapitalizmin yeniden yapılanmasını takiben yeni boyutlara uzanmıştır. Dünyanın hem coğrafi hem de sosyal alanını her zaman şekillendiren festivaller, son birkaç yılda ortaya çıkan mekânsal hiyerarşisi ile incelenmeye değer bir konu olduğunu ortaya koymuştur. Sonuç olarak, küresel ölçekte sanat sergileri, galeriler ve müzeler, fuarlar, festivaller ve spor etkinlikleri hem turistleri çekmek için, hem de kentliler, yöneticiler ve üst düzey çalışanlar için açıldı veya düzenlendi. Son yirmi yıldır, festivallerin organizasyonu, Türkiye'deki politikacılar ve kurumlar tarafından desteklenen benzer bir projenin parçası haline geldi: *İstanbul'u küresel bir kültür başkenti olarak tanıtmak projesi*. Örneğin, Türkiye'deki önde gelen bir şehir kuramcısı olan Çağlar Keyder, “ülkenin gelecekteki gelişiminin yeniden düzenlenmesi” sorununun, dünya ekonomisiyle daha iyi bir bütünleşme olarak formüle edilebileceğini ve bu entegre ekonominin ana bağlayıcılığı olarak İstanbul'un ortaya çıkacağını savunuyor (Yardımcı, 2007). O zamandan beri, Türkiye'nin hem küresel ekonomik hem de politik sistemlerle bütünleşmesi, hem düzenleyici uyum hem de Türk idari ve ekonomik organlarının ulusötesi kurumlar ve yasalarla uyumluluğu açısından yeni boyutlar yeni yasal-kurumsal altyapı izin verdiği sürece sağlanmıştır. Bilginin aktığı, dolaşan (çoğunlukla spekülative) sermayesi ve uluslararası işbölümü kenti İstanbul, ekonomik, mekânsal, sosyal ve kültürel anlamda yeniden şekillendirilen uluslararası sermayeye sahiptir (Yardımcı, 2007).

Festival organizatörleri ile yapılan mülakatlar ışığında İstanbul festivallerinin mekânsal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ipuçları şöyle sıralanabilir: (İstanbul İl Bütünü Çevre Düzeni Raporu – III. Sentez Raporları)

1. Metropolün merkez bölgesinde çok amaçlı bir Festival Sarayının yapılması

2. Metropolün merkezinde ve çeperinde etkinlik düzenlenebilecek meydan(lar) yaratılması ve festival etkinliklerinin kamusal alana taşınması; böylelikle festivallerin toplumun daha geniş kesimlerinin katılımına açık ve herkesi kucaklayan bir kimliğe bürünmesi
3. Metropolün çeperlerinde açık hava etkinlikleri için çok amaçlı kullanılabilen (şehir parkları, piknik alanları, afet sonrası toplanma alanları) 50 hektardan büyük alan(lar)ın oluşturulması
4. Festival sokakları kurulması
5. Kamusal alanların (Üniversiteler, Liseler, Belediyeler, Spor Salonları, Tren Garları...) kültürel etkinlik amaçlı kullanıma açılması
6. Merkez ve yakın çevresinde (Dolapdere, Haliç, Kasımpaşa vb.) yer alan yapı stokunun (depolar, fabrikalar, garajlar...) kültürel etkinlik amaçlı kullanıma uygun şekilde dönüştürülmesi (İstanbul İl Bütünü Çevre Düzeni Raporu – III. Sentez Raporları)

2014-2023 *İstanbul Bölge Planı*'na göre "İstanbul'un kentsel imajının iyileştirilmesinde karşılaşılabilecek muhtemel bazı önemli risklerin de belirlenerek sürdürülebilir bir kentsel imaj ve tanıtımın etkinliği için gerekli önlemler alınmalıdır. Turizmin merkezi alanlarda yoğunlaşması, tarihi bina ve alanlardaki aşırı turist sayısı, turist taşıma kapasitesinin belirlenmemesi ve aşılması bunlar arasında öne çıkmaktadır. Bu çerçevede Tarihi Yarımada'nın tamamen otelleşmesi ve yaşayan nüfusun ayrılması, kültürel ve tarihi mirasın zarar görmesi ihtimali artmaktadır. Deprem ve diğer doğal afetler, güvenlik algısının kötüleşmesi, kentteki hayat kalitesi için olduğu kadar kentin imajı için de risk oluşturmaktadır. Nüfus planlamasının yapılamaması, artan göç, ulaşım altyapısının yetersiz kalması da hayat kalitesini düşürerek kentin imajını kötüleştirebilir. Bununla birlikte, artan festivaller ve diğer etkinlikler, olimpiyatlar ve diğer uluslararası etkinliklere adaylık ve ev sahipliği ise kentsel imaj için önemli bir fırsattır. Artan turist sayısı ve turizm kalitesi, özellikle çevre ülke ve bölgelerden gelen turist sayısının artmasına, turizmde çeşitliliğe ve İstanbul'un çeperlerinde kalan turizm bölgelerindeki potansiyel kentsel imajın gelişmesine de büyük katkılarda bulunmaktadır. İstanbul'un köklü tarihi ve kültürel mirası, stratejik konumu; uluslararası alanda yükselen profili ve artan cazibesi; eğitim, sağlık ve finans gibi hizmet sektörlerindeki hızlı gelişimi kentsel imaj için önemli fırsatlar oluşturmaktadır. İstanbul'u konu alan filmler, diziler ve romanlar, bunların

evre ülkelerde ilgiyle karşılanması, AB yelik süreci gibi faktörler ise İstanbul’un imajının daha da iyi bir noktaya taşınmasında ve tanımın daha etkin bir şekilde yapılmasında kullanılabilecek fırsatlar arasında yer almaktadır.

Yine 2014-2023 İstanbul Bölge Planı’nda yer alan *Kentsel İmaj ve Etkin Tanıtım* başlığı altında açıklanan stratejilerden ikincisi olan “İstanbul’un tanıtımı ve imajının geliştirilmesine ilişkin faaliyetlerinin artırılması ve etkin bir şekilde yürütölmesi” maddesinde “.... hem uluslararası etkinlik ve fuarlara katılımın artırılarak, hem de çeşitli alanlarda daha fazla etkinliğe ev sahipliği yapılarak İstanbul’un imajının geliştirilmesi öngörülmektedir. Yerli ve yabancı medyanın yanı sıra insanların görüş ve tercihlerinde etkili olan kanaat önderlerinin doğrudan ve dolaylı tanıtım faaliyetlerinde daha etkin bir şekilde kullanılması amaçlanmaktadır. Tanıtım için farklı hedef kitlelerin ihtiyaçlarını gözeten uygun nitelikli, kapsamlı ve güncel tanıtım materyallerinin hazırlanması, ilgili bütün kurumlarla paylaşım ve dağıtımının yaygınlaştırılmasının sağlanarak hedef kitlelere ulaştırılması gerekmektedir. Bu kapsamda tanıtım materyalleri ve diğer tanıtım faaliyetlerinde kullanılacak veriler için ortak bir envanterin oluşturulması ve güncel tutulması önemli bir ihtiyaç olarak öne çıkmaktadır. Bu alanda sunulan profesyonel hizmetlerden ve deneyimlerden de en iyi şekilde yararlanılarak İstanbul’un tanıtımına yönelik özel reklam kampanyalarının hazırlanması ve daha geniş hedef kitlelerine ulaştırılması önemli hedefler arasında yer almaktadır. Genel olarak tanıtım faaliyetlerinin artırılması ve yaygınlaştırılması için mali kaynakların artırılması gerekmele birlikte ayrılan fonların tanıtım için belirlenen hedeflere ulaşmayı sağlayacak şekilde daha etkin bir şekilde kullanılması da amaçlanmaktadır.” ifadesi yer almaktadır. Bu stratejinin hedefleri şu şekilde sıralanmaktadır:

Hedef 1. İnternet, sosyal medya ve güncel iletişim teknolojilerinin tanıtımda yoğun kullanılması

Hedef 2. Uluslararası fuarlar ve etkinliklerde tanıtımın artırılması ve iyileştirilmesi

Hedef 3. Düzenlenen ve ev sahipliği yapılan uluslararası etkinliklerin artırılması

Hedef 4. Yerli ve yabancı medya ve kanaat önderlerinin tanıtımda aktif kullanılması

Hedef 5. Hedef kitlelere uygun nitelikli, kapsamlı ve güncel tanıtım materyallerinin hazırlanması, dağıtımı ve paylaşımı

Hedef 6. Tanıtım faaliyetleri ve tanıtımda kullanılacak veriler için ortak bir envanterin oluşturulması

Hedef 7. İstanbul'un tanıtımına yönelik reklam kampanyalarının düzenlenmesi ve yaygınlaştırılması

Hedef 8. Tanıtıma ilişkin finansmanın artırılması ve çeşitlendirilmesi, kaynakların etkin ve yerinde kullanılmasının sağlanması

Ayrıca 2014-2023 *İstanbul Bölge Planı*'nda "Sürdürülebilir Kentsel Gelişme, Katılımcı Planlama" maddesinde "*Üst Ölçek Projelerin Kentsel Makroforma Etkileri*" başlığı altında "...Olimpiyat ve benzeri büyük ölçekli etkinliklerin altyapının hızla geliştirilmesi, uluslararası tanıtım, turizmin gelişmesi, spor altyapısının artırılması, İstanbul'un destinasyon ve marka değerinin artması gibi önemli kazanımları olsa da, bu etkinliklerin ardından tesislerin atıl kalmasını önleyecek ve bu süreçte kentin yaşam kalitesini düşürmeyecek şekilde planlamanın yapılması gerekmektedir." açıklaması yer almaktadır. Büyük ölçekli etkinliklerin olumsuz etkileri bu konuda yapılan çalışmaların çoğunda yer almaktadır; fakat küçük ölçekli festivallerin kente etkileri konusunda yeterli çalışma ve raporlama bulunmamaktadır.

Tüm bu araştırmalardan anlaşılmaktadır ki, İstanbul'un gelişim politikalarında festivallere özel önem verilmektedir. Kent gelişimi, ekonomik büyüme ve kültürel değerler açısından festivallerin bir araç olarak ele alındığı görülmektedir.

3.4 Bölüm değerlendirmesi

Kentlerin 1980'lerden sonra üretim alanı yerine tüketim alanı olarak işlev görmesi, endüstrinin kentlerdeki çöküşünü ve alternatif çözümlerin hizmet sektöründe bulunmasını beraberinde getirmiştir. Yeni hizmet sınıfı geliştirmek ve iş gücü çekmek için kültürel olanaklar geliştirilmeye başlanmıştır. Kent pazarlaması fikri, imaj üretimi ihtiyacını da beraberinde getirmiş; festivaller ile kentlerin büyüme ve gelişimine katkı sağlanabileceğinin farkına varılmıştır.

Bölgesel kankınma ve etkinlik politikalarını, festivalleri bölgesel gelişim için uygun bir araç olarak görmesinden sonra, bir çok ülke ve yönetimleri festivallere ilişkin kamu politikaları geliştirmiştir. Bunun sonucunda 1980'lerden sonra festival sayılarında gözle görülür bir artış saptanmıştır.

Festivaller, kentlerinin sahip oldukları kültürel değerleri sergilerler. Bu, yerleşimlerin yüz ölçümleri ile paralel olmadan gerçekleşir; küçük yerleşimlerin dahi dünya kamuoyunda sahneye çıkmasına olanak verir, tanıtımlarını yapar.

Dünyadaki örneklere bakıldığında, yapılan festivallerin altyapı eksikliklerini tamamlarken, festival için kullanıma açılan yapı ve alanların sürdürülebilir çerçevede değerlendirilmediği ortaya çıkmaktadır. Festivallerin ekonomik, sosyal, çevresel ve mekansal iyileştirmelerini görmek isteyen kent ve yöneticiler, özellikle ekonomik anlamda bu gelişmelerden memnun kalmıştır. Fakat, festival sonunda, turistlerin kentten çekilmesiyle pozitif etkilerden çok negatif etkilerle karşılaşan yerel halk için aynı önermeyi söyleyebilmek zordur. Sevilla, Barcelona örnekleri gibi, yapıldığı yıl üzerinden zaman geçmesine rağmen bütçede açık oluşturan festivallere rastlamak mümkündür.

Türkiye örneklerine bakıldığında ise, genelinde küçük kasaba ve şehirlerin, imajlarını geliştirmek, kentsel gelişmeyi, ekonomik ve sosyo-kültürel hayatı teşvik etmek, ziyaretçileri ve yatırımları çekmek için festivaller ve etkinlikler geliştirme ve organize etme çabası görülmektedir. Özellikle son 30 yılda gelişen turizm sektörü, festival ve etkinliklerin önemli sonuçlarındandır.

Festivaller, Türk kentlerinin kültür ve iş hayatını canlandırmak ve zenginleştirme amacıyla düzenlenmektedirler. Son yıllarda Türkiye’de düzenlenen büyük ölçekli organizasyonların sayısında önemli bir artış gözlemlenmektedir. Büyük ve orta ölçekli kentlerde, farklı kapsamlarda birçok organizasyon düzenlenmektedir. Yapılan organizasyonların büyük bir bölümünü spor etkinlikleri oluşturmaktadır. Kentlerin yakaladıkları fırsatlar ve kentte yapılan büyük ölçekli organizasyonların sağladığı yatırımların bütüncül bir yaklaşımla ele alınıp alınmadığı sorgulanmalıdır.

İstanbul’un köklü tarihi, festival sayı ve çeşitliliğine de yansımıştır. Bizans ve Osmanlı zamanlarında birbirine paralellik gösteren ve Tarihi Yarımada’da düzenlenen festivaller, cumhuriyetin ilan edilmesiyle Anadolu’ya yayılmıştır. Özellikle İstanbul’da yurtdışından turist çeken bir çok festival düzenlenmektedir. Çevresinde düzenlenen festivaller, sanat ve kültür etkinlikleri, İstanbul'un profilini bir kültür kenti haline getirerek rekabet potansiyelini güçlendirmektedir. Fakat, uluslararası kültürel etkinlikler büyük oranda bir azınlığın kültürel gereksinimlerine cevap veren prestij projeleri olmaktan öteye geçememektedir.

İstanbul’da yapılan incelemelerde merkez bölgelerde festivallerin yoğunlukla düzenlendiği görülmüştür. Kültürel festivallerin çoğunlukta oluşu İstanbul’da yurtdışından turist çeken festivallerin varlığı sevindiricidir. Sanat içerikli festivallerin spor içerikli festivallerden çok olması, İstanbul’u olası festival negatif etkilerinden korumaktadır.

İstanbul kent planlama politikalarında da festivallerin kenti geliştiren bir unsur olarak görülmesi; yerel ölçekten küresel ölçeğe festivallerin İstanbul’u rekabet edebilir bir şehir haline getirmesi için önemlidir. Kentsel canlılık, çeşitlilik, kültürel zenginlik, doğal ve tarihi miras ve hareketlilik gibi yaratıcılığı besleyen temel özellikler de göz önüne alındığında, İstanbul’un, kültür endüstrilerinin yeşerebileceği uygun ortamı bünyesinde barındırdığını söylemek mümkündür.

4. KENTSEL ETKİNLİKLER KAPSAMINDA FESTİVALLERİN KENTSEL MEKAN ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİ DEĞERLENDİRMEYE YÖNELİK ALAN ÇALIŞMASI: İKİ MEKAN, İKİ FESTİVAL

Festival ve kent ilişkisinin kavramsal boyutlarının önemi, özellikle kent planlama ölçeğinden peyzaj planlama boyutuna inildikçe ortaya çıkmaktadır. Kenti canlandıran festivallerin, ölçeği ve kapsamına göre kent üzerinde bıraktığı etkileri belirlemek, bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Festivallerin olumlu etkileri yanında, beraberinde getirdiği olumsuz etkileri belirleyerek, kente zarar vermeden bu etkileri saptamak ve en aza indirmek için yapılabilecek müdahaleleri belirlemeye çalışmak gerekmektedir. Bu kapsamda yapılan çalışmada, ölçekleri ve kapsamları birbirinden farklı 2 alan seçilmiş; festivallerin mekânsal etkileri sorgulanmaya çalışılmıştır. Seçilen çalışma alanları Bozcaada ve Bağbozumu Festivali ile İstanbul ve Tasarım Tomtom Sokakta Festivali olarak belirlenmiştir.

Yerel festivallerin yapıldığı mekana ve kente etkilerini gözlemlemek ve olumlu – olumsuz tüm yansımalarını ortaya çıkarmak için Bozcaada’ya gidilerek Bağbozumu Festivali ile ilgili araştırmalar yapılmış; yerel halk, ada STK’ları, dernekleri, esnaflar, üzüm bağı sahipleri ve Bozcaada valisi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bozcaada’nın yerel festivali ile ilişkisi, bir “ada” olması ve bu yüzden kendi içindeki dinamiklerden çabuk etkilenmesi bu araştırmanın Bozcaada özelinde yapılmasının temel nedenlerinden biri olmuştur. Ada dinamiklerindeki küçük bir değişimin, adalı ve turistin günlük yaşamına katkısı büyüktür. Bu dinamiği oluşturan temel etkenlerden birincisi adanın tanıtımını sağlayan ve hala da turist destinasyonu halinin sürmesine neden olan Bağbozumu Festivali’dir. Çalışma kapsamında festivalin adaya etkisi araştırılmaya çalışılmıştır. *Bozcaada Bağ Bozumu Festivali*’nin çalışma konusu olarak seçilmesindeki kriterler aşağıda verilmiştir:

1. Yerel bir etkinlik olarak doğan ve adanın geçim kaynağı olan bağcılığın doğal sürecinde yer alan aktivitelerin festival haline gelmesi ile adanın tanınmasını sağlaması ve popülerliğini arttırması,

2. Festivalin gün geçtikçe daha çok turist çekerek adayı turizm merkezi haline getirmesi,
3. Turizm merkezi haline gelen adanın turizme yönelmesi ile bağıcılığın azalması,
4. Adanın geçim kaynağı olan ve kimliğini oluşturan bağıcılıktan kopmaması için festivalin bir getirisi olan turistik aktivitelerin sınırlanma ihtiyacının araştırılmasıdır.

Araştırma alanı olarak seçilen ikinci festival ise, 15.03 milyon kentlinin yaşadığı bir metropol olan İstanbul'dan seçilmiş; kamusal mekanı kullanan festivalin kente yapacağı olumlu – olumsuz tüm yansımalar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, Enlil'in 2011'de yaptığı çalışmada bahsedilen, İstanbul etkinliklerinin merkez bölgelerde mekanlaşması da göz önüne alınarak, Beyoğlu'nda gerçekleştirilen “Tasarım Tomtom Sokakta” etkinliği incelenmiş; bölge halkı ile görüşmeler yapılmış ve festival sırasında ziyaretçiler ile anket çalışmaları yapılmıştır. İstanbul'un tarihi bölgesinde mahalle kültürünü yaşatmaya çalışan sokak festivallerinin kent dokusundaki değişimleri ne derece etkilediği ve bu etkilerin olumlu / olumsuz özelliklerini gözlemek amaçlanmıştır.

Tasarım Tomtom Sokak'ta Festivali'nin çalışma konusu olarak seçilmesindeki kriterler aşağıda verilmiştir:

1. Metropol özelliği taşıyan İstanbul'da nitelik ve nicelik bakımından en önemli etkinliklerin gerçekleştiği kentsel alan olan Beyoğlu'nun festivallerle olan ilişkisinin incelenmesi,
2. Tarihi bakımdan zengin bir kentsel doku barındıran Beyoğlu'nda bir sokak festivali düzenlenmesi,
3. Aynı mahallede kentsel dönüşüm projelendirme çalışmalarının başlaması
4. Kamusal mekanı kullanan sokak festivallerinin bu tarihi dokuda bıraktığı etkinin incelenmesidir.

Bahsedilen iki festivalin ölçeği, kapsamı, ziyaretçi tipi, mekan kullanma dinamiği, çevresine etkileri birbirinden farklıdır. Festivaller birbiri ile karşılaştırılmadan, kendi içlerindeki öznel farklılıkları ile kaliteli bir çevre oluşturmaya olan katkıları kapsamında incelenmiştir.

Son olarak genel bir değerlendirme yaparken yönlendirici olabileceği düşüncesiyle konuyla ilgili yetkili kişiler, araştırmacılar ve paydaşlarla yüzyüze görüşmeler yapılmıştır. Bu kapsamda Çizelge 4.1’de görülebilen kişilerle görüşülmüştür:

Çizelge 4.1: Görüşülen kişiler listesi.

Görüşülen Kişi	Bağlı olduğu kurum / meslek
Ümit MESCI	İKSV Asistan Kuratör
Yaşar Adnan ADANALI	Şehircilik Uzmanı / Mekanda Adalet Derneği
Alba COLOMBO	Universitat Oberta de Catalunya’da araştırmacı. EURO-FESTIVAL Project Arts Festivals, European Public Culture financed by the Seventh Framework Programme ve ATLAS Events Monitoring Project seçici kurul üyesi.
Mehmet ÇİĞDEM	Beyoğlu Belediyesi / Akademi Beyoğlu
Prof. Dr. Zeynep ENLİL	YTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Prof. Dr. Ferhan GEZİCİ KORTEN	İTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Cihan DURAN	İBB Kültürel Etkinlikler Müdürlüğü Başkan Yardımcısı

4.1 Bozcaada Bağ Bozumu Festivali ve Etkileri

Ege’nin kuzeybatı kıyısında yer alan Bozcaada, köklü geçmişi ve eşsiz doğası ile Türkiye’nin en çok turist çeken adalarından biridir. Şekil 4.1’de de görülen plaj ve koylarının ziyaretçilerine sunduğu deneyim ile, yaz sezonunda nüfus artmaktadır.

Şekil 4.1 : Bozcaada’ya genel bakış.

Aynı zamanda Bozcaada, Türkiye'nin şarap üretilen bölgesinde yer alan bir ada olmasından dolayı, tatilin yanı sıra, kültürel ve endemik bir ürün de sunmaktadır. Bağcılık ve şarapçılık, Bozcaada için sadece ekonomik bir faaliyet olmasının ötesinde, bir yaşam biçimidir. Bağcılık ve buna bağlı şarapçılık, adanın balıkçılıkla birlikte temel kültürüdür (Bucak v.d., 2014). Hamlacıbaşı (2008), yaptığı çalışmada turizm ürünü olarak şarap kültürünü değerlendirmiş; şarap kültürünün Bozcaada'ya dikkate alınması gereken bir değer kazandırdığını ortaya koymuştur. Ada, Türk ve Yunan gelenekleri ile önemli tarihi mirasın şekillendirdiği zengin bir yerel kültüre sahiptir.

Harita 4.1'de görülebilen Adaya ulaşım, Çanakkale – Geyikli'den düzenlenen feribot seferleriyle sağlanmaktadır.

Harita 4.1: Bozcaada haritası.

Kaynak: <https://d3c028om3gm6um.cloudfront.net/assets/photos/original/dbaf5fdf-1e94-434c-9945-750f154ce8d1.jpg>

4.1.1 Bozcaada'nın tarihsel gelişimi

Çanakkale Boğazı girişinde stratejik açıdan çok önemli bir noktada bulunan Bozcaada, antik çağlar boyunca çok az ölçüde insan etkinliklerine sahne olan bir ada olduğu düşünülmektedir. Bozcaada kurak bir yapıya sahip olduğundan tarih öncesi çağlardan günümüze kadar ada halkının yaşamlarını nasıl sürdürdükleri tam olarak anlaşılamamaktadır. 1950'li yıllardan itibaren Bozcaada'da gerçekleştirilen arkeolojik

kazı ve yüzey araştırmaları ada yerleşim tarihini ortaya koymaya önemli ölçüde yardımcı olmaktadır (Takaoğlu ve Bamyacı,2008).

Rivayete göre, adaya ismini veren Tenes, bugünkü Poyraz Limanı çevresinde yabancı asmayı bulmuş; onu geliştirerek “kuntra asma” denilen şimdiki duruma getirmiştir (Bucak v.d., 2014).

Arkaik ve Klasik dönemlerde Bozcaada’nın şarap üretiminde önemli bir konuma ulaştığı ileri sürülebilir. Adada şarap veya zeytinyağı üretiminin bu dönemdeki varlığına işaret eden veriler bulunmuştur. Gerçekten de M.Ö. 400 ve 350 tarihleri arasında Tenedos’un bastığı sikkeler üzerinde üzüm salkımı, şarap amforası ve şarap içiminde kullanılan kylix ve kantaros gibi iki kulplu kapların betimlenmesi ada günlük yaşamında ve ekonomisinde bağıcılığın ne denli önemli olduğunu göstermektedir (Takaoğlu ve Bamyacı,2008).

Homer’deki *Iliad* ve *Odysseia*’da, Bozcaada’nın koylarının Truva Savaşı sırasında Helenistik Ordusu’na koruma sağladıkları adadaki önemine (Bamyacı, 2006) atıfta bulunmaktadır. Destanda, Roma yazarı Vergilius, MÖ 1’de yazılan *Aeneid*, Truva’nın çöküşünden sonraki olayları anlatır ve Troia savaşından sağ kurtulan Aeneas ve onun İtalya’ya gelişini ve Roma’yı kurma macerasını anlatır: “*Anakaranın karşısında bir ada var. Bu efsanevi adadır Bozcaada. Priamos krallığı sırasında, adalılar servet ve rahatlık içinde yaşadılar ama şimdi, boş ve liman bile verimli değil. Bir çapa atmak için Yunanlılar buraya geldi ve saklandı.*”

Antik çağda “*Leukophrys*”, Yunan mitolojisinde “*Tenedos*”, yani Bozcaada, stratejik konumu nedeniyle çağlar boyunca birçok kez el değiştirmiştir. Adada yapılan kazılardan anlaşıldığı üzere ada üzerinde yaşamın yaklaşık 3000 yıldır var olduğu düşünülmektedir.

Adanın bilinen sakinleri sırasıyla *Pelaslar, Fenikeliler, Atinalılar, Yunanlılar, Persler, Büyük İskender, Bizanslılar, Cenevizliler, Venedikliler ve Osmanlılar*’dır. Fatih Sultan Mehmet İstanbul’u fethettikten sonra, Bozcaada Türkler için önem kazanmış ve 1455’te Osmanlı topraklarına katılmıştır. Bu tarihten sonra Osmanlılar ve Venedikliler arasında Bozcaada için kavgalar olmuş; adadaki egemenlik zaman zaman el değiştirmiştir.

Adanın Osmanlı topraklarına katılması ile Anadolu’dan getirilen halkın adaya yerleştirildiği ve 18.yy’a kadar kale içinde yerleşimin devam ettiği bilinmektedir

(Saygı ve Sahil, 2017). 18.yy.dan itibaren nüfusun da artması ile birlikte, Müslüman halk kale içinden çıkmış ve bugün Alaybey Mahallesi olarak adlandırılan bölgede bir yerleşim bölgesi oluşturmuştur. Kesin tarihi bilinmese de, ilk olarak 1735 yılına ait olan “Insul Tenedo” (Harita 4.2) adlı haritada, derenin iki tarafında kurulmuş olan Rum ve Osmanlı yerleşimleri açıkça gösterilmiştir. Bu dere uzun yıllar iki mahalleyi ayıran doğal bir sınır oluşturmuştur.

Harita 4.2. 1735 yılına ait olan “Insul Tenedo” adlı harita.

Osmanlı yönetiminde uzun bir süre geçirdikten sonra, 1912 yılında Balkan Savaşları sırasında Yunanistan tarafından işgal edilen ada, Çanakkale Savaşı sırasında İngiliz ve Fransız güçleri tarafından işgal edildi ve lojistik destek için kullanıldı. Ada, 20 Eylül 1923 tarihi itibarıyla Cumhuriyeti Lozan Anlaşması ile Türkiye’ye bağlanmıştır (Bamyacı, 2006).

4.1.2 Bozcaada’nın ekonomik, sosyal ve mekansal özellikleri

Bozcaada, üzüm bağları ve kekik tarlaları ile eko-turizmin gelişmesini sağlayan zengin bir ekosisteme de sahiptir. Adadaki organik yetiştiricilik, hayvancılık ile de desteklenmektedir. Bağcılık, balıkçılık, turizm, arıcılık ve zeytin yetiştiriciliği adanın en önemli sektörlerinden sayılmaktadır.

Bozcaada bai sektörlerinden sayılmaktadır.ve zeytin yeti' ini, tari sektörlerinden sa %80' ini oluri sektörlerinZeytin yetisektörlerinin adada bu denli gelienlitisektörlerinden sayılmaktadır.ve zeytin yetiştiriciliği adanın engin bir ekosistem kumlu, killi, tailiinden sayılmaktadır.ve zeytin yetiştiriciliği adanın engin bir ekosis özellikleridir. Zeytin yetidir. Ziliinnin bu denli gelişmiş olmasının nedeni de adanbu denli gelişmiş olmasının nedeni de zeytin yetiştiriciliği adanın engin bir ekosistem).

Adada üretilen, Şekil 4.2'de görülen Çavuş üzümü, adanın önemli tarımsal ürünüdür. Şarap ve pekmez yapımı, adanın geçim kaynağıdır. Özellikle, Kuzey Ege şarapları, dominant bir kültür olarak yetiştirilmektedir. Bozcaada'nın sunduğu şarap kültürü, ülkedeki genel şarap kültürünün en ünlülerindendir. Bozcaada'da bulunan beşinci yüzyıldan kalma üzüm salkımı figürleri barındıran özel madeni paralar, şarap kültürünün o yıllarda adada var olduğunu kanıtlamıştır (Bucak v.d., 2014).

Şekil 4.2 : Bozcaada'da Çavuş üzümü.

“Gökçeada ve Bozcaada Tarımsal Kalkınma ve İskan Projesi” kapsamında, tarımın gelişmesini ve sürdürülebilirliğini sağlamak için Bozcaada'da önemli adımlar atılmıştır. Bu proje kapsamında adadaki üreticilere bilgi verilmiş; özellikle bağcılığın kalitesinin yükseltilmesi için ödenek aktarılmıştır. 2011 yılı proje bütçesi 1 milyon 800 bin TL olarak belirlenmiştir. Proje kapsamında Bozcaada “Çavuş” üzümü için coğrafi işaret uygulaması 2011 yılında yapılmıştır (GMKA Bozcaada Gökçeada yuvası Raporu Sayfa: 7).

Ayrıca, 500 yıldır Türkler ve Rumların bir arada yaşadıkları Bozcaada'da, nüfus dengesi zaman içinde değişiklikler göstermiş. 1831'de yapılan ilk nüfus sayımına göre 439 Türk, 793 Rum sayılmış. 60'lı yıllara kadar Rum nüfusu yoğunluğunu sürdürmüş. Bu yıllardan sonra çeşitli nedenlerle başlayan göçler sonucunda Rum nüfusu günümüzde 22 kişiye kadar düşmüştür. Son yıllarda büyükşehirlerden göç ederek adaya yerleşenlerin sayısında da artış yaşanmaktadır (URL 3). Bu çeşitlilik ile adada

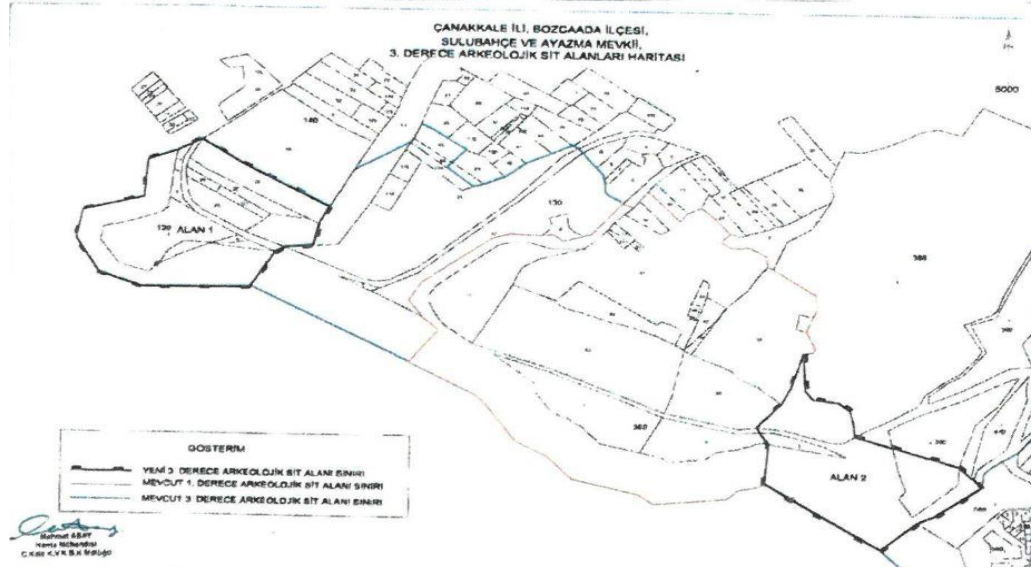
görülen Türk ve Yunan kültürlerinin birleşimi, dünyaya sunulabilecek eşsiz bir kültür değeridir. Farklı etnik grupları birarada barındıran ada, bu karma kullanıcı profilinin mekana yansması olarak kentsel dokusunda farklı kullanım ve mimari özellikleri içerisinde barındırmaktadır.

Bozcaada'nın kentsel dokusu incelendiğinde ilk göze çarpan Türk ve Rum kültürlerinin izleridir. Cumhuriyet Mahallesi'nde Rum, Alaybey Mahallesi'nde Türk Mimarisi'ne ait izler taşıyan yapılar mevcuttur. Şekil 4.3'te bu izler görülebilmektedir. Sosyal ve dini yapılar da mahallelerin sosyo-kültürel yapılarına göre dağılmıştır. Kilise ve küçük şapel gibi yapılar Cumhuriyet Mahallesi'nde, cami, hamam, çeşme, namazgâh gibi Türk kültürüne özgü yapılar Alaybey Mahallesi'nde yer almaktadır. Geleneksel Bozcaada evleri yerli malzemeyle yapılan, doğasıyla barışık fonksiyonları olan, kâgir ve ahşap karkas yapılardır (Saygı ve Sahil, 2017).

Şekil 4.3 : Bozcaada kentsel dokusu ve peyzajı.

Bozcaada Cumhuriyet Mahallesi, Ayazma Mevkii'nde bulunan Harita 4.3'te görülen alanlar 3. derece arkeolojik sit alanı olarak tescil edilmiş; söz konusu alanlar için hazırlanan 1/5000 ölçekli haritanın uygun olduğuna karar verilmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu 29.05.2017 3774 sayılı kararı).

Harita 4.3 : Bozcaada Sulubahçe ve Ayazma Mevkii, 3. Derece Sit Alanları

Bozcaada'nın doğal ve kentsel sit alanları içerisinde kalması, adanın hassas dinamikleri olduğunu ortaya koymaktadır. Korunması gereken ve sürdürülebilir politikalar ile desteklenmesi gereken adada, özellikle son 10-15 yılda bağıcılığın yerine turizmin desteklenmesi ile üzüm bağlarının turistik tesislere dönüştüğü görülmüştür. Kontrolsüz ve plansız bir şekilde, sadece yaratacağı ekonomik katkı nedeniyle teşvik edilen turizm odaklı gelişimin bu alanları etkilemesi kaçınılmazdır. Bu tür turistik gelişimlerin yaratacağı talebi karşılamak üzere alınabilecek ya da alınan yeni yapılaşma kararları, bu hassas coğrafi kimlik elemanlarının yitip gitmesine, adanın karakteristik öğelerinin bozulmasına neden olması öngörülmektedir. Bu bağlamda, adanın geçim kaynağının bağıcılıktan turizme kayması, adanın kimliğini kaybetmesine yol açabilmektedir. Bağ alanlarının korunmasının bu açıdan son derece önemlidir. Adadaki bağıcılığı destekleyen ve turizmi geliştirmek için yapılan teşviklerden biri olan festivaller de, adadaki değişime etki etmektedir. Adaya özgünlük kazandıran iki unsur olan bağıcılık ve şarapçılığı turistik etkinlik haline getiren festivallerin, adaya kaldıramayacağı sayıda turist getirerek sit alanlarını etkilemesinin önlenmesi ve sürdürülebilir bir festival programı ile bağıcılık ve şarapçılığa destek çıkan pozitif bir unsur haline getirilmesi gerekmektedir.

İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi tarafından Bozcaada Belediye Başkanlığı nezdinde hazırlanan “Bozcaada Kentsel Tasarım Rehberi Taslağı” Bozcaada halkının onayına sunulmuştur. Bu taslakta, “Ada vizyonunun temel öğelerinin Ada'nın özgün değerleri ve Adalı olma bilinci oluşturmalıdır. Planlama

yaklaşımında temel hedef Bozcaada`da kentlilik kültürünün değil, Adalılık kültürünün korunması ve geliştirilmesi olmalıdır. Balıkesir-Çanakkale Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı kararları ile uyumlu tasarımlar yapılacaktır. Balıkesir-Çanakkale Planlama Bölgesi 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı kararları ile uyumlu olarak depolama, Sanayi ve Konut Dışı Kentsel Çalışma Alanları tasarlanmalıdır. Çevre Düzeni Planı kararları kapsamında turizm faaliyetlerinin yerleşimin kıyı kesiminde rekreatif kullanımların desteklenmesi hedefi alt ölçekli plan kararlarına yansıtılmalı ve bu hedefi tamamlayıcı olarak plan stratejilerinde bağcılık ve şarapçılığın yeniden geliştirilmesi amacıyla organik tarım turizminin (agro-turizm) ve kültür turizminin geliştirilmesini hedefleyen alternatif turizm faaliyetleri düzenlenmelidir” ifadelerine yer verilmiştir.

Bozcaada Kentsel Tasarım Rehberi Taslağı`nda “Ada kimliğinin temel unsurlarından biri geleneksel olarak Ada`nın bağ-üzüm ve şarap adası olmasıdır” denilen taslakta, “Bağcılık ve şarapçılık Ada kimliği için esas kabul edilmelidir. Ada`nın geçmişten gelen kültürel farklılıklarının ve Cumhuriyet ve Alaybey mahallelerinde mimariye yansıyan izlerinin sahip olduğu zenginliğin korunması Ada kimliği yönünden önem taşımaktadır. Ada Merkezi`nde Alaybey Mahallesi de Cumhuriyet Mahallesi sokak dokusu ve yapı tipolojisindeki farklılık korunmalıdır. Ada kırsal dokusundaki yöresel karakter bozulmamalıdır. Mevcut yeşil dokunun, kırsal peyzajın, doğal mimarinin ve topografyanın aynen korunması esastır. Bu konu İmar planlama sürecinde ve plan notlarında yeniden irdelenmelidir. Mevcut yeşil dokunun, kırsal peyzajın, doğal mimarinin ve topografyanın korunması için iş makineleri ancak ruhsatlı ve izinli yerlerde yapılabilir.” ifadeleri de görülmektedir.

Rehberde ayrıca, “Bozcaada`da 1 Derece ve 3. Derece Doğal Sit Alanları, Kentsel Sit Alanı ve 1., 2. ve 3. Derece Arkeolojik Sit Alanları olarak tescil edilmiş alanlar olduğu gibi, Korunacak Tarımsal Alanlar da bulunmaktadır. Planlama çalışması ‘doğal’ ve ‘arkeolojik’ sit alanı olarak tescil edilmiş alanların yanı sıra tarımsal alanların da korunmasına temellenmelidir. Hem ekolojik, hem ekonomik anlamda sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla organik tarım desteklenmelidir. Ada halkı organik tarım hakkında bilgilendirilerek teşvik edilmelidir. Ada Merkezi dışındaki yapılaşmada hiçbir yapı malzemesinin dışlanmaması esastır.” denilmiştir. Adanın tüm özelliklerinin ve nerede ne yapılmasına ilişkin rehber taslağında çok daha geniş bilgiler yer almaktadır.

Kaynak: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Sayılan tüm bu adaya özgü özellikler ile popülerleşmeye devam eden Bozcaada, özellikle yaz aylarında turistlerin ilgi odağı olmuştur. Çizelge 4.2’de görüldüğü gibi Çanakkale içersinde Bozcaada 3. önemli turizm merkezi olmanın gerektirdiği biçimde otellerindeki yatak sayıları açısından yeterli kapasitede bulunmaktadır (Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü).

Çizelge 4.2 : Yıllara göre Çanakkale’deki Toplam Yatak Kapasitesi Karşılaştırılması (Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014).

İlçe / Bölge	Yatak Kapasitesi
Çanakkale Merkez	5902
Ayvacık	6969
Bozcaada	3236
Gelibolu	1663
Eceabat	1372
Biga	1506
Bayramiç	338
Gökçeada	1361
Yenice	224
Çan	1067
Lapseki	436
Ezine	1005

Ayrıca Çizelge 4.3’teki yıllara göre yıllara göre Bozcaada’daki işletme belgeli oteller ve yatak sayıları karşılaştırılması, Bozcaada içerisinde gelişen otel turizmi verilerini içermektedir (Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü).

Çizelge 4.3 : Yıllara göre Bozcaada’daki İşletme Belgeli Oteller ve Yatak Sayıları Karşılaştırılması (Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014).

Yıl	Ataol	Kaikas	Armagrandi	Şonef Hays	Ela Tenedos	Kuşlu Konak
2006	80	36				
2007	80	36				
2008	80	36				
2009	80	36				
2010	80	36	46			
2011	80	36	46			
2012	80	36	46			
2013	80	36	46			
2014	80	36	46			
2015	80	36	46	18		
2016	80	36	46	18	16	10
2017	80	36	46	18	16	10

Adadaki ürün çeşitliliği turizmin gelişmesi açısından adanın pazarlamansında çok önemlidir. Bu çeşitlilik adanın markalaşmasını sağlamaktadır. Ancak, yakın zamanda,

Ada'daki plansız turizm faaliyetleri nedeniyle olumsuz değişimler görölmüştür. Ada halkı, turizmi geliştirmek için yenilikçi adımlar atmamakta ısrarcı görünmektedir. En önemlisi, sağlıklı üzüm bağlarının az sayıda kaldığı görölmüştür. Adalılar yeterli verim alamadığı bağcılıktan vazgeçmeye başlamıştır. Sonuç olarak, adadaki kuru bağlar artmış; ada ekonomisi turistlere bağlı hale gelmiştir. Daha fazla turist çekmek için değil, planlı turizm hareketleri ile birlikte Ada koruma geliştirme planları ile desteklenecek turizm gelişimi düzenlemelerine ihtiyaç duyulduğu açıktır (GMKA Bozcaada Gökçeada sayfası, Sayfa: 11).

4.1.3 Bozcaada festivalleri ve Bağbozumu Festivali

Festivaller, Bozcaada halkının hayatının bir parçasını oluşturmaktadır. Sezon boyunca benzersiz ve özel ada etkinlikleri vardır. Bozcaada, festivaller bakımından çok zengin bir adadır. Adanın en önemli festivali adaya hayat veren Bağbozumu Festivali olmasına rağmen, diğer etkinlikler de adaya canlılık katmaktadır. Bu etkinlikler:

- Bozcaada Doğa Toplantısı / 28 Nisan (2015'ten beri)
- New Balance / Mayıs 12 (2011'den beri)
- Uluslararası Bozcaada Salhane Şarap Günleri / 18-24 Haziran (2018 yılında ilk kez düzenlendi; 2004-2012 yılları arasında “Bozcaada Şarap Tadım Günleri” olarak biliniyordu.)
- Bozcaada Caz Festivali / 27-29 Temmuz 2017 (İlk defa 2017 yılında gerçekleştirilmiştir.)
- Bozcaada'nın Şair Günü ve Homeros'un Okumaları / 5 Ağustos (2001'den beri)
- Bozcaada Erken Bağ Günleri / 10-16 Ağustos İlk defa 2018 yılında gerçekleştirilmiştir.)
- **Bozcaada Bağ Bozumu Festivali / 7-9 Eylül (1999'dan beri)**
- Bozcaada Yerel Lezzetler Festivali / 21-23 Eylül (2001'den beri)
- Bozcaada Kalamar Festivali / 28-30 Eylül (2017'den beri)
- Uluslararası Şarap Yarışması / 7-10 Ekim
- Bozcaada Uluslararası Ekolojik Belgesel Festivali / 10-14 Ekim (2014'ten beri)
- Cumhuriyet Yürüyüşü / 29 Ekim

Bozcaada Bağ bozumu Festivali (Şekil 4.4), üzüm hasadının, yani tüm yıl boyunca adalıların emeğinin meyvesini kutlamak için her yıl Eylül ayı başında düzenlenen geleneksel bir festivaldir.

Şekil 4.4 : Bozcaada Bağbozumu Festivali.

Üzüm hasadı sırasında Ada üzüm bağlarında toplanan üzümler şehrin merkezine getirilerek boynuz ve davullarla karşılanır ve festival başlar. Gün boyunca üzüm bağlarında çalışanlar ve turistler akşamları bir araya gelerek kaledeki etkinlikleri izlerler. Bozcaada Bağ bozumu Festivali (Şekil 4.5) zamanı, Ada'yı ziyaret etmek için en iyi mevsimlerden biridir.

Şekil 4.5 : Bozcaada Bağbozumu Festivali'nde üzümlerin toplanması.

Festival tarihleriyle ilgili olarak adada bir karışıklık bulunmaktaydı. Üzümlerin fiili toplanma ve işleme işlemlerinin Ağustos ayının ilk haftasında başladığı bilinmektedir. Ancak, adaya gelen turistlerin bağbozumuna ilgi göstermesi nedeniyle, ağustos başında yapılan hasat, eylül ayının ilk haftasına kadar uzatılıyordu. Bu sayede sezon uzatılıyor; adaya gelen turist sayısı arttırılıyordu. Bu karışıklığı gidermek adına 2018 yılında ilk kez Bağbozumu Festivali'nden bağımsız olarak Şekil 4.6'da görülen "Üzüm Hasatı Festivali" (10-16 Ağustos 2018) yapılmıştır. Ayrıca, Bozcaada İlçe

Gıda ve Tarım Müdürlüğü, Bozcaada Şaraphane Üreticileri ve Tarımsal Kalkınma Kooperatifi tarafından düzenlenen “Troia 2018 Üzüm Hasatı Faaliyetleri Projesi” de düzenlenmiştir. Projenin uzun vadede pazarlama sorununu çözmesi ve yaklaşık 5000 yıllık bir geçmişi olan şarap imalathanelerini geliştirerek Bozcaada'nın sürdürülebilirliğine katkı sağlaması planlanmaktadır. Projenin amaçları, Bozcaada'da üretilen ürünlerin, tarımsal kalkınma kooperatifi üzerinden ya da hasat öncesi pazarının oluşturulması; tüketicinin kendi eli ile toplayıp hasat ederek tüketicinin toprakla buluşmasının sağlanması, bu sayede Agro terapi (Tarımsal Terapi) yapılabilmesi ve sonunda üzüm üreticisinin emeğinin karşılığını almasına yardımcı olmaktadır .

Şekil 4.6 : Troia 2018 Üzüm Hasatı Faaliyetleri Projesi Afişi.

<http://www.troya2018.com/2018-troya-yilinda-bozcaada-bagbozumu-etkinlikleri/>

Her ne kadar bu festivaller, adanın gelişimini sağlasa ve bir süre için adayı turistik cazibe haline getirse de, yerel halk tüm bu olanlardan hoşnut değildir. Her yıl artan ziyaretçi sayısını karşılamak için mücadele eden ada, bu festivalden de yararlanmaktadır. Bu bağlamda yerel festivallerin turizm ve kentsel yaşam üzerindeki etkilerine farklı paydaşların bakış açılarından bakmak ve bulguları incelemek gereklidir.

4.1.4 Bozcaada Bağ Bozumu Festivali'nin kentsel mekan üzerindeki Etkileri

Araştırmanın bu bölümü, Bozcaada'nın yerel festivallerin turizm ve kentsel yaşam üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır. Adanın tanınırlığını sağlayan Bağbozumu Festivali'nin, adanın geçim kaynağı olan bağcılık ile devamlılığının sağlandığı, fakat her geçen yıl artan ziyaretçi sayısını karşılamak için de bu bağları ve diğer ada kaynaklarını bilinçsizce kullanmaya başladığı görülmektedir. Artan ziyaretçi sayısı ile

mücadele eden adanın festivallerden yara aldığı açıktır. *Çalışmanın amacı, Bozcaada festivallerinin olumlu etkileriyle birlikte olumsuz etkilerini de ortaya çıkarmak; kentsel mekanda oluşan problemleri tanımlamaktır.* Hem ada, hem de yerel halk üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirmek için hangi stratejilerin geliştirilmesi gerektiği sorgulanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda, yukarıda belirtilen etkilerin saptanması ve değerlendirilmesi amacıyla, ada hayatını yakından tanıyan, festivaller hakkındaki görüşleri önemli olan, adayı yöneten ve uzun yıllar süren değişimleri farkedebilecek konumdaki kişiler ile yüz yüze yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Kaymakamlık, sivil toplum örgütleri, kent konseyi, bağ sahipleri, esnaf ve yerel halk ile yapılan görüşmeler ile *Bozcaada ve Festivaller* konusu tartışılmıştır. Her görüşmenin yaklaşık 1 saat sürdüğü görüşmeler şu kişilerle yapılmıştır:

- Mustafa AKIN | Bozcaada Kaymakamı
- Fahri Bulut | BOZTID (Bozcaada Turizm İşletmeciliği Derneği) Başkan Vekili
- Nilden BURSALIOĞLU | BOZTID (Bozcaada Turizm İşletmecileri Derneği)
- Yahya TAŞPINAR | Bozcaada Doğa Koruma ve Kültür ve Sanat Derneği Başkan Yardımcısı
- Öznur EVERGEN | Bozcaada Kent Konseyi Başkanı & Eczacı
- Cüneyt TANER | Ziraat Mühendisi Ziraat Mühendisi ve Mahmut YILMAZ | Tarım İlçe Müdürlüğünde Veteriner
- Sabri BALCI | Bağ Sahibi
- Mustafa METE | Bahar Şaraphanesi - Bilal UYSAL | Arıcı / Bahçıvan
- Süleyman SEYİTZADE | Bozcaada Antik Otel Sahibi

Yapılan görüşmelerde, Şekil 4.7’de görülen festivalin ilk yıllarda adaya katkılarının tamamının olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Tüm bu olumlu etkileri arttırabilmek adına, adadaki festivallerin sayısı ve türünün arttırıldığı aktarılmıştır.

Şekil 4.7 : Bozcaada Bağbazumu Festivali kutlamaları.

Fahri Bulut (BOZTID - Bozcaada Turizm İşletmeciliği Derneği Başkan Vekili), önceki bölümde bahsedilen “Troia 2018 Üzüm Hasatı Faaliyetleri Projesi” ile uzun vadede pazarlama sorununun çözülmesi ve yaklaşık 5000 yıllık bir geçmişi olan şarap imalathanelerinin geliştirilerek Bozcaada'nın sürdürülebilirliğine katkı sağlamasının planlandığını söylemiştir. “Troia 2018 Üzüm Hasatı Faaliyetleri Projesi” ile Bozcaada'da üretilen üzümlerin, tarımsal kalkınma kooperatifi üzerinden ya da hasat öncesi pazarlanmasına yönelik, tüketicinin kendi eli ile üzüm toplaması ve toprakla buluşarak Agro (Tarımsal Terapi) yapmasının sağlanması ve sonunda üzüm üreticisinin emeğini karşılığını alması amaçlanmıştır.

4.1.4.1 Ekonomik etkiler

Adada yapılan görüşmeler sonucunda, adanın en önemli gelir kaynaklarının bağcılık ve turizm olduğu görülmüştür. Bozcaada Kaymakamı ile yapılan görüşmede, ekonomik açıdan adayı kalkındırmanın bu iki gelir kaynağını da sürdürülebilir biçimde destekleme ile mümkün olabileceği ortaya çıkarılmıştır. Kaymakamlığın amacının, bağcılıktan para kazanılmasını arttırmak ve ada imajının doğduğu üzüm bağlarını kaybetmeden adaya gelir sağlamak, ihmal edilmiş ve boş üzüm tarlalarını tekrar hayata döndürmek olduğu Bozcaada Kaymakamı tarafından belirtilmiştir.

Şarap imalathaneleri ve sahiplerinin Bağbozumu Festivali'nin ana aktörleri olduğu söylenebilmektedir. 2.5.2 nolu bölümde “*festivallerin bölgedeki iş fırsatlarını arttırdığı*”ndan bahsedilmişti. Fakat adada yapılan görüşmeler sonucu, Bahar Şaraphanesi sahibi Mustafa METE, festival zamanında adadaki iş fırsatlarının artmadığını; tam tersine, adadaki işgücünün adaya gelen turistlerin ihtiyaçlarını karşılamak için gittikçe daha yoğun bir şekilde çalıştırıldığını, bu yüzden de kaliteli bir hizmet sektörünün oluşmadığını ifade etmektedir. Ayrıca, adadaki yeme-içme fiyatlarının yüksek olduğunu, yerli halkın günlük yaşantısı için indirimle gidilmesi gerektiğini ve turistlere uygulanan fiyatların düşünülerek tekrar düzeltilmesi gerektiğini söylemekte; esnafın toplanıp fiyat sabitlemesi yapması gerektiğininin de altını çizmektedir.

BOZTID (Bozcaada Turizm İşletmeciliği Derneği) Başkan Vekili Fahri Bulut, kira oranlarının adanın popülerleşmesi ile birlikte arttığını; konut sayısının az olmasından dolayı bu durumun devam ettiğini öne sürmüştür.

Bozcaada Doğa Koruma ve Kültür ve Sanat Derneği Başkan Yardımcısı Yahya Taşpınar, 2018 yılında adadaki 15 m²'lik konutların bile 1600-1700TL'ye kiralandığını belirtmiş; ada yaşamında zorluklar yaşandığını söylemiştir.

Bağ bozumu festivali kapsamında eski yıllarda 20 – 25 kamyon üzümün merkeze getirildiğini belirten Bozcaada Kent Konseyi Başkanı Öznur Evergen, artık sezon boyunca sadece 2 – 3 kamyon çıktığını belirtmiştir. Bu azalmanın nedenlerinin küresel ısınma, iklim şartlarının değişmesi ve bağcılarının artık turizm ile uğraşmasına bağlamıştır. Adalıların bağcılık yapmak istememesinin altını çizmiş; üzüm üreticilerine özendirici teşviklerin yapılmadığını; pazar bulamadıklarını ve üzümlerin ellerinde kaldığını belirtmiştir. “*Adanın prensesi*” (Şekil 4.8) olarak adlandırılan eşsiz üzümün “*çavuş üzümü*” olduğunu söylemiş; çavuş üzümünün sadece ada rüzgarı ve iklim şartlarında yetiştirilebildiğini, İstanbul’a götürülüp ithalatının yapılmasının yolda özelliğini kaybetmesinden dolayı mümkün olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, satıştan para kazanmaya bakılmaksızın bağların bakımlarının yapılması gerektiğini düşündüğünün altını çizen Evergen, yerelde, üzüm satışının artırılmasının planlandığını; ada dışı pazar arayışlarına kent konseyi olarak başladıklarını belirtmiştir.

Şekil 4.8 : Bozcaada, bağcılık ve şarap turizmi.

Adalıların festival zamanlarında günlük işlerinden dolayı festivali takip edemediğini; daha çok turistlere yönelik olduğundan da katılım göstermedikleri söylenmiştir. Eskiden adalıların hasattan elde ettikleri gelir ile Bağ Bozumu festivaline dönüşen panayırda eğlendikleri belirtilmiş; şimdilerde bu durumun değiştiği gözlenmiştir.

Adalılar için kış aktivitelerinin Kent Konseyi tarafından artırıldığını, bu sayede sezon dışında da adayı canlı tutabildiklerini belirten Evergen, kışın belediye tiyatrolarının oyunları, halk eğitim kurslarının açılması, çocuk bayramı, kadınlar günü, hıdrellez gibi günlerin kutlanması ile bunu sağladıklarını söyledi.

İstanbuluların adadan arsa almalarının artması ile adadaki bağcılığın azaldığını söyleyen bağ sahibi Sabri Balcı, bağcılıktan artık para kazanamadıklarına değinmiştir. Adada yemelik üzümün değil şaraplık veya pekmez yapılacak olan üzümün kaldığını eklemiştir.

Ada imajına önemli katkısı olan festival, çıkış nedeni olan yerel ürününü tüketen bir olguya dönüşmüştür. Kendi var olma nedenini yavaş yavaş yok etmeye başlayan ada, bu durumun çözülmesi için girişimlerde bulunmalıdır.

Bozcaada Kent Kent Konseyi Başkanı Öznur Evergen, adadaki en önemli bağcılık sorunlarından birinin de bağda çalışacak iş gücünün bulunamaması olduğunu söylemiştir. Bağlarda çalışmak yerine, turizm hizmet sektöründe daha kolay para kazanan işçilerin, zor bağcılık koşullarında çalışmayı istemediklerini belirtmiştir.

Bozcaada Bağbozumu Festivali'nin kentsel mekan üzerindeki ekonomik etkilerinin sıralanmış özet gösterimi, Çizelge 4.4'te görülebilmektedir.

Çizelge 4.4 : Bozcaada Bağ Bozumu Festivali ekonomik etkileri.

Festival Etkisi	Olumlu Etki	Olumsuz Etki
Ekonomik Etkiler	Artan turist miktarı	Turizmin adayı tahrip etmesi
	Uzatılmış kalma süresi	Bağların butik otellere dönüştürülmesi
	Turistlerden elde edilen gelir	İş yoğunluğu
	Tanıtım, reklam ve popülite	Kiraların artması
	Kentsel mekan yenilemeleri	Fırsat maaliyetleri

4.1.4.2 Sosyal etkiler

Festivalin Bozcaada üzerindeki sosyal etkileri de festivalin yapıldığı ilk yıllardan beri kendini göstermiştir. İlk yıllarda birleştirici ve sosyo-kültürel değeri yüksek bir festival özelliği gösteren etkinlik, son yıllarda turist ve yerel halkı birbirinden uzaklaştırmıştır.

2.5.3 nolu başlık altında açıklandığı üzere, yapılan araştırmalarda festivallerin suç oranlarını arttırdığı ortaya çıkmıştır. Fakat Bozcaada Bağ Bozumu Festivali'ne bakıldığında, Bozcaada Kaymakamı Akın'ın da belirttiği üzere, festival zamanında suç oranının artmadığı görülmüştür.

Festivallerin göçü tetiklediğini söyleyen Bozcaada Doğa Koruma ve Kültür ve Sanat Derneği Başkan Yardımcısı Yahya Taşpınar, ada evlerinin çoğunun otellere dönüştürülmesini üzülen seyrettiğini belirtmiştir. Mayıs - Haziran aylarında gelen

esnafın dükkanlarını yıl boyunca açık tutamadıklarını; bunun sonucunda da dükkanların her 2-3 yılda bir el değiştirdiğini eklemiştir. Kış mevsiminin canlandırılmasının, adanın kurtarılmasında en etkin faktör olabileceğini söyleyen Taşpınar, yat yarışlarının adaya canlılık kattığını ama artık organize edilmediğini belirtmiştir. "Güvenli ada" imajının bozulmaması gerektiğini ve izole, barışçıl, güvenli, ikili ilişkilerin güçlü olduğu sosyal ada profilinin sürdürülebilmesini sağlamak için derneklerinin çalışmalarına hızla devam ettiğini belirtmiştir.

BOZTİD (Bozcaada Turizm İşletmeciliği Derneği) Başkan Vekili Fahri Bulut, adadaki en önemli sorunun, sezon içindeki günübirlikçilerin davranışları olduğunu söylüyor ve bu durumu Belediye ile değil; İlçe Ulaşım Komisyon kararı ile çözümlenebileceğini belirtmiştir. BOZTİD (Bozcaada Turizm İşletmecileri Derneği) Sekreteri Nilden Bursalıoğlu, Bağbozumu Festivali'nin adada ilk festival olduğuna dikkat çekmiş ve ilk olması dolayısıyla çok önemli olduğunu belirtmiştir. Festival katılımcılarının bağ bozumunu görmek istediklerini; bu isteklerinin tarihler ile bağdaşmadığını belirtmiştir. Bunu düzenlemek için 2018 yılında bağ bozumu etkinliği ve kültür sanat etkinliği olarak iki farklı etkinlik planladıklarını belirtmiştir.

2.5.5 nolu bölümde festivallerin gürültü sorununa değinilmiş; fakat Bağbozumu Festivali ile ilgili yapılan araştırmalarda bu sorunun festival zamanı karşılıklı anlayışla çözüldüğü görülmüştür. Bozcaada Kent Konseyi Başkanı Evergen, adadaki Rum nüfusunun Çavuş üzümünün değerini bildiğini; fakat azalan Rum nüfusu ile bu değer kalmadığını söylemiştir. Çünkü bağ kültürünün adaya Rumlar ile birlikte geldiğini ve onlardan Türklere geçtiğini belirtmiştir. Ada kültürünü yaşatmada Türk-Rum ailelerin beraber yaşamalarının devamına bağlı olduğunu belirtmiş; buna paralel olarak bağcılık ve şarapçılığın da desteklenmesi gerektiğini söylemiştir.

Bozcaada Bağbozumu Festivali'nin kentsel mekan üzerindeki sosyal ve kültürel etkilerinin sıralanmış özet gösterimi, Çizelge 4.5'te görülebilmektedir.

Çizelge 4.5: Bozcaada Bağ Bozumu Festivali sosyal ve kültürel etkileri.

Festival Etkisi	Olumlu Etki	Olumsuz Etki
Sosyal ve Kültürel	Paylaşılan deneyim	Ürün değerinin bilinmemesi
	Geleneklerin canlandırılması	Günübirlikçilerin ileriye düşünmeyen davranışları
	Ada üzümüne değer verilmesi	Bağlara girilip yağmalama yapılması
	Sosyal birlik	Hoşgörüsüz toplum

4.1.4.3 Mekansal etkiler

Alansal olarak küçük bir ada olmasına rağmen, mekansal anlamda bir çok festivale ev sahipliği yapan Bozcaada, 4.1.2 numaralı “Bozcaada’nın Ekonomik, Sosyal ve Mekansal Özellikleri” başlıklı bölümde açıklandığı gibi hassas, dinamik ve korunması gereken bir yapıdadır. Festival süresince kış sezonu nüfusunun 10 katı yerel ve yabancı turisti barındıran ada, kültürel ve tarımsal zenginliklerini festival katılımcılarına sunmaktadır.

Bozcaada Kaymakamı Mustafa Akın, festivalden adanın beklentisinin büyük olduğunu, festivalin zamanla sembolik hale gelmesi nedeniyle de yerel düzeyde olan kutlamaların en büyüklerinden biri haline geldiğini belirtti.

Adadaki kültürün en önemli tarihi şahitlerinden olan Bozcaada Kalesi’nin, Bozcaada Festivali’nin ve diğer festivallerin gerçekleştirilebilmesi için mekansal anlamda büyük avantaj sağladığını söylemiştir. Festival zamanında kamusal alanın tarihi dokusunun halk ile bütünleşmesini sağladıklarını belirtmiştir. Sezon dışı kullanımların desteklenmesi gerektiğinin altını çizen Akın, hava şartları nedeniyle aksayan ulaşım sorunlarının çözülmesi gerektiğini de söylemiştir. Ayrıca, adalıların daha çok turistin gelmesini istediğini ama aynı zamanda adanın korunmaya ihtiyacı olduğunun da farkında olduklarını belirtmiştir.

Adanın yayalaştırılması uygulamasının adaya rahat bir nefes aldırıldığını belirten BOZTİD (Bozcaada Turizm İşletmeciliği Derneği) Başkan Vekili Fahri Bulut, bu uygulamanın ada yaşam kalitesini arttırdığını belirtmiştir. Bu sayede rahatça yürüyüş ve keşif yapılabildiğini; ayrıca otopark alanlarının merkezden çekilmesi ile restaurant ve cafelerin de açık alanlarda daha iyi hizmet verdiğini söylemiştir. Ayrıca Bulut, festivalin adanın kamusal mekanlarını geliştirdiğini belirtmiş; Bozcaada Kalesi’nin kullanımının arttığını ve festival için özel olarak düzenleme yapıldığını söylemiştir.

Kışın adada 600 – 800 kişilik bir nüfusun yaşadığını; yazın 10000’i bulan nüfusun isteklerine ada esnafının ve altyapısının yetişemediği belirtilmiştir.

Bozcaada Doğa Koruma ve Kültür ve Sanat Derneği Başkan Yardımcısı Yahya Taşpınar, festivallerin adayı betonlaştırdığını; konutlar ve şarap imalathanelerini otellere dönüştürdüğünü ve bunun sonucunda kiraların arttığını belirtmiştir.

Bozcaada Bağbozumu Festivali’nin kentsel mekan üzerindeki mekansal etkilerinin sıralanmış özet gösterimi, Çizelge 4.6’da görülebilmektedir.

Çizelge 4.6 : Bozcaada Bağ Bozumu Festivali mekansal etkileri.

Festival Etkisi	Olumlu Etki	Olumsuz Etki
Mekansal	Bozcaada kalesi	Kalenin tahrip edilmesi
	Yayalaştırma	Merkezdeki esnafın iş kaybı
	Turist sayısının artması	Adanın altyapısının artan turist sayısını karşılayamaması
	Mekansal iyileştirme	Doğanın tahribi

4.1.4.4 Çevresel etkiler

4.1.2 numaralı “Bozcaada’nın Ekonomik, Sosyal ve Mekansal Özellikleri” başlığı altında Bozcaada’nın doğal ve kentsel sit alanları içerisinde kalmasının, adanın hassas dinamikleri olduğunu ortaya koyduğu; korunması gereken ve sürdürülebilir politikalar ile desteklenmesi gereken adada, özellikle son 10-15 yılda bağcılığın yerine turizmin desteklenmesi ile üzüm bağlarının turistik tesislere dönüştüğünün görüldüğünden bahsedilmiştir. Adadaki bağcılığı destekleyen ve turizmi geliştirmek için yapılan teşviklerden biri olan Bozcaada Bağ Bozumu Festivali’nin de adadaki değişime etki ettiği ortadadır. Adaya özgünlük kazandıran iki unsur olan bağcılık ve şarapçılığı birleştiren festivalde tanımlanan etkilere bakıldığında, festival öncesi iyileştirme ve altyapı çalışmalarına verilen önem kadar ziyaretçilerin tutum ve davranışları da bu etkilerin pozitif veya negatif olarak adaya yansımada etkili olduğu görülmüştür.

Bozcaada Kaymakamı Akın, önceki bölümlerde de belirtildiği gibi, adadaki tarım faaliyetlerinin adaya kimlik kazandırdığını ve adanın geçim kaynağı olduğunun altını çizmiştir. Üzüm kültürünün sürdürülebilirliği açısından adadaki turizmin sınırlandırılması gerektiğini ve üzüm bağlarına giren turist sayısının kontrol edilmesi gerektiğini, böylece üzüm bağlarının zarar görmesinin engellenebileceğini belirtmiştir.

Adayı kalkındırdığı için sayıları arttırılan festivallerin, adaya zarar vermesini engelleme bilincinin son yıllarda adalılar ve ziyaretçiler tarafınan arttığı görülmüştür. Bu korunma igçgüdüsü, Bozcaada'daki Caz Festivali’nin Pavli Çamlığı’nda yapılmak istenmesi üzerine su yüzüne çıktı. “Bozcaada'daki Caz Festivaline evet, ormanlık alana hayır!” diyen adalılar tepki göstermiştir. Önceki bölümlerde açıklanan festivallerin mekansal etkileri incelendiğinde, çevreye hasar veren etkilerden bahsedilmiştir. Bu etkiler, Bozcaada Caz Festivali’nde kendini gösterebilir duruma gelmiştir. Bu tür büyük organizasyonların yangın, gürültü ve çevre kirliliğine neden olduğu ve bölgenin ekosistemini yok ettiği ve bu amaçla yürütülen inşaat faaliyetlerinin zaten doğaya zarar verdiği Bozcaadalılar tarafından dile getirilmiş ve bir bildiri yayınlanmıştır. Bildiride,

Bozcaada'da bu tür faaliyetlerin yapılabileceği uygun yerler bulunduğu kaydedildi. BOZTID - Bozcaada Turizm İşletmeciliği Derneği Başkan Vekili Fahri Bulut'un belirttiği gibi, yerel halkın bu isteği ile birleşen adadaki STK'lar, valinin de desteğini alarak festivalin yerini değiştirdi. Böyle bir organizasyonun ormanlık alanda yapılması konusunda ısrar etmenin iyi bir niyet olmadığı, ancak işletme sahibinin sadece kendi tanıtımını ve karlılığını düşündüğünü gösteren en büyük kanıt olduğu belirtildi.

Bozcaada Doğa Koruma ve Kültür ve Sanat Derneği Başkan Yardımcısı Yahya Taşpınar, dernek olarak koyların özelleştirilmesinin önüne geçmeye çalıştıklarını belirtmiş; plastik şezlonglar yerine ahşap malzemeden üretilmiş donatı elemanlarının da kullanımının önemli olduğunu belirtmiştir. Şemsiyelerin hasır olmasının bir ada imajı da yarattığını da söyleyen Taşpınar, şezlongların da değiştirilmesi için çalışmalara başlanıldığını söylemiştir. Ayrıca, Caz Festivali ile ilgili, Bozcaada'da sadece 3 çamlık bulunduğunu; o yüzden 1 çamlığı dahi yangından kaybetmeyi göze alamadıklarını belirtmiş ve buraların kullanımına izin verilmesi halinde tekrar ayın mekanın kullanılacağını; bu yüzden baştan izin verilemeyeceğini söylemiştir.

Sonuç olarak, büyük festivaller evrensel şehir imajı yaratmaya yardım etse de, hem yerel halk hem de kentsel yaşam kalitesi üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Özellikle festivalden sonra, önceleri küçük görünen fakat zamanla büyüyen bu olumsuz etkileri ortadan kaldırmak, görüldüğünden daha zor olmaktadır.

Bozcaada Bağbozumu Festivali'nin kentsel mekan üzerindeki çevresel etkilerinin sıralanmış özet gösterimi, Çizelge 4.7'de görülebilmektedir.

Çizelge 4.7 : Bozcaada Bağ Bozumu Festivali çevresel etkileri.

Festival Etkisi	Olumlu Etki	Olumsuz Etki
Çevresel	Çevre imajı ve peyzaj	Çevresel hasar
	En iyi uygulama için modeller oluşturulması	Tarihsel mekanın zarar görmesi
	Altyapının geliştirilmesi	Kötü davranışlar
	Artan toplum katılımı	Gürültü kirliliği
	Geliştirilmiş ulaşım ve iletişim	Trafik sıkışıklığı

4.1.5 Bozcaada Bağ Bozumu Festivali Değerlendirmesi

Bozacaada, bağcılık ve şarapçılık ile yaşama bağlanmakta ve kimliğini bulmaktadır. Fakat, üzüm bağlarının adadaki yaşamı sürdürebilmek için ekonomik olarak yetecek düzeyde iken, adadaki turizm potansiyelinin farkındalığının artmasıyla oluşan, kolay ve anında sonuç veren turistik ekonomik döngü ile yönelimler değişmiş; bağ sahipleri

tarlalarını satmış veya turistik tesis haline getirmeyi daha karlı görmüşlerdir. Bilinmelidir ki adadaki turizm potansiyelinin köklerinde de bağcılık ve şarapçılık yatmaktadır. Bağbozumu Festivali, şarapçılığın gelişimini sağlarken, adaya turist çeken bir kentsel etkinliktir. Bu nedenle festivalin turistik tarafının adaya vereceği zararları azaltma yolları aranmalıdır. Festival devamlılığının sürdürülebilir olması sağlandıktan sonra, Bozcaada çok daha nitelikli bir kentsel çevreye sahip olabilecektir. Bozcaada Bağ bozumu festivalinin kontrollü olarak organize edilmesi ile Çizelge 4.8’de gözüken negatif etkiler bertaraf edilebilecektir.

Çizelge 4.8 : Bozcaada Bağ Bozumu Festivali Olumlu ve Olumsuz Etkileri.

Festival Etkisi	Olumlu Etki	Olumsuz Etki
Ekonomik Etkiler	Artan turist miktarı Uzatılmış kalma süresi	Turizmin adayı tahrip etmesi Bağların butik otellere dönüştürülmesi İş yoğunluğu Kiralara artması
	Turistlerden elde edilen gelir Tanıtım, reklam ve popülite Artan turist miktarı	Turizmin adayı tahrip etmesi
Sosyal ve Kültürel Etkiler	Paylaşılan deneyim Geleneklerin canlandırılması	Ürün değerinin bilinmemesi Günübirlikçilerin ileriye düşünmeyen davranışları Bağlara girilmesi / yağmalama Hoşgörüsüz toplum
	Ada üzümlüne değer verilmesi Sosyal birlik	
Mekansal Etkiler	Bozcaada kalesi Yayalaştırma Turist sayısının artması	Kalenin tahrip edilmesi Merkezdeki esnafın iş kaybı Adanın altyapısının artan turist sayısını karşılayamaması
	Mekansal iyileştirme	Doğanın tahribi
Çevresel Etkiler	Çevre imajı ve peyzaj En iyi uygulama için modeller oluşturulması	Çevresel hasar Kirlilik
	Artan çevre bilinci	Tarihsel mekanın zarar görmesi
	Altyapının geliştirilmesi Artan toplum katılımı	Kötü davranışlar Gürültü kirliliği
	Geliştirilmiş ulaşım ve iletişim	Trafik sıkışıklığı

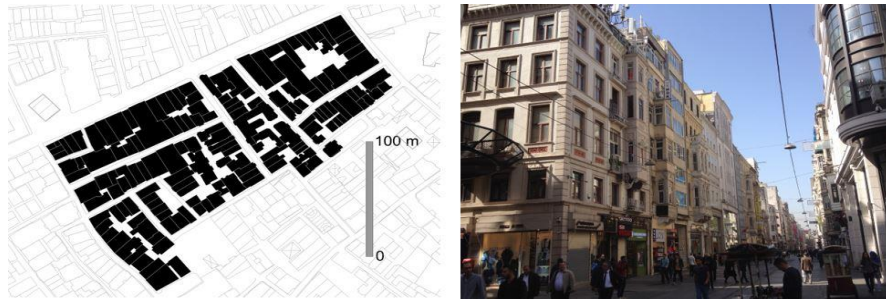
4.2 Beyoğlu ve “Tasarım Tomtom Sokakta” Festivali

Dinamik bir kent olan İstanbul’da, kentsel mekanın festival ile birleştirilerek iyileştirilmesi yıllardır gerçekleşen bir uygulamadır. Fakat tarihi mekan ve yapıları bu denli fazla oldan İstanbul’da, festival ile canlandırma yapılırken dikkatli olunmalıdır. Yerel halk ve festival katılımcılarının kamusal mekan kullanımında ortaklaşa çıkarlarının gözetilmesi ile, meydan, bina ve sokaklardaki kentsel yaşam daha sağlıklı

olarak sürdürülebilir. Bu kapsamda festival etkilerinin kentsel mekana etkilerini saptayabilmek adına, İstanbul'un kalbi olarak görülen Beyoğlu'nda gerçekleştirilen, Tasarım Tomtom Sokakta Festivali'nin incelenmesi kararlaştırılmıştır. "Tasarım seven" olarak adlandırılan ziyaretçi profilini tarihsel mekana çeken festival, kamusal alan kullanımını yer aldığı mahalleyi kapsayarak gerçekleştirmektedir.

4.2.1 Beyoğlu festivalleri ve tarihçesi

2017 yılı verilerine göre 236606 kişinin yaşadığı Beyoğlu, tarihi yarımadanın ve Haliç'in karşısında bulunan kozmopolit bir İstanbul ilçesidir. Şehrin kalbinin attığı yer olarak da görülmektedir. Günümüzde bir kültür, sanat, eğitim, alışveriş ve eğlence merkezi olan bu tarihsel ve turistik açıdan çok zengin ilçe, 1926 yılından bu yana ilçe statüsüne sahip olmuştur. 1970'lerden sonra Boğaz köprülerinin ve bağlantı yollarının inşasıyla banliyöleşme başlamıştır. Şehir merkezindeki konut binaları orta ve üst-orta sınıflarca büyük ölçüde terk edildiyse de, işletmeler merkezi konumu ve İstanbul'un ana ulaşım akslarından birinin üstünde olması nedeniyle etkinliklerine burada devam etmişlerdir. Şehrin çok merkezli gelişimi ticari hayatı ciddi şekilde gölgelemiştir. Beyoğlu'nun ana caddesinin 1990'larda yayalaştırılmasından sonra yeniden canlandırma çalışmaları başlamış ve tarihi taş binaları restore edilerek çoğunlukla sanatçılar, mimarlar ve genç profesyonellerce kullanılmaya başlanmıştır. Binaların restorasyonu önce bankalar ve yerel halk tarafından finanse edilmiş, daha sonra artan kâr oranları sebebiyle uluslararası yatırımcıları çekmiştir (Dökmeci ve Özus, 2005). Pek çok restoran, kafe, bar, kitapçı ve otel açılmıştır. Araç trafiği için elverişli ızgara yol yapısı modern faaliyetlerin adaptasyonunu desteklemiştir. Günümüzde, İstanbul'un önemli turistik bölgelerinden biridir ve Şekil 4.9'da görülen tarihi dokusu yanı sıra pek çok eğlence ve alışveriş etkinliğine ev sahipliği yapmaktadır. Kuzeydeki yeni MİA ile arasında kurulan metro bağlantısı da bu mahallelerin gelişimlerinin devam etmesine katkıda bulunmuştur (Oruç, 2017).

Şekil 4.9 : Beyoğlu'ndan bir kesit ve Beyoğlu sokak görünümü (Oruç v.d., 2017).

Beyoğlu'nu "İstanbul'un sahnesi" olarak nitelendiren Beyoğlu Belediye Başkanı Ahmet Misbah DEMİRCAN, aynı zamanda Beyoğlu'nu İstanbul'un mücevheri olarak gördüğünü belirtmiş; Beyoğlu için "Büyük Dönüşüm" tasarlayarak, Taksim 360: Tarlabası Yenileme Alanı Uygulama Projesi, Örnektepe Bölgesi Afet Odaklı Kentsel Dönüşüm Projesi, Okmeydanı Kentsel Dönüşüm Projesi ve Piyalepaşa Projesi ile bu dönüşümü gerçekleştirmeye başlamıştır. Projeler kapsamında fiziksel yenilenme, ekonomik canlanma ve sosyal kalkınma hedeflenmektedir.

Beyoğlu Belediyesi'ne bağlı etkinlikleri araştırmak için belediyeye müracaat edildiğinde, festivaller hakkındaki bilgilerin Akademi Beyoğlu bünyesindeki Beyoğlu Halk Meclisi Başkan Yardımcısı Mehmet ÇİĞDEM'den alınabileceği görüldü. Beyoğlu festivallerinin 2018 yılında 3. kez düzenlendiğini söyleyen Çiğdem, festivalin 220 gün devam ettiğini ve bu seneki temanın "İstanbul'da Festival Zamanı" olduğunu belirtti. İlk yıl Büyük Beyoğlu Festivali olarak anılan festivalin, içeriklerinin aynı olduğunu, sadece mottosunun değiştiğini, 2018 Beyoğlu festivalleri arasında Gençlik Festivali, Açık Hava Film Festivali, Kùltürlerarası Sanat Diyalođu, Gastronomi Festivali, Ramazan & Yerel Tatlar Festivali, Antika Festivali, Altın Eller Festivali, Sahaf Festivali, Bilim Şenliği, Tasarım Festivali ve Sokak Lezzetleri Festivallerinin yer aldığını ifade etmiştir. Türkiye'nin en uzun soluklu festivalini düzenlediklerini söyleyen Çiğdem, Talimhane ve Taksim çevresinde 60.000 yatak kapasiteli otellerin var olduğunu; bu festivallerin oteller için büyük önem taşıdığını belirtti. Festival süresince yaptıkları görüşme ve anketlerde İstanbul'un Beyoğlu'na en uzak semtlerden bile katılımın sağlandığını; bazı ziyaretçilerin alışkanlık olarak da festivale geldiğini belirtmiş, ayrıca, yabancı turistlerin bölgedeki otellerine dönmeden bu festivallerde zaman geçirdiklerini saptadıklarını söylemiştir.

Beyoğlu Belediye'sinin festivaller düzenlemesinin temel amacının bölgenin cazibesini arttırmak olduğunu söyleyen Çiğdem, festivaller sırasında alınan güvenlik önlemlerinin yeterli olduğunun ve herhangi bir sorunla karşılaşmadığının altını çizmiştir. Günlük 600.000 kişinin Beyoğlu festivallerini ziyaret ettiğini kaydettiklerini belirtti. Festival süresince açılan satış alanlarında sadece Beyoğlu marka ve esnaflarının yerleştirildiğini belirten Çiğdem, dönüşümlü olarak bu alanların kullanıldığını söylemiştir. Kuledibi ve Karaköy esnaflarının da bu sayede Taksim ziyaretçilerine ulaştığını belirtmiştir.

Geçen sene yerel halktan gelen şikayetler ile, konutlara yakın kurulan sahnenin bu sene yerinin değiştirildiğini ve sorunun çözüldüğünü belirtmiştir.

4.2.2 “Tasarım Tomtom Sokakta” Festivali ve etkileri tarihçesi

4.2.2.1 Tomtom Mahallesi

Beyoğlu ilçesi 2017 yılı verilerine göre 236606 kişilik nüfusu barındırmaktadır. Yine 2017 yılı verilerine göre Tomtom Mahallesi’nde toplam 2657 kişi yaşamaktadır.

Tomtom Mahallesi’nin Beyoğlu ya da Pera’ya ait olan karakteristik yapıların tümüne sahip olduğu görülmektedir (Şatıroğlu, 2003).

Tomtom Kaptan Mahallesi (Şekil 4.10), yüzyıllar içinde, elçilikler, konsolosluklar, elçilik postaneleri ve mahkemeleri, kiliseler, manastırlar, yabancı okullar, otel ve Pera’da baş gösteren apartmanlaşma olgusunun ilk örneklerinden sayılabilecek olan yapılara ev sahipliği yapmıştır ve halen bu yapılardan bir kısmı faaliyetini sürdürmektedir (Özulu,2011).

Şekil 4.10 : Tomtom Kaptan Mahallesi konumu ve sınırları.

Mahalle, İstiklal Caddesi, Kumbaracı Yokuşu ile Yeni Camii ve Boğazkesen Caddesi arasında, Firuzağa, Hacı Mimi ve Şahkulu mahalleleriyle komşudur. Bir bölümünde Rus, İspanyol, İtalyan, Hollanda Konsoloslukları, Fransız Sarayı, İtalyan Lisesi, kiliseler ve onların bahçeleri yer almaktadır. Mahallenin kuzey yanı, Taksim yönü daha geniş bir kısımdır. Bu bölgede sadece Gülbaba Sokak ve Babaocağı Sokak’ta

konutlar bulunmaktadır. Tophane yönünde ise çok dar sokaklar ve daha çok konutların oluşturduğu ikinci bir kısım vardır. Ayrıca tüm mahallede çok sayıda küçük işyeri bulunmaktadır. Bugünkü Tomtom Mahallesi, Şekil 4.11’de görülen, hem geçmişin izlerini taşıyan diplomatik kurumların ve kiliselerin, hem de sonradan bu bölgeyi seçen daha çok mobilyacılar ve avizecilerden oluşan küçük işyerlerinin, hem de eski sahiplerinden çok daha farklı bir yaşam süren insanların yaşadığı konutların bulunduğu karmaşık bir bölge olarak görülmektedir (Şatıroğlu, 2003).

Şekil 4.11 : Tomtom Kaptan Sokak yapıları (Özulu,2011).

Şatıroğlu, 2003 yılındaki çalışmasında, Tomtom'un ilgi çekici bir boyutundan bahsetmektedir. Tomtom Mahallesi'nin bir zamanlar Beyoğlu'nun en zengin mahallesi olduğunu anlatmakla birlikte, İlber Ortaylı'nın vurguladığı, "*Beyoğlu'nda zenginliğin yanında sefaletin de bulunduğu*" ifadesini göstererek geçmişte belli bir yoksul kesimini barındırdığını belirtmektedir. Mahallede bulunan "*Selatin Odaları*" ve "*Tercüman Çıkmazı*"nın dar yolları, bakımsız, yoksul ve küçük apartmanlarıyla diğer sokaklardan daha yoksul bir görüntüye sahiptir. Eski İstanbul'da, kentin kenar semtlerinde çıkmaz bir sokağın iki yanındaki tek gözlü ev topluluklarına *bey odaları*, *bağ odaları*, *selatin odaları*, *sultan odaları* gibi adlar verilmektedir. Bu yerler, eski İstanbul'daki gecekondu semtlerinde var olan, taşradan gelen ve muhtelif işlerde

alışan ailelerin barındıkları yerler olarak tanımlanmıştır. Gemişte zengin Tomtom Mahallesi'nin bir kısmında bulunan "Selatin Odaları"nın, Tophane ile limanla ilişkilendirildiğinde mahallenin en yoksul kesimini barındırdığı görülmüştür. İstanbul'da Eminönü veya Tarlabası'nın tarihi doku içindeki yoksul alanlar olduğu bilinirken; Tomtom Mahallesi'nin bu özelliği taşıyıp aynı zamanda zenginlik belirtileri de gösterdiği görülmüştür. Geçmişte, hem belli bir zenginlik ve gösterişe, hem de belli bir yoksulluğa sahip ve bugün, eski bir nüfusu olan ve de belli bir mahalle yaşantısını koruyan Tomtom, İstiklal Caddesi'ndeki "kafe"lerin ara sokaklara kayması sonucunda, mahalle sakinleri ile işletmeciler arasında gerilimlere neden olmuştur. Tarihsel açıdan "Pera" sınırları içinde bulunan, Müslüman olmayan nüfusun ağırlıklı olarak yer aldığı, ticaret, kültür ve sanatın hakim olduğu bu yerleşim alanı geçmişten günümüze önemli farklılaşmalar yaşamıştır (şatıroğlu, 2003).

4.2.2.2 "Tasarım Tomtom Sokakta" Festivali

İlk olarak 2016 yılında kutlanmaya başlanan, 18-21 Ekim 2018 tarihleri arasında üçüncüsü gerçekleşen ve teması "Kendini izle" olarak belirlenen "Tasarım Tomtom Sokakta" etkinliği, tasarımcı ve kullanıcıları eğlenceli bir ortamda buluşturmaktır.

Tomtom'u bir tasarım mahallesine dönüşmesini sağlamak için dzenenlenen etkinlik yılda 30 bine yakın ziyaretçi çekmektedir. Unesco'nun 2017 Kasım ayında *Yaratıcı şehirler Ağı* kapsamında İstanbul'a verdiği "*Tasarım şehri*" nvanının da bu festivalin yapılması ile desteklenmesi sağlanmaktadır.

Etkinlik kurucularının "Neden Tomtom Sokak?" sorularına verdikleri cevaplar ise aşağıdaki gibidir:

"Hakan Kodall: *Tasarımın dokunduğu alanlarda yapılabilecek birçok proje vardı. Bunları hayata geçirirken sokağa inip tasarımı sokağın dokusuyla ziyaretçilerine sevdirecek bir etkinlikle yapmayı düşündük ve burayı seçtik.*

Bahar Koran: *Tasarımcı, sanati ve müzisyenlerin işlerini zgr bir alanda sergilemeleri düşüncesiyle yola çıktık. Ayrıca İstanbul gibi derin bir şehre kalıcı ve derinliği olan bir etkinlik kazandırmak istedik. Keskin ve hızlı hedefler yerine, yerinde ve hissedilen alanlar açmak amacıyla seçtik.*

Ayşegül Temel: *Beyoğlu üzücü şekilde kimliğinden uzaklaşıyordu. 2016'da mahallemizde de birçok işletmenin umutsuzluğa kapıldığını görüyorduk. Bir araya*

gelip güçleri birleştirmek ve yeni projeler yaratarak devam etmek gerektiğini konuşuyorduk. Tomtom Mahallesi bunu da yansıtıyor.

Serra Arıkök: Tomtom Garaj’da kendini kanıtlama yolundaki tasarımcılarla kendini ispat etmiş tasarımcılar ve dünya markaları bir araya geliyor. Sokakta bir anda müzik başlayabilir ya da bir pandomim sanatçısının gösterisine rastlayabilirler.” (URL1)

Şekil 4.12 : Tasarım Tomtom Sokakta Etkinlik alanı.

“Tasarım Tomtom Sokakta”, Şekil 4.13’de görülen 5 adet mekanda gerçekleştirilmektedir. Festival mekanına varıldığında ilk göze çarpan sergi binası olmaktadır. Sergi binası içerisinde tasarımcıların sergi ve satış birimleri yer almaktadır. Binadaki yönlendirmeler ziyaretçiyi en üst kata kadar çıkarmakta ve geri indirmektedir. Standlar sonunda Tomtom Gardens projesinin maketinin de olduğu satış promosyon odasına varmaktadır. “Sanat ve Keyif Sokağı” olarak adlandırılan Tomtom Kaptan Sokak üzerinde Şekil 4.12’de görülen sokak satış alanları kurulmaktadır. 2018 yılında ücretli olan festivale, sokak girişindeki satış kioskundan bilet alınabilmektedir. Festival sokağının sonunda ise İtalyan Lisesi girişi bulunmaktadır. Sergi binası ve İtalyan Lisesi önünde güvenlik görevlileri tarafından bilet bilekliği kontrolü yapılmaktadır. Sokak boyunca yer alan satış birimlerini gezmek için bilet gerekmemektedir.

İtalyan Lisesi içerisinde ise Şekil 4.16’da görülen sahne kurulmuştur. Sahnede söyleşiler yapılmakta; sahnenin ilerisinde ise satış birimleri gezilebilmektedir.

Festivalin altında yatan düzenlenme amacı ise sonradan göze çarpmaktadır. Tomtom’un kültür ve sanatla iç içe olan mekanlarının fiziksel durumlarının iç açıcı

olmadığını gören yatırımcılar, bu iki unsuru birleştirerek mahalleyi dönüştürmek için bu festivali gerçekleştirdiği görülmektedir.

1. Tomtom Garaj (Standlar)
2. İtalyan Lisesi (Panel ve Atölyeler)
3. Tomtom Gardens Avlusu (Gala)
4. Tomtom Kaptan Sokak (Sanat ve Keyif Sokağı)
5. Boğazkesen Pop-up Mağazalar

Şekil 4.13 : Tasarım Tomtom Sokakta Etkinlik mekanları.

Şekil 4.14 : Tasarım Tomtom Sokakta İtalyan Lisesi içindeki sahne.

Krea Gayrimenkul Yönetim Kurulu Başkanı Hakan Kodal'ın 2012 yılından beri Tomtom Mahallesi'ne yaptığı yatırımlar "*Bina Değil Mahalle Ölçeğinde Kentsel Dönüşümün Örneği: Tomtom Gardens*" olarak adlandırılmaktadır. Kodal'ın 400 milyon liralık yatırımı dikkat çekmektedir. Kullanım fonksiyonlarını yitirmiş binaları satın aldığı söyleyen Kodal, 20 bin metrekarelik bir alanı kaplayan Tomtom Gardens'da restore edilmiş binaların eski adlarının korunduğunu belirtmiştir. Şekil 4.15'de de görüldüğü gibi, Mahalledeki eski Fransız Yetimhanesi'nin ise Tomtom

Kırmızı olarak adlandırılığını söylemiştir. Hakan Kodal'a göre, Tomtom, cafe, galeri, tasarım dükkanlarıyla pek yakında New York'taki *Meatpacking* ya da Paris'teki *Marais* benzeri gözde bir tasarım mahallesine dönüşecektir.

Şekil 4.15 : Tomtom Gardens, Tomtom Kırmızı ve Tomtom Corners projeleri.

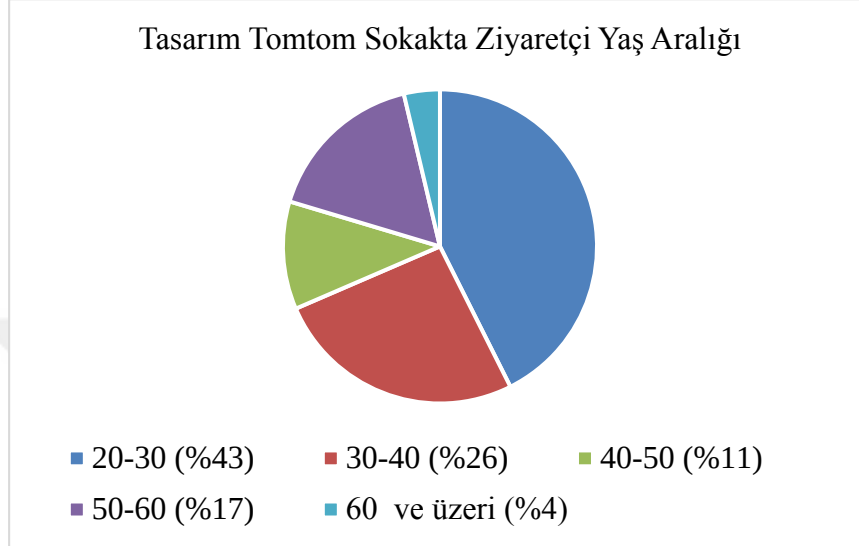
Kaynak: <http://www.tomtombgardens.com/Mevki>

Tasarım Tomtom Sokakta Festivali'nin mahalle ve kent ölçeğindeki yansıma ve etkilerini araştırmak üzere, festivalin düzenlendiği 18-21 Ekim 2018 tarihleri arasında görüşmeler ve anket çalışması yapılmıştır. Ziyaretçilere sunulan anket Şekil 4.18'de görüldüğü gibidir:

ARAŞTIRMA ANKETİ																																																																														
Değerli katılımcı, Aşağıda yer alan anket formundaki bilgilerden Öğr. Gör. Dr. Gülden Demet Oruç danışmanlığında “<i>Kentsel Etkinlikler Kapsamında Festivaller ve Kentsel Mekana Etkileri</i>” başlığı altında gerçekleştirilecek olan Yüksek Lisans tez çalışmasında yararlanılacaktır. Anket soruları genel olarak değerlendirileceğinden isminiz istenmeyecektir. Anketin amacı festivallerin kente olan olumlu ve olumsuz etkilerini saptamaktır. Araştırmaya katıldığınız için çok teşekkür ederiz. Büşra Yılmaz Şirin İTÜ Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Öğrencisi																																																																														
Katılımcı hakkında																																																																														
Yaşınız	() 20-30 () 30-40 () 40-50 () 50-60 () 60 ve üzeri																																																																													
Eğitim Durumunuz	() İlköğretim () Lise () Üniversite () Lisans üstü																																																																													
Çalışma Durumunuz	() Kamu () Özel () Çalışmıyor () Öğrenci																																																																													
Gelir Düzeyi	() 1500-2500 () 2500-5000 () 5000-10000 () 10000 ve üzeri																																																																													
Oturlan Semt																																																																														
Etkinliğe Gelme Amacı	() Tasarımcılar ve tasarım ürünleri ile buluşma () Konser, workshop, söyleşi vb gibi etkinlikler () Mahalle kültürünü yansıtan bir sokak etkinliği olması ()																																																																													
Mahalleye Etkinlik Dışında Ziyaret Etme	() Etkinlik dışında da mahalleye geliyorum. Evet ise, Sıklığı: () Haftada 1 () Ayda 1 () 6 ayda 1 () Yılda 1 Amacı: () Etkinlik dışında mahalleye gelmiyorum.																																																																													
<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 60%;"></th> <th style="width: 5%;"></th> <th style="width: 5%; text-align: center;">(1) Kesinlikle katılmıyorum</th> <th style="width: 5%; text-align: center;">(2) Katılmıyorum</th> <th style="width: 5%; text-align: center;">(3) Kararsızım</th> <th style="width: 5%; text-align: center;">(4) Katılıyorum</th> <th style="width: 5%; text-align: center;">(5) Kesinlikle Katılıyorum</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1 Yapılan etkinlik Beyoğlu ekonomisini canlandırmaktadır.</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>2 Yapılan etkinlik mahalle ile de sosyal bir dayanışma ve kaynaşma yaratmaktadır.</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>3 Yapılan etkinlik ileriki yıllarda Beyoğlu’nun çehresinin tamamen değişmesine neden olabilecek bir festivaldir.</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>4 Yapılan etkinlik Beyoğlu’nun tarihsel yapısına zarar vermekte ve mahallenin eski yapısının değişmesine neden olmaktadır.</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>5 Yapılan etkinlik Beyoğlu’nun kentsel dönüşümüne katkıda bulunmakta ve gelecekteki yatırımlara ortam yaratmaktadır.</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>5a Bu kentsel dönüşüm ve yatırımlar, mahalle ve mahalleli için () Olumlu () Olumsuz olacaktır.</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>6 Yapılan etkinlik Beyoğlu’ndaki düzeni etkilemektedir.</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>6a Bu etkiler:</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td colspan="7" style="padding: 5px;"> () Çöp Sorunu () Gürültü () Kalabalık () Fiyatların artması () Sosyal ayrışma () Diğer Diğer ise belirtiniz: </td> </tr> <tr> <td colspan="7" style="padding: 5px;"> Sizce, etkinliğin mahalleye etkileri nasıldır? Olumlu etkiler: Olumsuz etkiler: </td> </tr> </tbody> </table>				(1) Kesinlikle katılmıyorum	(2) Katılmıyorum	(3) Kararsızım	(4) Katılıyorum	(5) Kesinlikle Katılıyorum	1 Yapılan etkinlik Beyoğlu ekonomisini canlandırmaktadır.							2 Yapılan etkinlik mahalle ile de sosyal bir dayanışma ve kaynaşma yaratmaktadır.							3 Yapılan etkinlik ileriki yıllarda Beyoğlu’nun çehresinin tamamen değişmesine neden olabilecek bir festivaldir.							4 Yapılan etkinlik Beyoğlu’nun tarihsel yapısına zarar vermekte ve mahallenin eski yapısının değişmesine neden olmaktadır.							5 Yapılan etkinlik Beyoğlu’nun kentsel dönüşümüne katkıda bulunmakta ve gelecekteki yatırımlara ortam yaratmaktadır.							5a Bu kentsel dönüşüm ve yatırımlar, mahalle ve mahalleli için () Olumlu () Olumsuz olacaktır.							6 Yapılan etkinlik Beyoğlu’ndaki düzeni etkilemektedir.							6a Bu etkiler:							() Çöp Sorunu () Gürültü () Kalabalık () Fiyatların artması () Sosyal ayrışma () Diğer Diğer ise belirtiniz:							Sizce, etkinliğin mahalleye etkileri nasıldır? Olumlu etkiler: Olumsuz etkiler:						
		(1) Kesinlikle katılmıyorum	(2) Katılmıyorum	(3) Kararsızım	(4) Katılıyorum	(5) Kesinlikle Katılıyorum																																																																								
1 Yapılan etkinlik Beyoğlu ekonomisini canlandırmaktadır.																																																																														
2 Yapılan etkinlik mahalle ile de sosyal bir dayanışma ve kaynaşma yaratmaktadır.																																																																														
3 Yapılan etkinlik ileriki yıllarda Beyoğlu’nun çehresinin tamamen değişmesine neden olabilecek bir festivaldir.																																																																														
4 Yapılan etkinlik Beyoğlu’nun tarihsel yapısına zarar vermekte ve mahallenin eski yapısının değişmesine neden olmaktadır.																																																																														
5 Yapılan etkinlik Beyoğlu’nun kentsel dönüşümüne katkıda bulunmakta ve gelecekteki yatırımlara ortam yaratmaktadır.																																																																														
5a Bu kentsel dönüşüm ve yatırımlar, mahalle ve mahalleli için () Olumlu () Olumsuz olacaktır.																																																																														
6 Yapılan etkinlik Beyoğlu’ndaki düzeni etkilemektedir.																																																																														
6a Bu etkiler:																																																																														
() Çöp Sorunu () Gürültü () Kalabalık () Fiyatların artması () Sosyal ayrışma () Diğer Diğer ise belirtiniz:																																																																														
Sizce, etkinliğin mahalleye etkileri nasıldır? Olumlu etkiler: Olumsuz etkiler:																																																																														

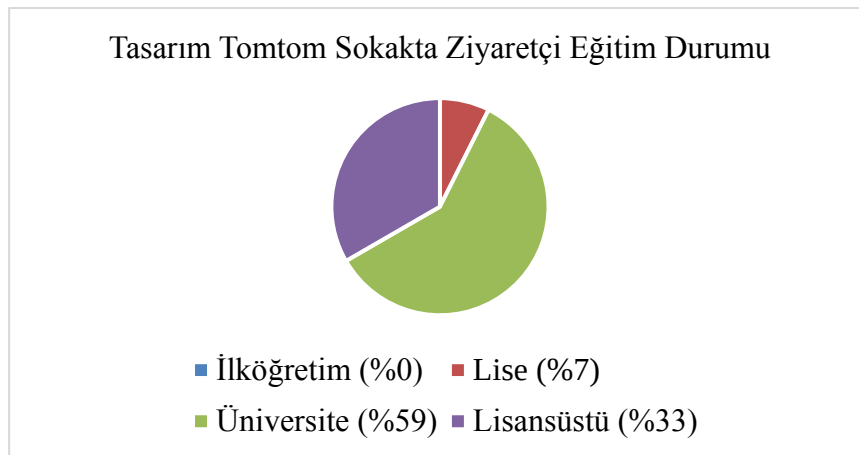
Şekil 4.16 : Anket çalışması soruları.

Ankete katılan 55 ziyaretçiden 9'u erkek; kalan 46 ziyaretçi kadındır. %85 oranında kadınların ilgi gösterdiği bir tasarım etkinliği olan Tasarım Tomtom Sokak Festivali'ne şekil 4.17'de görüldüğü gibi ilk sırada %43 oranında 20-30 yaş arası ziyaretçiler; ikinci sırada da %26 oranında 30-40 yaş arası ziyaretçiler katılım sağlamıştır. Katılımcıların genç kesimden oluştuğu görülmüştür.

Şekil 4.17 : Tasarım Tomtom Sokakta ziyaretçi yaş aralığı.

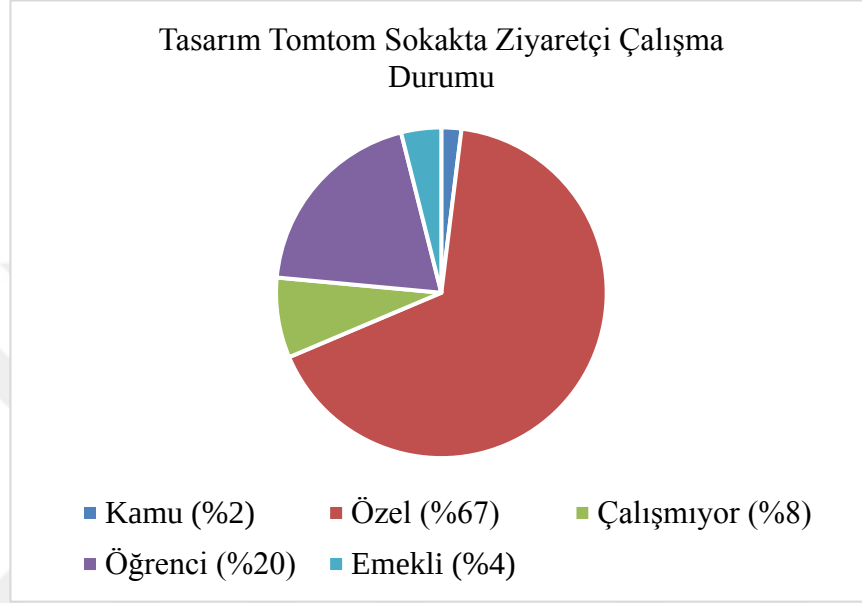
Şekil 4.18'de görüldüğü üzere, katılan 51 ziyaretçiden %59'unun üniversite mezunu olduğu, %33'ünün ise lisansüstü eğitim aldığı görülmüştür. Genç ve eğitimli bir kesime hitap ettiği görülen Tasarım Tomtom Sokakta Festivali'nde, Şekil 4.19'da görüldüğü gibi katılımcılar %67 oranında özel sektörde çalışmaktadır.

Şekil 4.18 : Tasarım Tomtom Sokakta ziyaretçi eğitim durumu.

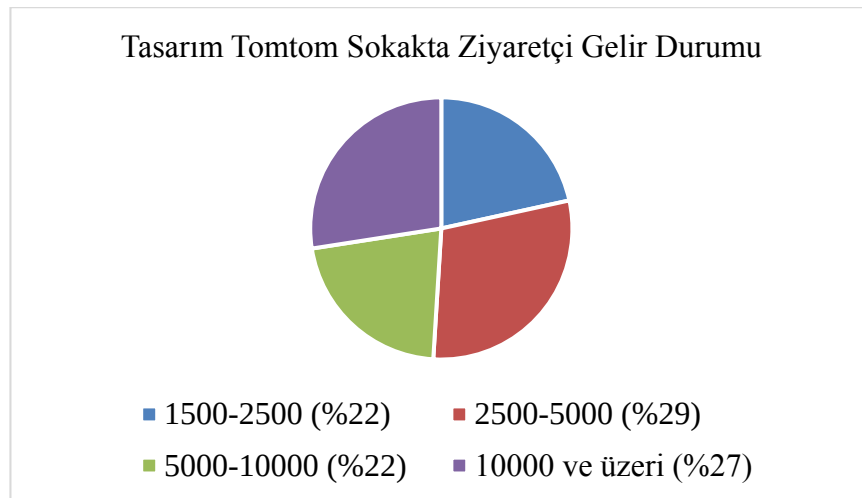
Ayrıca, “Tasarım Tomtom Sokakta” Festivali'nde, %20 oranında öğretici katılımı gerçekleşmiştir (Şekil 4.19). İçeriğinin bir tasarım festivali olması nedeniyle tüketici

kesim içine giren çalışan kesim haricinde, %20 oranında öğrenci katılımı sağlandığı görülmüştür. Özellikle tasarım alanında çalışmalar yapan öğrenciler için bu festivalin olumlu katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir. Özel sektörde çalışan katılımcıların çoğunluğunun tasarımcı olduğu görülmüştür. Bu da Beyoğlu sınırları içerisinde sıkça bulunan tasarım ürünler satışı yapan ticaret merkezlerine paralel olan kültürel bir sonuçtur.

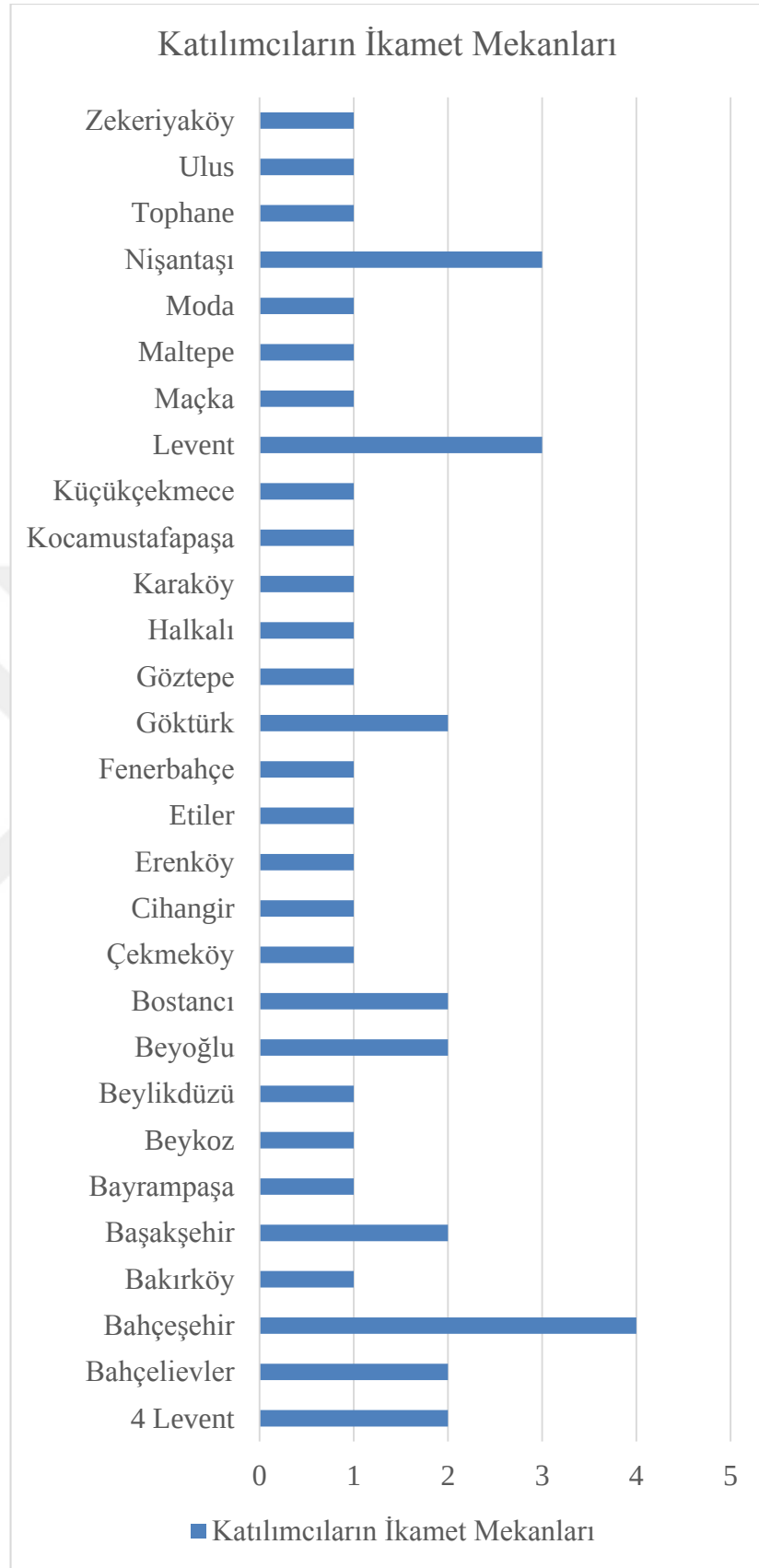

Şekil 4.19 : Tasarım Tomtom Sokakta ziyaretçi çalışma durumu.

Araştırma ile elde edilen demografik verilerden en farklı dağılımı görülen ise, ziyaretçi gelir durumu olmuştur. Hemen hemen birbirine yakın oranların ortaya çıktığı gelir durumu grafiğinde, tüm gelir gruplarından %22-29 civarlarında katılımcılar festivali ziyaret etmiştir (Şekil 4.20).

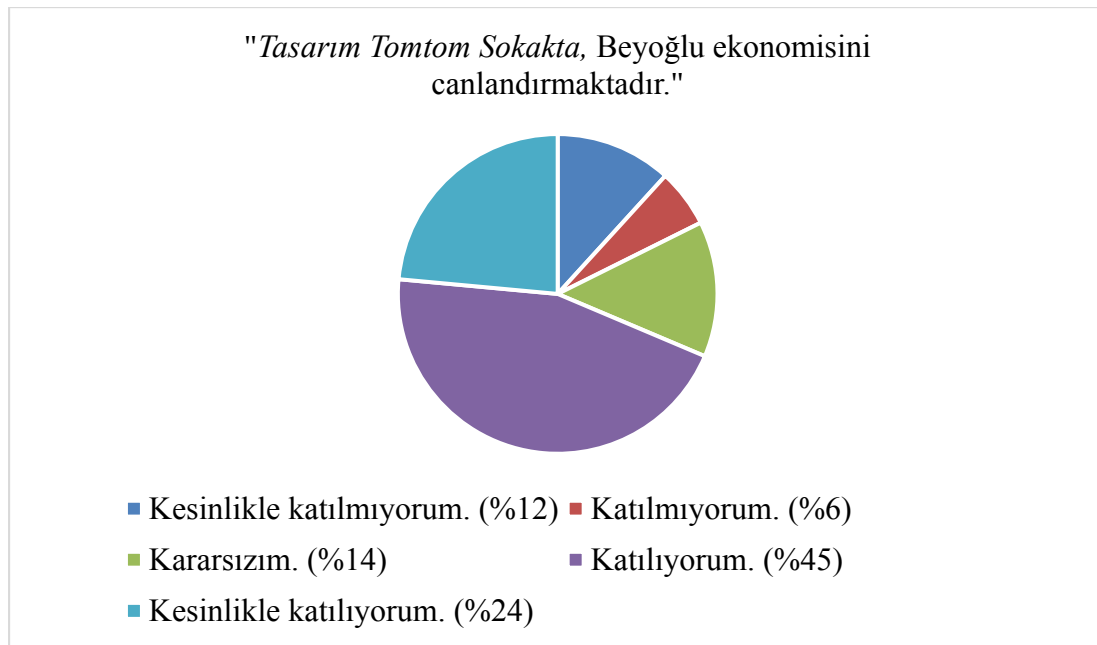
Şekil 4.20 : Tasarım Tomtom Sokakta ziyaretçi gelir durumu.

Şekil 4.21 : Tasarım Tomtom Sokakta ziyaretçi ikamet mekanları.

4.2.2.2.1 Ekonomik etkiler

Tasarım Tomtom Sokakta Festivali'nde yapılan anket çalışmasına göre, etkinliğin Beyoğlu ekonomisini canlandırıp canlandırmadığı sorulduğunda, Şekil 4.22'de görüldüğü üzere, katılımcıların %45'i ekonominin canlandığı görüşünde olduğunu belirtmiştir. Fakat, festivale gelen katılımcıların çevre esnaftan alışveriş yapmadan doğrudan etkinlik mekanına vardığı, çevre esnaftan pahalı da olsa festival alanında kurulan ticari birimlerden alışveriş yaptığı festival süresince yapılan gözlemler sonucu söylenebilmektedir. Bu kapsamda anket sonucunda 2. sırada en çok işaretlenen “Kesinlikle katılmıyorum” diyen %24'lük kesim de bu gözlemi desteklemektedir.

Şekil 4.22 : Festivalin Beyoğlu ekonomisine olan etki grafiği.

Tomtom sakinlerinin, festival başlangıcından bu yana kiralarının artması da festivalin bir başka ekonomik etkisidir. Özellikle kirada olan esnaf, bu durumdan şikayetçidir. Kentsel dönüşümden sonra Tarlabası'ndaki kat sahiplerinin sorunlarını yaşamaktan korkan ev sahipleri de, bu değişime şüphe ile yaklaşmaktadırlar.

Yapılacak olan kentsel dönüşümün mahallenin diğer birimlerine nasıl etki edeceği hakkında çalışmalar yapılması yararlı olacaktır. Dönüşüm sonucunda mahallede yer alan konutlar ile yeni yapılacak birimler arasında yüksek seviyelere varan farklı ortaya çıkması muhtemel olduğundan; ekonomik zorluklar yanında sosyal sınıf farklılaşmasının ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında, festival günü yerel kullanıcı ve mahalle esnafı ile yapılan görüşmelerden Sürgit Ticaret (Şekil 4.23) sahipleri, festival ve kentsel dönüşüm projesinin kiralarını arttırdığını; trafik sorunu ile birleşen mekansal sorunların devam ettiğini belirtmişlerdir.

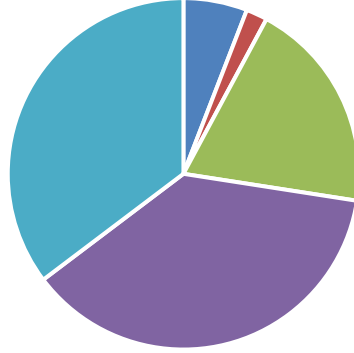
Şekil 4.23 : Tomtom Kaptan Mahallesi esnafından Sürgit Ticaret.

Mekanda Adalet Derneği kurucusu, Sosyolog Yaşar Adanalı ile yapılan görüşmede, Adanalı, Tomtom Mahallesi'ndeki geçici mekânsal kullanımının, aslında imar sürecinin başladığı alan kullanımı olarak gördüğünü belirtmektedir. Festivalden, mevcutta bitmiş bir projenin pazarlanması, aynı emlak geliştiricinin 2 parselinin satışı için talep toplama etkinliği olarak söz etmektedir. Festivalin ekonomik canlılık ve kullanıcı akışının sağlanması için düzenlediğini belirten Adanalı, yerel esnafın bu festivale bakışının olumlu olmadığını söylemektedir. Festival katılımcılarının pazarlamanın farkında olmadığını belirten Adanalı, potansiyel etkilerin mahalleliye ve ziyaretçiye hissettirilmeden festivalin gerçekleştiğini söylemektedir. Tomtom gibi festivallerin küresel sermaye akışını hedefleyen, tüketim kodlarıyla küresellik hedefi ve iddiası olan etkinlikler olduğunu da sözlerine eklemektedir.

4.2.2.2.2 Sosyal etkiler

Yapılan anket sonucunda Şekil 4.24'te görülen ziyaretçilerin %37 ve %35'lik kısmının sosyal dayanışma ve kaynaşma yaratan bir festival olarak gördüğü Tasarım Tomtom Sokakta, anketin demografik sonuçlarının anlatıldığı bölümden de anlaşılacağı gibi, çeşitli profillerdeki kullanıcıları çeşitli amaçlarla bir araya getirmiştir. Kararsız kalan %20'lik kesim ile yapılan görüşmelerde, bu düşüncenin Tasarım Tomtom Sokak'ta Festivali'nin sadece tasarıma ilgi duyan kesimi çektiği fikrinden doğduğu anlaşılmıştır.

"Tasarım Tomtom Sokakta, sosyal bir dayanışma ve kaynaşma yaratmaktadır."

- Kesinlikle katılmıyorum. (%6)
- Katılmıyorum. (%2)
- Kararsızım. (%20)
- Katılıyorum. (%37)
- Kesinlikle katılıyorum. (%35)

Şekil 4.24 : Festivalin sosyal dayanışma ve kaynaşma yaratma grafiği.

Son yıllarda tasarım festivallerinin İstanbul'daki gelişimi ile kent kamusal mekanlarında tasarım öğeleri içeren etkinliklerin düzenlenmesinde artış görülmüştür. Özellikle İstanbul'daki demografik yapıda bulunan tasarımla ilgilenen kesimin fazlalığı organizatörleri bu tür etkinlikler düzenlemeye itmektedir.

4.2.2.2.3 Mekansal etkiler

İstanbul ve Beyoğlu'nda son yıllarda yaşanan değişim, kentlinin ihtiyaçlarını karşılamakla birlikte, fazla sayıda konut üretimi ile kenti betonlaşmaya doğru götürmektedir. Yapılan kentsel dönüşüm projelerinin yıllar sonraki etkileri düşünülmeli; hayata geçirilme durumunda kent ve kentlilerin yaşayacağı sorunlar yöneticiler ve sakinler tarafından tartışılmalıdır. Beyoğlu gibi tarihi yapısında önemli binalar bulunduran ilçelerdeki kentsel dönüşümün, alanın kimliğini değiştirecek girişimlerde bulunmamasına özen gösterilmelidir. Bu kapsamda, Tomtom Mahallesi'nde yaşanacak kentsel dönüşüm de mahalle yapıtaşlarını ve imajını bozmayacak şekilde tasarlanmalıdır.

Tasarım Tomtom Sokakta Festivali'nin, ileriki yıllarda Beyoğlu'nun çehresinin tamamen değişmesine neden olabilecek bir festivale dönüş olasılığı katılımcılara sorulduğunda, Şekil 4.25'da görüldüğü üzere, ziyaretçilerin %33'ünün kararsız kaldığı görülmüştür. Bu oranın ardından ikinci ve üçüncü en fazla verilen cevaplar ise %25 ve

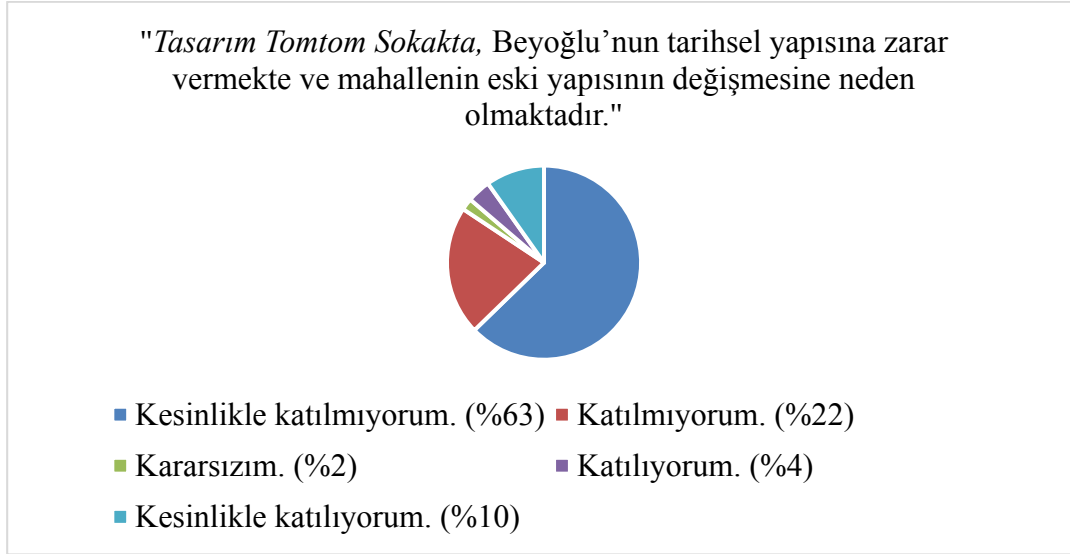
%20 oranları ile *katılıyorum* ve *kesinlikle katılıyorum* olmuştur. Yani ziyaretçilerin, bu festivalin Tomtom'un, dolayısıyla da Beyoğlu'nun çehresini tamamen değiştirecek bir festival olduğunu düşündüğü görülmüştür. Festivalin, mahalle içindeki birimlerin yeniden düzenlenerek günlük dinamizmini etkileyen bir kentsel dönüşüme zemin hazırladığından, mahalle dokusu üzerinde yaratacağı ekonomik, sosyal, mekânsal ve çevresel etkilerin dönüşümün gerçekleşmeden önce ortaya çıkarılması yararlı olacaktır. Hem mahalleli hem yatırımcı hem de yerel yönetimin, ortak bir paydada buluşarak mahallenin çıkarları doğrultusunda tarihi dokunun bozulmamasına dikkat ederek planlama yapmaları gerekmektedir.

Şekil 4.25 : Festivalin, ileriki yıllarda Beyoğlu'nun çehresinin tamamen değişmesine neden olabilme grafiği.

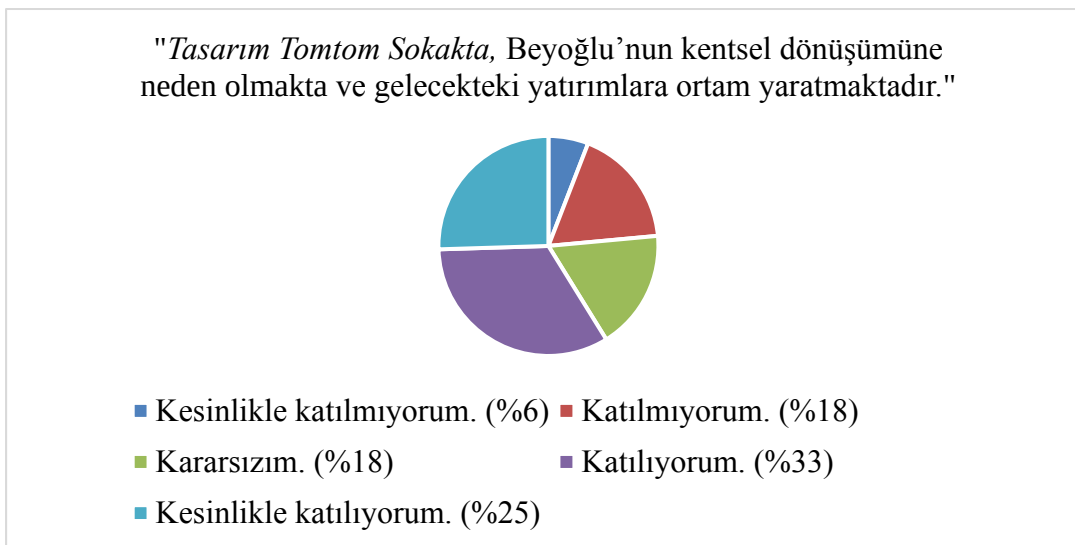
*Tasarım Tomtom Sokakta Festivali'nin, Tomtom Mahallesi ve Beyoğlu'nun çehresini tamamen değiştirecek bir festival olduğunun farkında olan ziyaretçiler (Şekil 4.26), festivalin Beyoğlu'nun tarihsel yapısına zarar verdiğine ve mahallenin eski yapısının değişmesine neden olduğuna %63 gibi yüksek bir oran ile kesinlikle katılmamaktadırlar. Ardından katılımcıların %22'lik kısmı da *katılmıyorum* diyerek, ziyaretçilerin mahallede bir değişimin farkında olduklarını fakat bu değişimin mahallenin tarihsel yapısını değiştirmeyeceğini düşündüklerini göstermektedir. Bu anket sorusu, önceki sorular ile çelişen bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Bir önceki sonuda ziyaretçilerin, *bu festivalin Tomtom'un, dolayısıyla da Beyoğlu'nun çehresini tamamen değiştirecek bir festival olduğunu düşündüğü*, fakat aynı zamanda festivalin Beyoğlu'ndaki tarihsel yapıya zarar vermediği ve eski yapısını değiştirdiği ortaya*

çıkmiştir. Bu durumda, ziyaretçilerin festivalin düzenlenme nedeni olan kentsel dönüşüm projesinin farkında olup olmadığı sorgulanmalıdır. Buradaki çelişme bu dönüşümün farkında olmayan ziyaretçilerin cevapları ile oluştuğu düşünülmektedir.

Şekil 4.26 : Festivalin, Beyoğlu'nun tarihsel yapısına zarar vermek ve mahallenin eski yapısının değişmesine grafiği.

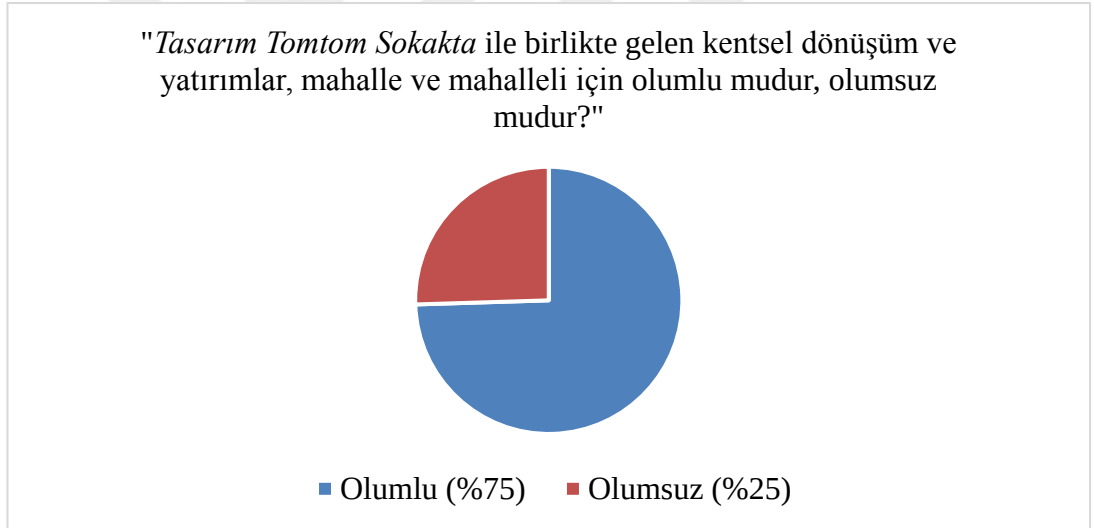
Tasarım Tomtom Sokakta Festivali'nin, Beyoğlu'nun kentsel dönüşümüne katkıda bulunduğunu ve gelecekteki yatırımlara ortam yarattığını düşünen ziyaretçilerin, en yüksek oranla katılımcıların %33'ünü kapsadığı Şekil 4.27'de görülmektedir. Arkasından gelen %25 oranla *kesinlikle katılıyorum*; %18'lik oranlarla *katılmıyorum* ve *kararsızım* gelmektedir.

Şekil 4.27 : Festivalin Beyoğlu'nun kentsel dönüşümüne neden olma ve gelecekteki yatırımlara ortam yaratma grafiği.

Şekil 4.27’de görülebilen, Tasarım Tomtom Sokak’ta festivalinin, Beyoğlu’nun kentsel dönüşümüne neden olabilecek ve gelecekteki yatırımlara ortam yaratabilecek bir etkinlik olmasının farkında olan kesimin, sadece %25’lik ve %33’lük oranlar ile ziyaretçilerin yarısını kapsadığı görülmektedir. Bu da önceki sorularda çelişen sonuçların ortaya çıkma nedenini ortaya çıkarmaktadır. Yani festivalin kentsel dönüşüme zemin hazırladığı, ziyaretçilerin yaklaşık yarısı tarafından bilinmemektedir.

Tomtom Mahallesi’ndeki yenilenme sürecinin gelecekteki yatırımlara ortam sağladığı açıktır. Yapılan yatırımların başka yatırımları çağırması, İstanbul gibi metropollerde kaçınılmazdır. Bu kentsel dönüşüm ve yatırımların, Şekil 4.28’de görüldüğü gibi, ziyaretçiler tarafından %75 oranla olumlu bulunduğu görülmüştür. %25’lik kısım olan yatırım ve dönüşümlerin olumsuz olduğunu düşünen kesimin de ikilemleri göz önüne alınmalıdır. Bu değişimlerin olumsuz etkilerinin tespit edilip yok edilmesi için çalışmalar yapılması da yararlı olacaktır.

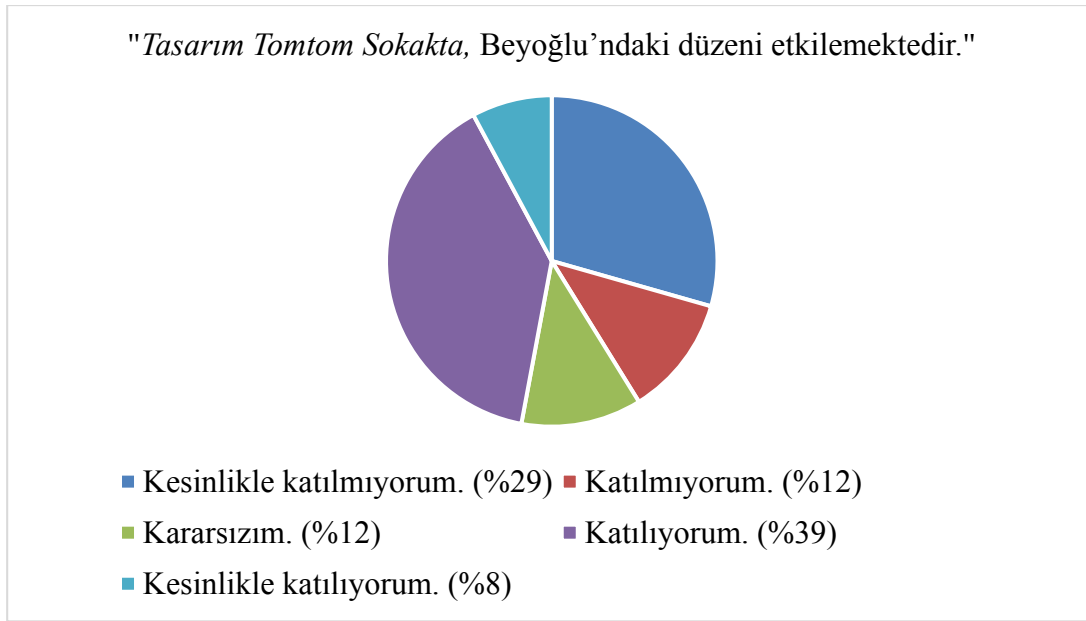

Şekil 4.28 : Festival ile birlikte gelen kentsel dönüşüm ve yatırımların, mahalle ve mahalleli için olumlu / olumsuz olma grafiği.

4.2.2.2.4 Çevresel etkiler

Bir etkinliğe ev sahipliği yapan mekandaki dinamik değişkenler, önceki bölümlerde anlatıldığı gibi, festivalin ölçeği ve kapsamına göre değişmektedir. Tomtom Mahallesi’nde düzenlenen bu festivalde, ziyaretçilerin festival mekanına ulaşmasından ayrılmasına kadar geçirdikleri zaman diliminde, festival alanında yarattıkları etkiler gözlemlenebilmektedir. Şekil 4.29’da görüldüğü üzere, festival süresince Beyoğlu’ndaki düzenin değiştiğini söyleyen %39’luk ziyaretçi kesimi

bulunmaktadır. Bu oranı takip eden %29'luk kesim ise *kesinlikle katılmıyorum* diyerek festivalin düzeni değiştirmedikini belirtmiştir. Birbirine yakın bu zıt cevabın verilmesi, üzerinde düşünülmesi gereken bir çelişki yaratmıştır. Beyoğlu'ndaki düzenin etkilendiğini düşünen %39'luk kesim, festivalin mahalleye getirdiği farklı dinamiğin yerel halkı etkileyecek düzeyde olduğunu düşünmektedir. Bunun yanı sıra azımsanmayacak %29'luk bir oranla, düzenin kesinlikle etkilenmediğini düşünen kesim de mevcuttur. Fakat festival süresince yapılan gözlemler mahalle dinamiklerinin özellikle haftasonuna denk gelen festival günleri süresince değiştiğini ortaya koymuştur.

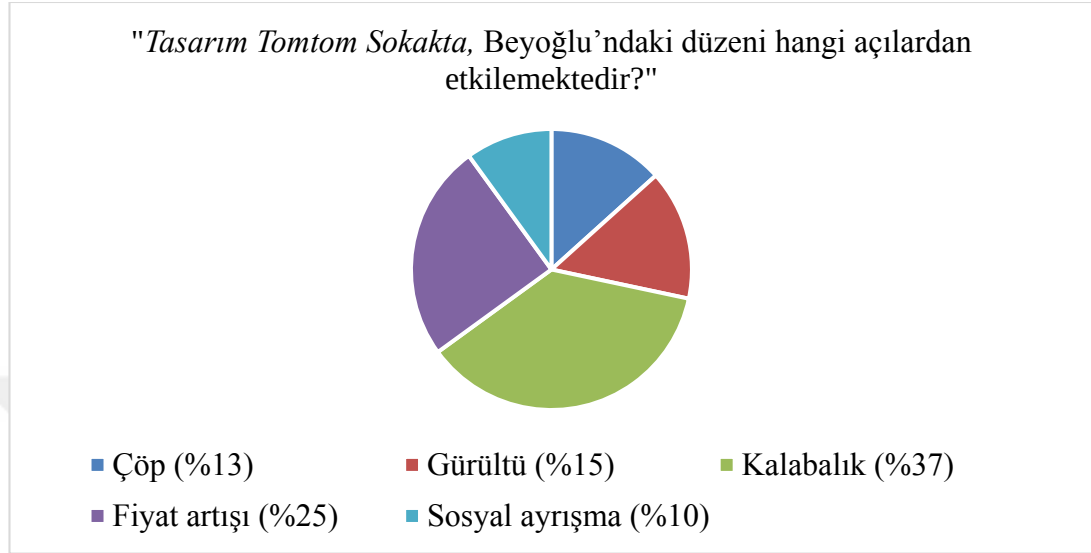

Şekil 4.29 : Festivalin Beyoğlu'ndaki düzeni etkileme grafiği.

Festival süresince Beyoğlu'ndaki düzenin değiştiğini söyleyen %39 oranındaki katılımcılara, bu düzenin hangi açılardan etkilendiği sorulduğunda en fazla alınan cevaplar, %37 ile kalabalıklık; %25 oranında da fiyat artışı olmuştur. Şekil 4.30'da görüldüğü gibi bu oranları gürültü, çöp ve sosyal ayrışma takip etmektedir.

Festival süresince yapılan gözlemler ve yerel halk ile yapılan görüşmeler sonucunda, Tomtom Kaptan Sokak çevresinde araç trafiğinin arttığı ve ulaşım akslarında sorunlar ortaya çıkardığı görülmüştür. Festival alanına ulaşımın ana arterlerden değil de ara sokaklardan yapılmak zorunda olması Beyoğlu'nun dar sokak yapısı ile birleşerek yoğunluk oluşmuş, özellikle festival alanına taksi ile ulaşmak isteyen ziyaretçilerin toplu ulaşım araçlarına rağbet göstermemesi, bu trafik sıkışıklığını arttırmıştır.

Ayrıca, festival sonrasında popülerleşen ve kentsel dönüşüm projesi kamuoyuna açıklanan Tomtom Mahallesi’nde kira oranları ve konut fiyatları artmıştır. Yerel halk ve esnaf üzerinde oluşan bu fiyat artışı sorununun, dönüşüm başlamadan mahalleliye yansıdığı görülmüştür.

Şekil 4.30 : Festivalin Beyoğlu’ndaki düzeni etkilediği açılar grafiği.

Beyoğlu’nun mimari yapısındaki tarihi sokakların darlığı, bu sokaklarda konumlanan geçici satış birimleri ile iyice kendini göstererek kalabalığın artmasını ve dolayısıyla da trafik sorununu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca ilk 2 sene ücretsiz olan festivalin 2018 yılında neden biletli olduğu da sorulması gereken bir başka sorudur. Festival süresince kurulan satış birimlerindeki fiyatların, normal satış fiyatlarından yüksek olduğu görülmüştür.

4.2.2.2.3 Tasarım Tomtom Sokakta Festivali değerlendirme

Tüm kenti etkilemeyen fakat yapıldığı bölgeyi etkileyen festivallerin de, en az tüm kenti etkileyen festivaller için yapılan kapsamlı araştırmalar kadar öncesi ve sonrası etkilerin incelenmesi gerekmektedir. Özellikle tarihi bir alanda yapılacak kentsel etkinliklerin mekansal etkileri olacağı açıktır. Fakat bu tür tarihi bölgelerin yenilenmesi ve canlandırılması için festival düzenlenmesi, bölge yatırımcılarının sıklıkla başvurduğu bir yöntemdir.

İstanbul gibi büyük metropollerde yaşanan, nüfusun merkezler yerine kent çeperlerine dağılması ile çöküntü alanları haline gelen tarihi bölgelerde, festivallerin iyileştirici etkisinden yararlanırken, hala orada yaşamlarını sürdüren kesimin zarar görmemesi

sağlanmalıdır. Bu merkezlerde yaşam, yüksek gelir grubundaki nüfusun kent çeperlerine gitmesi ile orta ve dar gelirli kullanıcılar tarafından devam ettirilir. Yapılacak olası kentsel dönüşümlerde kiraların artması ve sosyokültürel değişim gibi dinamiklere dayanamayacak yapıda olabilen yerli halkın haklarının korunması gerekmekte; yapılan festivaller bölgenin yerel halkına da hizmet edebilecek şekilde organize edilmesi önerilmekte; bir şekilde sürece dahil edilmesi uygun bulunmaktadır.

Beyoğlu özelinde yapılan araştırmalarda görülmüştür ki; tarihi bölgelerde yapılan kentsel dönüşüm çalışmaları, yerel halk ve kamuoyuna bir görsel perde arkasından gösterilmektedir. Tasarım Tomtom Sokak'ta Festivali de bu perdenin Tomtom Mahallesi üzerindeki hali olarak karşımıza çıkmaktadır. Dönüşüm projesinin mahalleye çabuk adapte olmasını sağlamak ve pazarlama yapabilmek için, festival bitiminden sonra bile “Happy Tomtom” adı altında *şehrin en cool yeni yıl etkinliği* mottosu ile etkinliklerin düzenlenmeye devam edildiği görülmüştür. Sosyal medyada İstanbul'un tasarım mahallesi olarak kendini tanıtan Tomtom Kırmızı, Tomtom Gardens ve Tomtom Corners projelerinin yerel halka kendini nasıl kabul ettirdiği ya da edeceği de başka bir merak konusudur. Mahalledeki kamusal alanların nasıl kullanılacağı konusunda soru işaretleri bulunmaktadır. “*Şehrin en yaratıcı ve yaşamak için en keyifli bölgesi*” iddiasını ortaya atan projelerin, bu bölge sınırları içerisinde kamusal kullanım alanlarını yerel halk ile paylaşp paylaşmayacağı sorusu akıllardadır. Proje alanı çevresindeki konut ve kira fiyatlarının artması durumunda mahallede yaşamın tamamen değişebileceği göz ardı edilmemeli; bu konuda çalışmalar yapılmalıdır.

5. DEĞERLENDİRME, SONUÇ VE ÖNERİLER

Tüm bu araştırma ve bulgular sonucunda, festivallerin kent kimliğini öne çıkartan en önemli etkinlikler olduğunu, “kent pazarlaması” için vitrin oluşturduğunu söylemek mümkündür. Yaşayan kentlerin festivallere ihtiyacı olduğu gibi; küreselleşme sürecindeki kentlerin birbirinden ayrışması için etkinliklerin kullanılması söz konusudur. Kentsel gelişmeyi destekleyen festivaller, farklı yaşam biçimlerini, farklı kullanıcıları ve farklı mekânları kullanarak kentsel hareketliliği sağlayan en önemli unsurlardan biri haline gelmektedir.

Festivaller, kenti ekonomik hayatın içerisine yerleştirirken, farklı çevresel ve kültürel faydalar ile kenti *deneyime dayalı oyun alanı* olarak sunarak, farklılaşmanın önemli olduğu küresel rekabet ortamının içine almaktadır. Festivaller, mimari yapıları ve sosyokültürel özellikleri ile kente yeni anlamlar kazandırmak için harekete geçen ve yeniden sunan bir unsur haline gelmiştir. Bunu başarmak için de kent imajının sembolik dönüşümü gerçekleştirmek amacıyla, kentsel mekanın da fiziksel bir dönüşümünün sağlanması gerekmektedir. Kenti çeşitli aktivitelerle dolu bir şekilde canlandırmak için, eş zamanlı olarak çağrışım uyandırması beklenen basitleştirilmiş bir paket olarak sunulan festivaller, kentin deneyimlenmesi açısından zengindir; ancak sadece belirli kapsam ve boyutlar kente pozitif katkılar sağlayabilir. Bu nedenle, festival planlaması süreci üzerinde kontrolü sürdürmek çok önemlidir. Zaman ve mekanda yer alan, kolayca pazarlanabilen, estetik bir deneyim olarak algılanan festivaller, sürdürülebilir bir üretim için kullanılmalıdır.

Festivallerin *ekonomik etkilerine* bakıldığında, festivallerin kente yansımalarından doğan ekonomik etkilerin “sermaye akışkanlığı”nı sağladığı; bu akışkanlığın yatırımcı ve turistlerden hizmet, emlak, gıda gibi sektörlerden geldiği görülmektedir. Festivallerin emlak değerlerine olan etkilerinin önemli sonuçlar doğurduğu saptanmıştır. Festival mekanı çevresindeki fiyatların festival sonrası artması çevre işletmeleri iş yapamaz hale getirebilmektedir. Bunun sonucunda yerinden etme dinamiği oluşmakta; haksızlıklar baş göstermeye başlamakta ve soylulaştırmaya kadar

gidebilmektedir. Bu da yerel bir festivalin bile ne kadar büyük etkilerinin görülebileceğinin kanıtı haline gelmiştir. Festivallerin, istihdam ve kâr sağlayarak kentin ekonomik gelişmesine katkıda bulunduğu yapılan çalışmada sıkça yer almaktadır. Özellikle kültürel festivaller, kentlerde kolayca düzenlenebilen ve kent geçmişini yansıtan çekici yapılarıyla, gelişmiş olmayan kentlerde bile istihdam yaratarak, bir ticaret ağı yaratmaktadırlar.

Festivallerin *mekansal etkilerine* bakıldığında ise, planlı düşünen kent yöneticilerinin, kentlerde kalıcı yatırımları çekme ve mekânsal iyileştirme yöntemi olarak festivalleri kullanabileceği görülmüş; mekanı kullanan yerel halkın ve sadece festival zamanı gelen ziyaretçilerin çıkarlarını eşit şekilde düşünen festivallerin organize edilmesinin gerektiği saptanmıştır. Festival süreç ve dinamiklerinin festival öncesinden tartışılması gerektiği; mekân ve ekosisteme olan etkilerinin tanımlanmasının yönlendirici olabileceği görülmüştür. Festivale gelen katılımcılar ile yerel halk arasında gerilime neden olacak durumların ortadan kaldırılmasının yararlı olacağı ortaya çıkarılmıştır. Festivalin ilk yıllardaki pozitif etkilerinin, yıllar geçip tekrarlandıkça, özellikle tarihi yapılar üzerinde yıpratıcı etkiler bırakabildiği çalışma sonucu elde edilen bulgulardandır. Unutulmamalıdır ki, festival düzenleyicilerinin maddi kaygıları ile katılımcıların festival alanına zarar veren istekleri arasında sıkışan kent festivalleri, kentsel alanı daha sonraki dönemlerde yıkıma götürebilecek potansiyele sahiptir. Koruma ve yeniden planlamanın yeterli gelmediği durumlar ortaya çıkabilir; bu gibi durumlar için bir müdahale planının hazırlanması yönlendirici olabilir.

Festivallerin *sosyal etkilerine* bakılacak olunursa, kentsel yaşama dokunan ve kent ile birlikte oluşan / gelişen festivallerin, sınıf ayrımına son verebilen toplumsal birleştirici bir güç olarak görülebileceği saptanmıştır. Festival ve festivalin yapıldığı mekandaki kültürel dokunun birbirine paralel ilerlediği unutulmamalıdır. Beyoğlu, İstanbul'un batıya dönen yüzü olarak görüldüğünden, buradaki festivallerin bu kültürel seviyeye uygun seçilmesinin gerekliliği görülmüştür. Aksi halde, festivaller, gerçekleştikleri mekandaki yerel iktidar odakları ve halk ile iyi ilişkilendirilmediği takdirde, toplum içerisinde kaos ortamı oluşturup beklenilenin tersi bir sosyal etki doğurabilecek bir unsur haline gelebileceği saptanmıştır. Festival düzenleme amaçlarından ilk sırada gelen ekonomik kazançlar olsa da, özellikle kültürel festivallerin taşıdığı sosyal amaçlar unutulmamalıdır. Kent sakinlerinin bu sosyal amaca, kent ile olan bağlarını

güçlendirmek için ihtiyacı vardır. Festivaller bu istenen kültür ile kurulan bağı sağlarken; birçok ziyaretçinin belirli bir yere veya geçmişe olan sevgisini ifade etmesine, kutlamasına, hatırlamasına ortam yaratır. Kentlilerin bilişsel haritalarında yer eden bu festivaller ve kentsel mekanlar, toplum bağlarını güçlendirerek, kentlerini koruyan bireyler yaratma gücüne sahiptirler.

Festivallerin *çevresel etkilerine* gelindiğinde ise, özellikle küresel ısınma etkilerinin bu denli hissedildiği günümüzde festivallerin çevresel etkilerinde göz önünde bulundurulması gerekliliği ortaya çıkarılmıştır. Festivalin yapıldığı alanların kırsal, kentsel veya tarihi özelliklerine bakılarak dikkatle incelenmesi ve olası etkilerin belirlenmesi festival öncesi yapılacaklar arasında olmalıdır. Festival alanı ve çevresine (özellikle yerel festivallerde yerel dokuya) zarar verebilecek ziyaretçi davranışlarının önceden bilinçlendirme ile değiştirilebileceğini ortaya koyulmuştur. Festivalin organizasyonel unsurlarının yanı sıra, festival mekânı ve tesis özelliklerinin, ziyaretçilere tanıtılması; katılımcıların davranış biçimlerinin de sınırlandırılarak alanın korunmasının birincil yapılacaklar arasında olmasına dikkat edilmelidir. Kentin kültürel peyzajının bir versiyonunu sunmanın yanı sıra, festivaller, aynı zamanda kentsel yaşamın renksiz unsurlarını saklamak için de hizmet etmektedir. Festivallerin rolünü ve etkisini değerlendirirken, suç, gürültü ve çöp gibi zararlı etkiler ve yerel sakinler üzerindeki olası olumsuz etkiler ihmal edilmemelidir. Gösterişli festivallerin karanlık yüzü olan bu etkilerin ortadan kaldırılması için çalışmalar yapılması yönlendirici olabilmektedir. Kentsel planlama ve politika oluşturma konusunda dikkat edilmesi gereken husus, kentin tanıtımına yönelik kültürel etkinliklerin geçici ziyaretçileri düşünmesi yerine, yerel halkın festival süresince ihmal edilmeden kent / mekan potansiyelinin ortaya çıkarılmasıdır. Ayrıca, kültürel ve fiziksel soylulaştırmanın olumsuz etkileri de dahil olmak üzere tüm potansiyel sonuçların dikkate alınması için özen gösterilmelidir.

Festival ölçek ve içeriğinin, etki belirlemede önemli bir faktör olduğu görülmüştür. Ölçeği büyüyen festivallerin kent üzerindeki olumlu etkileri azalırken; olumsuz etkilerin daha fazla görülmeye başladığı ortaya çıkmıştır. Ölçeğin yerelleşmeye başladığı festivallerde ise olumsuz etkiler elimine edilmeye başlamıştır. Fakat, alan çalışmaları sırasında görüldüğü üzere, sürdürülebilir bir kent modeli içerisinde yer alan

festival organizasyonları gerçekleştirebilmek için, yerleşen festivallerin olumsuz etkilerinin de önceden belirlenip önlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kente yansıyan festival etkilerinin saptanabilmesi ve negatif etkilerin azaltılmasında festival kalitesinin değerlendirilmesi önemlidir. Festivalden duyulan memnuniyet, kent ve festival ilişkisi hakkında farkındalığın artması ile paralellik göstermektedir. Festivalin kalitesinin katılımcı davranışlarını etkileyebildiği ve kent ile olan ilişkilerde negatif etkilerin azaltılması için organizatörler ve yerel yönetim ile birlikte hareket eden katılımcıların bu kaliteyi arttırdığı anlaşılmıştır.

Festivallerin kentler üzerindeki güçlü etkileri arasında bulunan, turistler ve yerel halk arasında yaşanan sosyo-kültürel sorunlar, günümüzde kendisini çok daha fazla hissettirmeye başlamıştır. Festivaller, yerel halkın da dahil olduğu tüm kentsel yaşamı sergilediği için, sosyo-kültürel etkiler yaratma konusunda gerçek bir potansiyele sahiptir ve bu etkiler karşılıklı olarak birbirini etkilemektedir. Bir festival sırasında yaşanan trafik sıkışıklığı, araç park alanlarındaki zorluklar, aşırı kalabalık kamusal mekanlar ve yerel tesisler gibi sorunlar yerel halkın günlük yaşamını sekteye uğratabilir. Sadece belirli gün veya zamanı eğlenceli geçirmek için geçici bir şekilde o mekanı kullanan turistlerin, suç ve vandalizm de dahil olmak üzere ciddi toplumsal sorunlar doğurabileceği görülmüştür. Festival boyunca konut içerisinde yaşamını geçiren yerel halk, savunmasız hissetmeye başlayarak, olumsuz değişimin simgesi haline gelen ziyaretçilere karşı artan oranda yerel düşmanlık besleyecek seviyeye gelebilmektedir. Günlük yaşamdaki bu değişimler, geleneksel ahlak ve değerler üzerinde huzursuzluklar yaratarak kimlik kaybına yol açabilmektedir. Olumsuz kültürel etkiler açısından festivaller, kültürü arka plana atarak artan sayıda ziyaretçinin ihtiyaçlarını karşılamaya odaklandığında, aynı Bozcaada Bağ Bozumu Festivali'nde olduğu gibi kültürel mirası yok etmeye başlama gücüne sahip olabilmektedir.

Bozcaada örneğinde görüldüğü gibi, turistlerle artan temas düzeyi, festivallerin etkileriyle ilgili yerleşik algıları etkileyen bir diğer faktördür. Turistlerle yüksek düzeyde temas, festivallerin olumsuz etkilerinden biri olarak görülmektedir. Bozcaada yerel halkının festival ziyaretçileri ve özellikle günübirlikçilerle olan sorunları bu duruma dayanmaktadır. Bu dururumu festival ve kent ilişkisi kapsamında iyileştirilmesi gerekmektedir. Çünkü katılımcı ve yerel halkın bu temasının niteliği, turistle olan temas türüne göre değişebilmektedir. Örneğin, her iki taraf için daha

olumlu sonuçlar veren derinlemesine bir kültürlerarası alışveriş, pozitif bir temas algısı yaratabilmektedir. Bu, festival etkilerinin topluma özgü olabileceğini ve dolayısıyla etkilerin de bireysel durumlara özgü olabileceğini ortaya koymaktadır.

Bozcaada örneğinde, adanın geçim kaynağını tehdit eden turistik girişimlerin, adanın gelecekteki durumunu tehdit ettiği görülmektedir. Bağbozumu Festivali örneğinde olduğu gibi, yerel festivallerin olumsuz etkilerinin de belirlenmesi ve kentin geleceği için bu olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması için olası kent planlama ve turizm stratejilerin oluşturulması gerekmektedir. *Kapsamlı Ada Koruma Planı* ile bu bozulmanın engellenmesi gerekmekte; festivalin kültürel ürünü olan bağcılığın devamlılığı için adadaki ürünlerin fiyatları kontrol edilmeli; adaya gelen turist sayısı kontrol altına alınmalıdır.

Kullanıcıların yerel bir festival sahip olması, her zaman o festivalin doğru bir biçimde kurgulandığını göstermemektedir. Tomtom Mahallesi’nde yaşanan süreç, buna örnek gösterebilmektedir. Soylulaştırma yapılan mahallede emlak fiyatlarının arttığını, aktif kullanıcıların bu giderleri karşılayamadığı için yerlerinden olduğunu görülebilmektedir. Yaşanılan ekonomik krizler sona erdiğinde, yatırımcıların tekrar mahalleye dönmesi beklenmekte ve ancak bu sayede, oluşan çöküntü alanlarının tekrar kullanılabilir olacağı hissedilmektedir. Bu kapsamda “*Festival Etki Rehberi*” adı altında organizasyon içeriklerini ve olası etkilerini öngören bir yayın oluşturulmalı; bu yayın içerisinde, festivallerin “etkinlik yönetmeliği”ne uygunluğu sorgulanmalıdır. Rehber içerisindeki maddelerin uygunluğunun gerçekleşmesi halinde festivalin o mekanda gerçekleştirilmesine izin verilmelidir.

Yapılan bu araştırma ve varılan tüm bu sonuçlar değerlendirildiğinde görülmektedir ki kent ve festival ilişkisi görüldüğünden çok daha karmaşık bir yapıya sahiptir. Festivallere bir eğlence etkinliği olarak bakmak, yüzeysellikten öteye gitmemektedir. Kırsal ve kentsel alanların içerisinde yer alan her türlü etkinlikten etkilenen yapıları, bu alanları geleceğinin sürdürülebilir olmasında korunması gereken bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Festival dinamizminde yer alan tüm paydaşların araştırmada yer alan tüm festival etkileri unsurlarına hakim olması ve davranış şekillerini buna göre belirlemesi gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki, festival ölçeğini küçültmek tek başına negatif etkileri en aza indirmemektedir. Ekonomik, sosyal, mekânsal ve çevresel etkilerin belirlenerek olumlu yönlerinin ortaya çıkarılması; olumsuz yönlerinin en aza

indirilmesi festival düzenleyicilerin ilk düşünmeleri gereken konulardan olmalıdır. Kenti tahrip eden bir etkinlik düzenlemenin etkisi, yıllar sonra bile olsa kendini gösterebilmektedir.

KAYNAKLAR

- Adams, R.** (1986) *A Book of British Music Festivals*. UK: Robert Royce Ltd.
- Agha N., Taks M.** (2015). *A Theoretical Comparison Of The Economic Impact Of Large And Small Events*. International Journal of Sport Finance 10(3), 199-216.
- Aker, A.** (2013). *Festivaller ve Turizm'deki Önemi*. OMC E-Ekonomi Dergisi.
- Allen, J., Harris, R., Jago, K., Veal, A.** (2000) *Events Beyond 2000: Setting The Agenda, Proceedings Of Conference On Event Evaluation, Research And Education* (pp. 46-51). Sydney: Australian Centre for Event Management School of Leisure, Sport and Tourism, University of Technology, Sydney.
- Allen, J., O'Toole, W., Harris, R., McDonnell, I.** (2011) *Festival & Special Event Management*. Australia: John Wiley & Sons.
- Ashworth, G., Voogt, H.** (1994) *Marketing And Place Promotion: The Use of Publicity and Marketing to Sell Towns and Regions*. Chichester: Wiley.
- Aulich, C.** (1999). *From Convergence To Divergence: Reforming Australian Local Government*. Australian Journal of Public Administration, 58(3), 12-24.
- Axelsen, M., Swan, T.** (2009). *Designing Festival Experiences to Influence Visitor Perceptions: The Case of a Wine and Food Festival*. Journal of Travel Research, vol. 49,4. 436-450.
- Bagdadli, S., Arrigoni, L.** (2005) *Strategic positioning of the Venice Biennial: Analysing the market for periodic contemporary art exhibitions*. International Journal of Arts Management, 7(3), 22-31.
- Bamyacı, O.** (2006) *Antik Dönem Denizciliğinde Tenedos / Bozcaada: Kıyusal Kullanım Ve Ticaret (Tenedos / Bozcaada, Maritime in The Antiquity: Coastal Use And Commerce)*. Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Çanakkale, 171,2006.
- Bassett, K.** (1993) *Urban Cultural Strategies And Urban Regeneration: A Case Study And Critique*. Environment and Planning A, 25 pp.1773-1788.
- Bell, C.** (1992) *Ritual Theory, Ritual Practice*. New York.
- Berkers, T.** (2017) *Spectacle, Power & Romannes in Byzantium: The Use of Roman Heritage in the Ceremonial Practices in the Hippodrome (10th Century)*. Master Eternal Rome, Radboud University Nijmegen.
- Bernadette, Q.** (2005) *Arts Festivals and the City*. Urban Studies, Vol. 42, No. 5-6, 927-943.

- Beyhan, Ş., Ünügür, S. M.** (2005). *Çağdaş Gereksinimler Bağlanmında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Modeli*. İTÜ Dergisi Mimarlık Planlama ve Tasarım, s. 79-87.
- Bilgili, B., Yağmur, Ö. ve Yazarkan, H.** (2012). *Turistik Ürün Olarak Festivallerin Etkinlik ve Verimliliği Üzerine Bir Araştırma (Erzurum- Oltu Kırdag Festivali Örneği*. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 2/2, 117-124.
- Birol, G.** (2007). *Bir Kentin Kimliği e Kervansaray Oteli Üzerine bir Değerlendirme*. Arkitekt Dergisi, 514:46-54.
- Bowsin, G. A. J., Allen, J., O'Toole, W., Harris, R. & McDonnel, I.** (2006). *Events Management*. (s. 27). Burlington: Elsevier Publishing.
- Brown, M., Var, T. & Lee, S.** (2002) *Messina Hof Wine And Jazz Festival: An Economic Impact Analysis*. Tourism Economics, 8(3), pp. 273–279.
- Bucak, T., Sünnetçioğlu, S., Sünnetçioğlu, A.** (2014) *Şarap Turizminin Önündeki Yasal Engeller: Bozcaada ŞarapTurizmi Örneği*. G15. Ulusal Turizm Kongresi, Engelsiz Turizm. Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi 13-16 Kasım 2014, Ankara.
- Buck, R.** (1977) *Making good business better: A second look at staged tourist attractions*. Journal of Travel Research, 15 (3), 30-31.
- Burgan, B., Mules, T.** (2000) *Event Analysis: Understanding The Divide Between Cost Benefit And Economic Impact Assessment*. Event beyond 2000: Setting the agenda. 46-51.
- Can-Seng O., Strangaard J.** (2010) *City Branding And Film Festivals: Re-Evaluating Stakeholder's Relations*. Place Branding and Public Diplomacy Magazine, 6: 316. <https://doi.org/10.1057/pb.2010.30>
- Chacko, H., ve Schaffer, J.** (1993). *The Evolution of Festival: Creole Christmas in New Orleans*. Tourism Management, 14/6, 471-479
- Chahabra, D., Sills, E. & Cubbage, F.** (2002) *The Significance Of Festivals To Rural Economies: Estimating The Economic Impacts Of Highland Games In North Carolina*. Journal of Travel Research, 41(4), pp. 421–427.
- Chalip, L., ve Costa, C.** (2005). *Sport Event Tourism and the Destination Brand: Towards a General Theory*. Sport in Society 8/2, 218–237.
- Chwe, M. S. Y.** (1998). *Culture, circles and commercials: Publicity, common knowledge and social coordination*. Rationality and Society, 10, 47–75.
- Cicarccli, J., Kowanky, D.** (1973). *The Economics Of The Olympic Games*. Business And Economic Dimensions. 9 September-October. 1-5.
- Cohen, A.** (1982). *A polyethnic London carnival as a contested cultural performance*. Racial and Ethnic Studies, 5 (1), 23-41.
- Connell, J., Page, S. J.** (2005) *Evaluating the Economic and Spatial Effects of an Event: The Case of the World Medical and Health Games*. Department of Marketing, University of Stirling, UK. Tourism Geographies, Vol. 7, No. 1, 63–85, February 2005

- Connor, C., Hanna, T., Rensselaer, V., Wingerter, Z.** (2015) *Safe And Sustainable Tourism: Managing Venice's Millions Of Visitors An Interdisciplinary Qualifying*. Project Submitted To The Faculty Of Worcester Polytechnic Institut. December 19th, 2015
- Cook, R. A., Yale, L. J., Marqua, J. J.** (2010) *Tourism: The Business Of Travel*. Pearson Education Limited: Pearson Prentice Hall.
- Cooper, C., Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D., Wanhill, S.** (2008) *Tourism, Principles and Practice*. Essex: Pearson Prentice Hall.
- Cox, K., Wood, A.** (1994) *Local Government and Local Economic Development in The United States*. Regional Studies 28, pp. 640-645.
- Crespi-Vallbona, M., & Richards, G.** (2007). *The meaning of cultural festivals*. International Journal of Cultural Policy, 13(1), 103–122.
- Crockett S.R., ve Wood L.J.** (1999). *Brand Western Australia: A Totally Integrated Approach to Destination Branding*. Journal of Vacation Marketing, 5, 276–289
- Cudny W.** (2014) *The phenomenon of festivals—their origins, evolution and classifications*. Anthropos 109(2):640–656
- Delamere, T. A.** (2001). *Development Of A Scale To Measure Resident Attitudes Toward The Social Impacts Of Community Festivals, Part 2: Verification Of The Scale*. Event Management, 7 (1), 25–38.
- Delamere, T. A., Wankel, L. M., & Hinch, T. D.** (2001). *Development Of A Scale To Measure Resident Attitudes Toward The Social Impacts Of Community Festivals, Part 1: Item Generation And Purification Of The Measure*. Event Management, 7, 11–24.
- Diedering, M., Kwiatkowski G.** (2015). *Economic Impact Of Events And Festivals On Host Regions – Methods In Practice And Potential Sources Of Bias*. University of Southern Denmark, Faculty of Business and Social Sciences, Department of Environmental and Business Economics, Pol. J. Sport Tourism 2015, 22, 247-252.
- Dimmock, K., Tiyce, M.** (2001). *Festivals and Events: Celebrating Special Interest Tourism*. Special Interest Tourism.
- Douglas, N., Derrett, R.** (2001) *Special interest tourism: context and cases*. Australia: John Wiley and Sons.
- Duran, E., Hamarat, B.** (2014) *Festival Attendees' Motivations: The Case Of International Troia Festival*. International Journal Of Event And Festival Management, Vol. 5 Issue: 2, Pp.146-163, <https://doi.org/10.1108/IJEFM-07-2012-0020>
- Dwyer L., Forsyth P., Spurr R.** (2005). *Estimating The Impacts Of Special Events On An Economy*. Journal of Travel Research 43(4), 351-359.
- Enlil, Z. M., Evren, Y., Dinçer, İ.** (2011) *Cultural Triangle and Beyond: A Spatial Analysis of Cultural Industries in Istanbul, Planning, Practice & Research*. 26:2, 167-183, DOI: 10.1080/02697459.2011.560460.

- Etiosa, O.** (2012) *The Impacts Of Event Tourism On Host Communities Case: the City of Pietarsaari*. Central Ostrobothnia University Of Applied Sciences, Unit for Technology and Business, Kokkola - Pietarsaar.
- Etiosai, O.** (2012) *The Impacts of Event Tourism On Host Communities Case: The City of Pietarsaari*. Thesis Central Ostrobothnia University Of Applied Sciences, Degree Programme in Tourism.
- Falassi, A.** (1987). *Time Out Of Time: Essays On The Festival*. Albuquerque: University Of New Mexico Press.
- Felsentein D., Fleischer A.** (2003). *Local Festivals and Tourism Promotion: The Role of Public Assistance and Visitor Expenditure*. Journal of Travel Research, vol: 41, no:4, s:385.
- Fonneland, T.** (2018) *Shamanism in Contemporary Norway: Concepts in Conflict Trude Fonneland*. Cultural Studies, Tromsø University. DOI:10.3390/Rel9070223 Wwww.Mdpi.Com/Journal/Religions
- Fotheringham** (1928) *The Date Of Easter And Other Christian Festivals*. By David Ross With A Preface By Lord Desborough. S.P.C.K. 1s.6d.
- Fredline, E.** (2000). *Host community reactions to major sporting events: The Gold Coast Indy and the Australian Formula One Grand Prix in Melbourne*. Doctoral dissertation, Gold Coast: Griffith University.
- Fredline, E., Jago, L., & Deery, M.** (2003). *The Development Of A Generic Scale To Measure The Social Impacts Of Events*. Event Management, 8, 23–37.
- Frey, B.** (1994) *The economics of music festivals*. Journal of Cultural Economics, 18, pp. 29-39.
- Garcia, B.** (2004). *Urban Regeneration, Arts Programming and Major Events: Glasgow 1990, Sydney 2000 and Barcelona 2004*. International Journal of Cultural Policy, Vol:10, 2004, Issue 1: Urban Space and the Uses of Culture. 10(1), pp. 103–118. <https://doi.org/10.1080/1028663042000212355>
- Getz, D.** (2007) *Event Studies: Theory, Research and Policy for Planned Events*.
- Getz, D.** (2008) *Event tourism: Definition, evolution, and research*
- Getz, D., Frisby, W.** (1990). *Festival Yönetimi: Bir Durum Değerlendirme Perspektifi*. Turizmde Seçme Makaleler:6, Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı Yayınları.
- Gibson, C., Waitt, G., Walmsley, J., Connell, J.** (2010) *Cultural Festivals and Economic Development in Nonmetropolitan Australia*. Journal of Planning Education and Research. 29,3. 280-293.
- Gladstone Associates, Economic Consultants** (1979), *Games Of The XXIII Olympiad-1984. An Economic Analysis: Costs, Revenues, Financing And Impacts*. Prepared For Economic Development Administration. U.S. Department Of Commerce.
- Glenn A. J. Bowdin, Johnny Allen, William O'Toole, Robert Harris, Ian McDonnell.** (2010) *Events Management*.

- Goldblatt, J. J.** (1997). *Special Events: Best Practice in Modern Event Management*. Van Nostrand Reinhold, New York.
- Graf, F.** (2015) *Roman Festivals in the Greek East: From the Early Empire to the Middle Byzantine Era*. Cambridge. 315-317.
- Gratton C., Dobson N., Shibli S.** (2000). *The Economic Importance Of Major Sports Events: A Case-Study Of Six Events*. *Managing Leisure* 5(1), 17-28.
- Greenwood, D.** (1989). *Culture by the pound: An anthropological perspective on tourism as cultural commodification*. In, V. Smith (Ed.), *Hosts and Guests: The Anthropology of Tourism*. University of Pennsylvania Press.
- Gursoy, D., Kim, K., Uysal, M.** (2004). *Perceived Impacts Of Festivals And Special Events By Organisers: An Extension And Validation*. *Tourism Management*, 25(2), Pp.171-181.)
- Halis, M., Aktaş Polat, S., Polat S.** (2012). *Kent Kimliği Kapsamında Festivallerin Değerlendirilmesi: Uluslararası Altın Safran Film Festivali Örneği. Değişen Dünyada Yerel Yönetimlerin Modernizasyonu Sempozyumu. Bışkek / Kırgızistan*.
- Hall, C. M., Jenkins, J.** (1995). *Tourism and public policy*. London: Routledge.
- Hall, C. M., Jenkins, J., Kearsley, G.** (1997). *Tourism planning and policy in Australia and New Zealand: Cases, issues and practice*. Sydney: Irwin Publishers.
- Hall, L.** (2011) *Change At The International Istanbul Music Festival. Yearbook for Traditional Music*. Vol. 43 (2011), pp. 180-197. Published by: International Council for Traditional Music.
- Halman, T., Mill, A., Whitten, M.** (1989) *The Turkish Fasıl*. PhD thesis, University of Toronto.
- Hamlacıbaşı, F. Ü.** (2008) *Yiyecek Turizmi ve Yiyecek Turizmi Açısından Bozcaada'nın Kaynakları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Hannam, K., & Halewood, C.** (2006). European Viking themed festivals: An expression of identity. *Journal of Heritage Tourism*, 1 (1), 17-31.
- Higham, J., Ritchie, B.** (2001). *The evolution of festivals and other events in rural Southern New Zealand*. *Event Management*, 7(1), 39-49.
- Hunn, C.** (2000). *Modelling the economic impact of special events*. PhD Thesis, St Lucia: Department of Economics, The University of Queensland.
- Jackson, J., Houghton, M., Russell, R., Triandos, P.** (2005) *Innovations in Measuring Economic Impacts of Regional Festivals: A Do-It-Yourself Kit*. *Journal of Travel Research*, Volume: 43 issue: 4, page(s): 360-367. DOI: <https://doi.org/10.1177/0047287505274649>
- Janiskee, R.** (1996) *Historic houses and special events*. *Annals of Leisure Research*, 23(2), 398–414.)

- Jepson, A., Wiltshier, S. and Clarke, A.** (2008) *Community Festivals: involvement and inclusion*. CHME International Research Conference, Strathclyde Business School, University of Strathclyde, 14th - 16th May 2008. Glasgow: The Council for Hospitality Management Education (CHME).
- Johansson, M., Kociatkiewicz, J.** (2011). *City Festivals: Creativity And Control in Staged Urban Experiences*. European Urban and Regional Studies, 18(4), 392–405. <https://doi.org/10.1177/0969776411407810>
- Karaca, S.** (2013) *Türkiye'deki Büyük Ölçekli Spor Organizasyonlarının Kentin Kültürel Gelişimine Etkileri: Trabzon ve Erzurum Örnekleri*. ODA Dergisi: TMMOB Mimarlar Odası Mersin Şubesi Eylül 2012 Sayı 4 - XVII. Akdeniz Oyunları - Mersin 2013. Mersin Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.
- Kari, J., Mykletun R.** (2009) *The Festivalscape of Finnmark*. Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism Magazine, Vol.9 Issur 2-3: Festival Management. <https://doi.org/10.1080/15022250903119520>
- Kayım, E. S.** (2008). *Kent İçinde Noktalar Olarak Festival Kurgusu*. http://www.mimarizm.com/makale/kent-icinde-noktalar-olarak-festival-kurgusu_113682 adresinden alındı
- Kennell, J., Sitz, R.** (2010) *Greening Bonnaroo: Exploring the rhetoric and the reality of a sustainable festival through micro-ethnographic methods*. Global Events Congress IV: Festivals & Events Research: State of the Art, Leeds Metropolitan University, Leeds.
- Keyder, Ç.** (1992) *İstanbul'u Nasıl Satmalı? / How to sell Istanbul?*. İstanbul.
- Kırlar B., Ertaş M., Yeşilyurt H., Küçükaltan G.** (2017) *The Relationship Between Tourism And Commodification: A Conceptual Approach - Turizm Ve Metalaşma İlişkisine Kavramsal Bir Yaklaşım*. Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt 18, Sayı 2, 2017,265-282. DOI: 10.24889/ifede.315557
- Kiper, P.** (2004). *Küreselleşme Sürecinde Kentimize Giren Yeni Tüketim Mekanları ve Yitirilen Kent Kimlikleri*. Planlama / TMMOB Şehir Plancıları Odası Yatırı, Sayı 30, Sayfa 14-19.
- Kwiatkowski G.** (2016). *Economic Impact Of Event Attendees' Spending On A Host Region: A Review Of The Research*. Event Management.
- Laing, J., Frost, W.** (2010). *How Green Was My Festival: Exploring Challenges And Opportunities Associated With Staging Green Events*. International Journal of Hospitality Management, 29(2), 261–267.
- Lee, I. ve Arcodia, C.** (2011). *The Role of Regional Food Festivals for Destination Branding*. International Journal of Tourism Research, 13/4, 355-367.
- Lefebvre, H.** (1991). *Critique of everyday life, Volume 1: Introduction*. London: Verso, s:203.
- Lew, A.** (1989). *Authenticity And Sense Of Place in The Tourism Development Experience of Older Retail Districts*. Journal Of Travel Research,27(4), 15–22

- Ma, L., Lew, A.** (2012) *Historical And Geographical Context in Festival Tourism Development*. Journal Of Heritage Tourism, 7:1, 13-31, DOI: 10.1080/1743873X.2011.611595
- MacCannell, D.** (1976). *The Tourist: A New Theory of the Leisure Class*. New York: Schocken.
- Manente,M., Minghetti,V.** (2006). *Destination Management Organizations and Actors*. Tourism Business Frontiers (pp. 228–239). Oxford: ElsevierLtd.
- Manning, F.** (1983). *The Celebration Of Society: Perspectives On Contemporary Cultural Performance*. Bowling Green, OH: Bowling Green Popular Press
- McKercher, B., Mei, W., & Tse, T.** (2006). Are short duration festivals tourist attractions? *Journal of Sustainable Tourism*, 14 (1), 55-66.
- Miller, L. G.** (2004). *Building The Tourism Mega-Cluster: What Works and What Doesn't*. Montreux, Executive Forum.
- Mooney, G.** (2004) *Cultural Policy as Urban Transformation? Critical Reflections on Glasgow, European City of Culture 1990*. Local Economy: The Journal of the Local Economy Policy Unit, Volume 19, issue:4, 327-340.
- Murphy L., Mascardo G., Benckendorff P.** (2007). *Exploring Word Of Mouth Influences On Travel Decisions: Friends And Relatives Vs. Other Travelers*. International Journal of Consumer Studies 31, 517.
- Nock, A.** (1928) *Book Review: The Date Of Easter And Other Christian Festivals*. Theology, Vol. 17, 97: Pp. 58. , First Published Jul 1, 1928.
- Ohmann, S., Jones, J. Wilkes, K.** (2006) *The Percieved Social Impacts of the 2006 Football World Cup on Munich Residents*. Journal of Sport & Tourism, Vol. 11, Issue 2. DOI: <https://doi.org/10.1080/14775080601155167>
- Okumuş, F., Avcı, U., Kılıç, A., Walls, A.** (2012) *Cultural Tourism in Turkey: A Missed Opportunity*. Journal Of Hospitality Marketing & Management, 21:6, 638-658, DOI: 10.1080/19368623.2012.627231
- Oruç, G. D., Ertekin Ö., Dökmeci, V.** (2017) *Neighbourhood Patterns in İstanbul: From Historical Form to Manhattanization*. International Journal of Architecture & Planning, Vol.5 Issue 2, sayfa 172-190. DOI: 10.15320/ICONARP.2017.31–E-ISSN: 2147-9380
- O'Sullivan, D., Jackson M. J.** (2002) *Festival Tourism: A Contributor to Sustainable Local Economic Development?* Journal of Sustainable Tourism, 10:4, 325-342, DOI: 10.1080/09669580208667171
- Özdemir Bayrak, G.** (2011) *Festival Motivators And Consequences: A Case Of Efes Pilsen Blues Festival, Turkey, Anatolia*. 22:3, 378-389, DOI:10.1080/13032917.2011.634916
- Özulu T.** (2011) *Venedik Sarayı ve Yakın Çevresi: Tomtom Kaptan Sokağı ve Postacılar Sokağı Yapıları*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Penpece, D.** (2013) *Festivallerin Pazarlanması: Türkiye'deki Uluslararası Festivaller Üzerinde Bir Araştırma*. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 23, Sayı 1, 2014, Sayfa 193-210193.
- Picard, D., Robinson M.** (2006). *Remaking Worlds: Festivals, Tourism and Social Change*. Channel View Books.
- Pike, S.** (2010). *Destination Branding Case Study: Tracking Brand Equity For An Emerging Destination Between 2003 And 2007*. Queensland University of Technology, Brisbane, Australia. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, Vol. 34, No. 1, February 2010, 124-139 DOI: 10.1177/1096348009349820
- Pizam, A.** (1978). Tourist impacts: the social costs to the destination community as perceived by its residents. *Journal of Travel Research*, 16(4), 8-12.
- Prentice, R.** (2003). *Festival As A Creative Destination*. *Annals of Tourism Research*, s. 6.
- Ralston, R., Lumsdon, L. & Downward, P.** (2005). *The Third Force in Events Tourism: Volunteers At The XVII Common Wealth Games*. *Journal of Sustainable Tourism*, 13(5), pp. 504-519.
- Renau, L.** (2010) *Two Decades of "Show-Urbanism" in Spain: The Big Events As A Tool For The Urban Change*. Departament Of Geography Université Du Québec Uqam Montréal (Canadá). *Boletín De La Asociación De Geógrafos Españoles* N.º 53 – 2010. ISSN: 0212-9426
- Reynolds, M., McSwan, D.** (1988) *The roles of government in the development of tourism as an economic resource*. Townsville, Australia: Centre for Studies in Travel and Tourism, James Cook University, Seminar Series No. 1 (65-67), pp. 65-67.
- Ritchie, J., Aitken C.** (1988) *Assessing The Impacts Of The 1988 Olympic Winter Games: The Research Program And-Initial Results*. *Journal Of Travel Research*.
- Ritchie, J., Smith, B.** (1991) *The Impact Of A Mega-Event On Host Awareness: A Longitudinal Study*. *Journal of Travel Research*, 1991, 30, No. 1, 3–10.
- Roche, M.** (1994) *Mega events and urban policy*. *Annals of Tourism Research*, pp.1-19.
- Rolfe, H.** (1992) *Arts Festivals in the UK*. London, Policy Studies Institute.
- Rollins, R., Delamere, T., Sepos, B.** (1999). *Community Festivals: Measuring Community Support and Opposition*. 9th Canadian Congress on Leisure Research. Wolfville, NS: Canadian Association for Leisure Studies.
- Rothman, R.** (1978). *Residents and Transients: Community reactions To Seasonal Visitors*. *Journal of Travel Event Management*, School of Leisure, Sport and Tourism, University of Technology Sydney.
- Rowley, T.** (1997). *Moving Beyond Dyadicties: A Network Theory Of Stakeholder Influences*. *The Academy of Management*, 22(4), 887–910.
- Saygı, A., Sahil, S.** (2017) *Çanakkale Bozcaada Geleneksel Kent Dokusu ve Evleri*. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi Part C: Tasarım ve Teknoloji.

- Schuster, M.** (1995) *Two Urban Festivals: La Merce and First Night*. Planning Practice & Research, 10:2, 173-188, DOI: 10.1080/02697459550036694
- Sezgin, M. O.** (2001) *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Shaw, S., Sullivan, D.** (2011). “White Night”: Gentrification, Racial Exclusion, and Perceptions and Participation in the Arts. City & Community, 10:3. doi: 10.1111/j.1540-6040.2011.01373.x
- Sinanlar, S.** (2005) *Atmeydanı: Bizans Araba Yarışlarından Osmanlı Şenliklerine*. Kitap Yayınevi, Tarih ve Coğrafya Dizisi. ISBN-975 6051-06-X
- Small, K.** (2007) *Social Dimensions of Community Festivals: An Application of Factor Analysis in the Development of the Social Impact Perception (SIP) Scale*. Event Management, Volume 11, Numbers 1-2, 2007, pp. 45-55(11). DOI: <https://doi.org/10.3727/152599508783943219>
- Small, K., Edwards, D.** (2003). *Evaluating the socio-cultural impacts of a festival on a host community: A case study of the Australian Festival of the Book*.
- Small, K., Edwards, D., Sheridan, L.** (2005). *A Flexible Framework For Socio-Cultural Impact Evaluation Of A Festival*. International Journal of Event Management Research, 1(1),66–77.
- Sofield, T.H.B., Li, F.M.S.** (1998). *Historical Methodology And Sustainability: An 800-Year-Old Festival From China*. Journal Of Sustainable Tourism,6(4), 267–292
- South East Arts** (1998) *A Festival's Strategy for the South East*. London, England's Regional Arts Boards.
- Swart, K., Christensen C. S.** (2005). *Contributing Towards a Research Culture in the Event Tourism Industry: A Public Private Sector Partnership*. IIPT Africa Conference.
- Şatıroğlu, A.** (2003) *Kent Merkezinde Yoksullaşan Bir Bölge: Tomtom Mahallesi*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Cilt: 3, Sayı: 7.
- Şengül, S., Genç, K.** (2016) *Festival Turizmi Kapsamında Yöresel Mutfak Kültürünün Destekleyici Ürün Olarak Kullanılması: Mudurnu İpekyolu Kültür Sanat Turizm Festivali Örneği*. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 23.
- Takaoğlu, T., Bamyacı, O.** (2008) *Antik Çağda Bozcaada (Tenedos)*. Bozcaada Değerleri Sempozyumu, 25-26 Ağustos 2008. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları No: 77 ISBN: 978-975-8100-83-5
- Taks M., Chalip L., Green B.C.** (2015). *Impacts And Strategic Outcomes From Non-Mega Sport Events For Local Communities*. European Sport Management Quarterly 15(1), 1-6.
- TDK. Türk Dil Kurumu.** (2016)
- Todd, M.** (2010). *Putting Sustainability To Music*. <http://www.psmag.com/business-economics/putting-sustainability-to-music-25148/>

- Tuğsav, S.** (2000). *Uluslararası Festivallerin Türk Turizmine Katkısı, Niçin Festival?* Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi Sempozyumu Bildirileri (s. 121-122). İstanbul: TC Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Turner, V.** (1982). *Introduction. In V. Turner (Ed.), Celebration: Studies In Festivity And Ritual.* Washington, DC: Smithsonian Institution Press, 11–30.
- Tyrell, T. & Johnston, R.** (2001) *A Framework For Assessing Direct Economic Impacts Of Tourist Events: Distinguishing Origins, Destinations And Causes Of Expenditure.* Journal of Travel Research, 40(1), pp. 94–100.
- Ulu, A., Karakoç, İ.** (2004). *Kentsel Değişimin Kent Kimliğine Etkisi.* Planlama. TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını.2004/3, Sayı 29. Sayfa 59-67.
- Ward, S.** (1998) *Selling Places: the Marketing and Selling of Towns and Cities 1850-2000.* London: Spon.
- Whitford, M.** (2003) *Regional Development Through Domestic And Tourist Event Policies: Gold Coast And Brisbane, 1974-2003.* School of Tourism and Leisure Management, The University of Queensland Ipswich Campus, Queensland.
- Yardımcı, S.** (2007) *Festivalising Difference: Privatisation of Culture and Symbolic Exclusion in Istanbul.* European University Institute, Florence. Robert Schuman Centre For Advanced Studies, Mediterranean Programme Series. EUI Working Paper RSCAS, 2007/35.
- Yardımcı, S.** (2007) *Kentsel Değişim ve Festivalizm: Küreselleşen İstanbul’da Bienal.* İletişim Yayınları, İstanbul.
- Yaylı, H.** (2012) *Küreselleşmenin Kentler Üzerine Etkisi: İstanbul Örneği.* Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 12 (24), 331-356. <http://dergipark.gov.tr/susead/issue/28411/302316> adresinden alındı.
- Yolal, M., Çetinel F., Uysal, M.** (2009) *An Examination Of Festival Motivation And Perceived Benefits Relationship: Eskişehir International Festival.* Journal Of Convention & Event Tourism, 10:4, 276-291, DOI: 10.1080/15470140903372020
- Yolal, M., Çetinel, F., Uysal, M.** (2009) *An Examination Of Festival Motivation And Perceived Benefits Relationship: Eskişehir International Festival.* Journal Of Convention And Event Tourism, Vol. 10 No. 4, Pp. 276-291.
- Yuan J., Soocheong, J.** (2008) *The Effects of Quality and Satisfaction on Awareness and Behavioral Intentions: Exploring the Role of a Wine Festival.* Journal of Travel Research, 46,3: 279-288.
- Yuan L., Chong C.** (2007) *The Effects Of Festivals And Special Events On City Image Design.* Front. Archit. Civ. Eng. China 2007, 1(2): 255–259. DOI 10.1007/s11709-007-0032-0. Translated from Architecture Journal, 2006, (7): 5–7
- Zifkos, G.** (2004) *Sustainability Everywhere: Problematising the “Sustainable Festival” Phenomenon.* School of Performance and Cultural Industries, University of Leeds, Leeds, UK.

Zukin, S. (1998) *Urban lifestyles: diversity and standardization in spaces of consumption*. Urban Studies, 35 (5/6) pp. 825-839.

Url-1 <<https://www.britannica.com/topic/feast-religion/Types-and-kinds-of-feasts-and-festivals#April>>, erişim tarihi 13.11.2018.

Url-2 <<https://www.cbsnews.com/pictures/the-gates-that-could-save-venice/>>, erişim tarihi 13.11.2018.

Url-3 < https://www.bozcaadarehberi.com/ilk_bakis/ >, erişim tarihi 13.11.2018.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Büşra YILMAZ ŞİRİN
Doğum Tarihi ve Yeri : 1990 / Bursa
E-posta : sirinbusra@itu.edu.tr / busrayilmazsirin@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2011, Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı
- **Yüksek lisans** : 2013, Universitat Politècnica de Catalunya, Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona, Arquitectura del Paisatge.

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

- 2013-2016 yılları arasında *Özer+Tulgan Mimarlık ve Praxis Peyzaj Mimarlığı ve Kentsel Tasarım* ofislerinde peyzaj mimarlığı alanında projelendirmelerde bulunmuştur.
- 2017 yılından bu yana *HET Peyzaj Kentsel Tasarım* ofisinde peyzaj mimarlığı ve kentsel tasarım projelerinde analiz, sentez ve tasarım faaliyetlerinde yer almaktadır.
- Gelibolu Yeni Şehitlik Alanları Tasarımı Fikir Yarışması, 3. mansiyon ödülünü; 7 İklim 7 Bölge Mahalle Ulusal Mimari ve Kentsel Tasarım Yarışması, Karadeniz Bölgesi, 2.'lik ödülünü; İTÜ İçin Tasarım, Kendi Desenini Yarat, 3.'lük ödülünü; Beylikdüzü Yaşam Vadisi Uluslararası Kentsel Tasarım Yarışması, 3.'lük ödülünü; UNESCO Dünya Miras Kenti Yolunda Amasra Poster Yarışması, mansiyon ödülünü almıştır.

TEZ KAPSAMINDA YAPILAN SUNUMLAR:

- **Yılmaz Şirin, B., Oruç G. D.** 2018. Local Festival Effects on Cities: Case of Bozcaada. *International Congress – ATLAS Cultural Tourism Research Group Expert Meeting*, April 12-13, 2018, Barcelona, Spain.

DİĞER YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER:

- **Yılmaz Şirin, B., Güler A.** 2018. Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Salutojenik Etkileri. *Ulusal Sempozyum – 4. Uluslararası Odun Dışı Orman Ürünleri Sempozyumu, Bursa Teknik Üniversitesi*. 4-6 Ekim 2018, Bursa, Türkiye.
- **Güler A., Yılmaz Şirin, B., Eşbah Tunçay, H.** 2018. Tasarımda Ekolojik Parametreleri Etkileyen Üçlü Aktör Grubu: Tasarımcı, Yerel Yönetim ve Kullanıcı: Bağcılar Meydanı Kentsel ve Peyzaj Tasarım Projesi Örneği. *Ulusal Sempozyum – 26. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*. 24-25 Mayıs, İstanbul, Türkiye.